

TURUN KAUPPAKORKEAKOULU

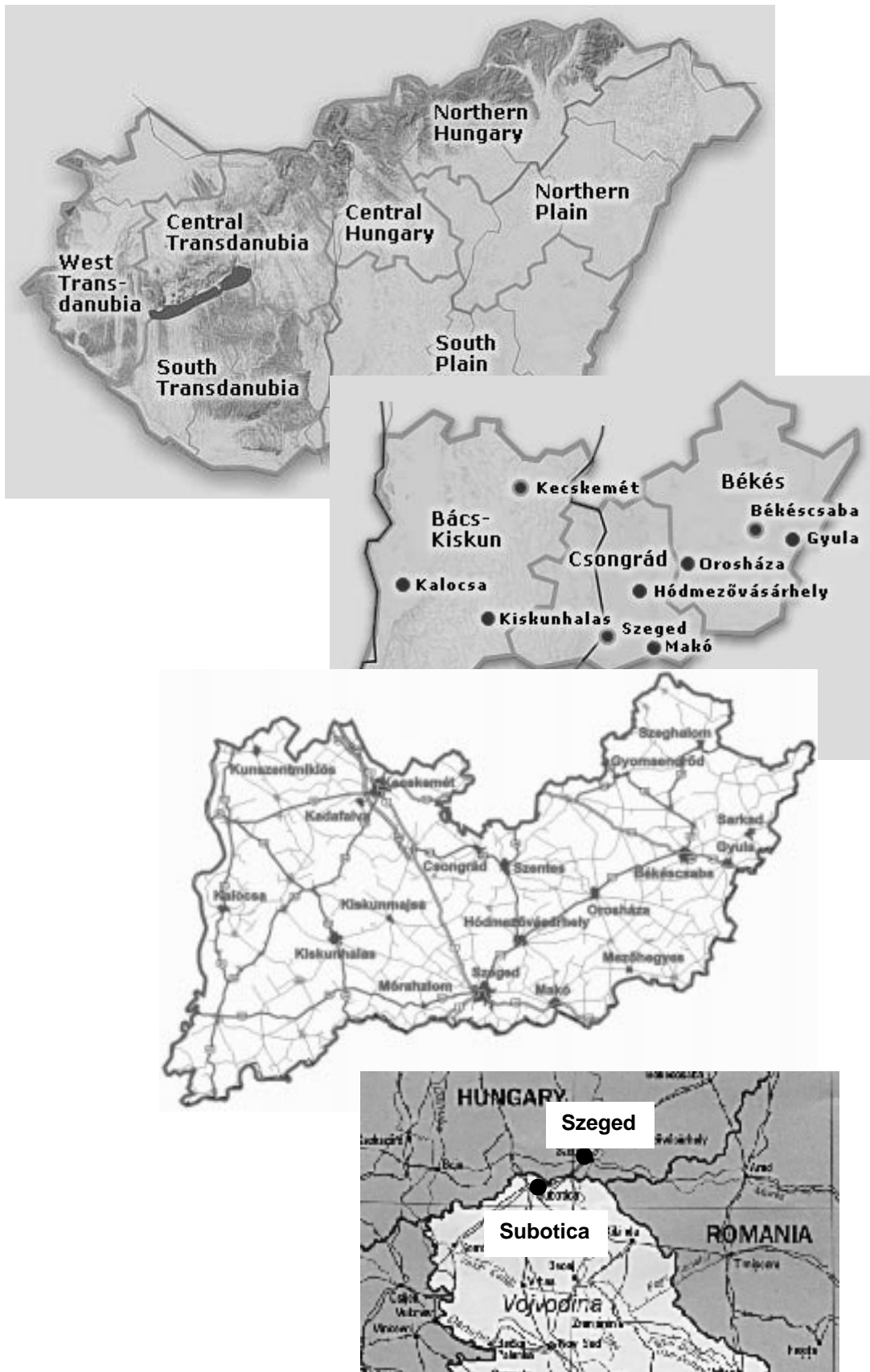
Turku School of Economics and Business Administration

PAN-EUROOPPA INSTITUUTTI

Szeged – Turun seutu

Selvitys elinkeino- ja yritystoimintaan vaikuttavista tekijöistä

Hannu Pirilä
Turun kauppa korkeakoulu
Yritystoiminnan tutkimus- ja koulutuskeskus
Pan-Eurooppa Instituutti

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Turun seutukunnan talouden rakenteesta ja kehittämisestä	8
2.1	Tuotantorakenne	8
2.2	Toimialaryhmittäinen tarkastelu.....	11
2.3	Turun seudun vahvuudet ja kehittämisen painopistealueet.....	13
3	Katsaus Unkarin talouteen	15
3.1	Unkarin talouden rakenne ja kehitys	15
3.2	Unkarin talous suhteessa muihin KIE-maihin	23
3.3	Unkarin liiketoimintaympäristö.....	25
3.3.1	Yritysmuodot, ulkomaisten yritysten toiminta.....	25
3.3.2	Unkarin vahvuudet ja heikkoudet ulkomaisten toimijoiden kannalta ..	27
3.3.3	EU-jäsenyyden aiheuttamat muutokset kauppapolitiikkaan.....	28
4	Csongrádin maakunnan ja Szegedin alueen talouden rakenne	29
4.1	Csongrádin maakunta	29
4.2	Szegedin alue.....	34
4.2.1	Kaupungin sijainti ja yhteydet	35
4.2.2	Kehittämisstrategia	35
4.2.3	Elinkeinoelämä	36
4.2.4	Koulutus ja osaaminen	38
4.2.5	Meneillään olevia kehittämishankkeita ja tulevia tapahtumia.....	41
5	Olemassa oleva yhteistyö.....	42
5.1	Suomen ja Unkarin välinen kauppavaihto	42
5.2	Suomalaisyrietykset Unkarissa.....	44
5.2.1	Turun seudun yritykset Unkarissa.....	45
5.3	Muu yhteistyö	45
6	Katsaus Subotican alueeseen.....	48
6.1	Serbia ja Montenegron liittovaltion viimeaikainen kehitys.....	48
6.2	Suomalaisten operaatiot Serbia ja Montenegrossa	51
6.3	Subotican alueen talous ja osaaminen.....	51
6.4	Turun seudun ja Subotican välinen yhteistyö	58
6.5	Szegedin ja Subotican välinen yhteistyö	58
7	Turun ja Szegedin alueiden osaamisen kontaktipinnat	59
7.1	Yhteistyön mahdollisuuksia	59
7.2	Subotican lisäarvo Turku-Szeged yhteistyöhön.....	60
8	Yhteistyöprojektien rahoitus	61
9	Miten tästä eteenpäin?.....	65
10	Lähteet ja Linkit	67
11	Liitteet	72

1 JOHDANTO

Taustaa

Unkarin etelä-osassa Csongrádin maakunnassa sijaitseva Szegedin kaupunki on ollut Turun ystävyyskaupunki vuodesta 1971 lähtien. Kaupunkien välillä on siten pitkä yhteistyöperinne, mutta yhteistyö on perustunut lähinnä vastavuoroisiin vierailuihin ja kulttuurinvaihtoon kaupunkien välillä. Turun ja Szegedin kaupunkien elinkeinoelämän välille ei ole syntynyt säännöllisiä yhteyksiä. Yhteistyön muotoon on osaltaan vaikuttanut Unkarin historia osana entisen Neuvostoliiton etupiiriä, sillä elinkeinoelämän yhteistyölle ei aikaisemmin ollut todellisia edellytyksiä.

Turun seutukunnasta myös Rasion ja Kaarinan kaupungeilla on ystävyyskaupunki Unkarissa, samassa Csongrádin maakunnassa. Rasion ystävyyskaupunki on Csongrádin kaupunki (vuodesta 1990) ja Kaarinan ystävyyskaupunki on Szentes (vuodesta 2000). Csongrád ja Szentes ovat huomattavasti pienempiä kaupunkeja kuin maakunnan hallinnollinen ja taloudellinen keskus Szeged. Szegedin alueen (*micro-region*) asukasluku on noin 200 000, Szentesin 45 000 ja Csongrádin 25 000 asukasta.

Turun seudun ja Csongrádin maakunnan elinkeinoelämän yhteistyölle olisi nykytilanteessa hyvät mahdollisuudet. Keski- ja Itä-Euroopamaat (KIE-maat) ovat läpikäyneet hyvin voimakkaan ja nopean taloudellisen ja rakenteellisen murroksen, jossa keskeisimmänä haasteina ovat olleet demokraattisen yhteiskuntajärjestelmän rakentaminen, siirtyminen keskusjohtoisesta suunnitelmataloudesta markkinatalouteen, kansantalouden rahoitustasapainon saavuttaminen ja ulkoisten taloussuhteiden uudelleenluominen. Vaikka rakennemurros on ollut rankka ja vaikea prosessi, maat ovat suuntautuneet yllättävänkin nopeasti Länsi-Eurooppaan päin, vaikkakin esimerkiksi yksityistäminen toteutettiin varsin erilaisilla tavoilla. Nyt KIE-maat ovat astumassa viimeisen suuren askeleen tällä kehitystiellä, kun maat tulevat liittymään EU:hun, ensimmäiset Unkari mukaan lukien jo toukokuussa 2004. Tässä tilanteessa myös Turun seutukunnan yritysten tulisi kartoittaa KIE-maiden markkinoiden mahdollisuudet ja etsiä yhteistyökumppaneita alueelta. Unkari nähdään yleisesti Tšekin ohella kaikkein kiinnostavimmaksi kohdemaaksi juuri tällä hetkellä.

Unkarin taloudellinen merkitys Euroopassa on muuttunut voimakkaasti edellä kuvatun kehityksen seurauksena. Maasta on kehittynyt nopeasti kasvava talous, johon ulkomaiset yritykset ovat yhä voimakkaammin panostaneet. Maan hyvä sijainti keskellä Eurooppa, osaava työvoima, edulliset työvoimakustannukset ja kansalaisten kasvava ostovoima ovat tehneet Unkarista kiinnostavan vienti ja yhä kasvavassa määrin myös

etabloitumiskohteen ulkomaisille yrityksille. Myös suomalaisyritykset (pääosin elektronikkateollisuus) ovat panostaneet Unkariin, perustaneet tytäryrityksiä ja sijoittaneet tuotantolaitoksia maahan. Kuitenkin lähes kaikki Unkariin etabloituneet suomalaisyritykset ovat olleet suuria tai keskisuuria yrityksiä. Pienet ja keskisuuret yritykset ovat uskaltaneet KIE-maista laajemmalla rintamalla vain Viroon, jonka osuus suomalaisyritysten kohteena onkin ollut dominoiva muihin KIE-maihin nähden. Tällä hetkellä on nähtävissä, että myös pk-yritysten tulisi kartoittaa mahdollisuutensa laajentaa toimintaansa muihinkin Keski-Euroopan hakijamaihin. KIE-maissa on saatavilla jo kaikkia länsieurooppalaisia tuotteita ja kilpailu on kovaa, mutta myös hyödyntämätöntä potentiaalia yhä löytyy. Kasvava paikallinen ostovoima ja strateginen sijainti Euroopan ytimessä tulevat lisäämään maiden painoarvoa laajentuneessa unionissa.

Selvityksen tavoitteet ja tarkoitus

Kaupunkien – ja yleisemminkin alueiden – välisen yhteistyön lisääminen ja kehittäminen on hyvin haastava tavoite, koska aidosti toimiva yhteistyö rakentuu yleensä hyvin pitkäaikaiseen kehitykseen. Alueiden kehittäjien näkökulmasta se tarkoittaa kontaktien luomista ja vahvistamista ja oikean tiedon välittämistä alueen elinkeinoelämälle. Elinkeinoelämän yhteistyön lisääminen edellyttää yhteistyöhankkeista saatavaa molemminpuolista lisäarvoa. Yksittäisen yrityksen näkökulmasta se tarkoittaa yksinkertaisesti uusia markkinoita tai yhteistyöstä koituvaa muuta taloudellista hyötyä.

Tämän selvityksen tarkoituksena on tutkia Unkarin ja erityisesti Szegedin – ja laajemmin Csongrádin maakunnan – potentiaalia Turun seudun erityisosaamisen ja elinkeinoelämän näkökulmasta. Tavoitteena on selvittää mitä edellytyksiä ja mahdollisuuksia olisi elinkeinoelämän yhteistyön tiivistämiseen näiden alueiden välillä. Tällöin tulee tarkastella alueiden talouden rakennetta ja kehitystä, keskeisiä osaamisalueita ja niiden mahdollisia risteymäkohtia alueiden välillä sekä jo olemassa olevia yhteistyömuotoja. Alueiden kehittämisstrategiat ja niiden mahdolliset kontaktipinnat muodostavat hyvän pohjan tulevalle yhteistyölle.

Lisäksi selvityksessä arvioidaan Suboticin alueen mahdollista lisäarvoa Turku-Szeged-yhteistyössä. Subotica on kaupunki, joka sijaitsee Serbian ja Montenegron valtioliiton (Serbian) pohjois-osassa maantieteellisesti lähellä Szegedin kaupunkia. Subotica on Szegedin ystävyyskaupunki ja hyvin kiinnostunut lisäämään konkreettista kanssakäymistä Turun ja Szegedin kaupunkien kanssa. Serbian talous kärsii edelleen viimeisen vuosikymmenen tapahtumien aiheuttamasta romahduksesta, mutta maa pyrkii taas aktiivisesti palauttamaan menetetyt elinkeinoelämän linkit ja integroimaan talouttaan erityi-

sesti EU-maiden suuntaan. Turun kaupunki pyrkii osaltaan edesauttamaan tässä prosessissa.

Keskeiset kysymykset, joihin tässä raportissa etsitään vastauksia ovat siten:

- mikä on Szegedin (Csongrádin) ja Suboticin alueiden talouden rakenne;
- missä näiden alueiden ja Turun seudun osaamisen ”terävin kärki” kohtaavat toisensa, erityisesti teknologiakeskusten/osaamiskeskusten yhteistyömahdollisuudet;
- mikä on yhteistyön nykytilanne (yritykset ja muut organisaatiot);
- onko ko. alueilla meneillään prosesseja, joihin voitaisiin vaikuttaa tai osallistua;
- miten mahdolliset yhteistyöhankkeet voitaisiin rahoittaa (EU-ohjelmat yms.)?

Tässä raportissa tarkastellaan aluksi Turun alueen elinkeinoelämän rakennetta ja kehittämisen painopistealueita. Tältä pohjalta tarkastellaan ensin yleisesti koko Unkarin taloutta ja kehitystä ja sen jälkeen tarkemmin Csongrádin maakuntaa ja Szegedin talousaluetta. Serbian ja Suboticin alueen talouden rakennetta ja kehitystä tarkastellaan hieman suppeammin, mutta luodaan kuitenkin kokonaiskäsitys talouden ja elinkeinoelämän tilasta. Raportin loppuosassa arvioidaan alueiden elinkeinoelämän välisen yhteistyön tiivistämisen edellytyksiä ja rajoitteita.

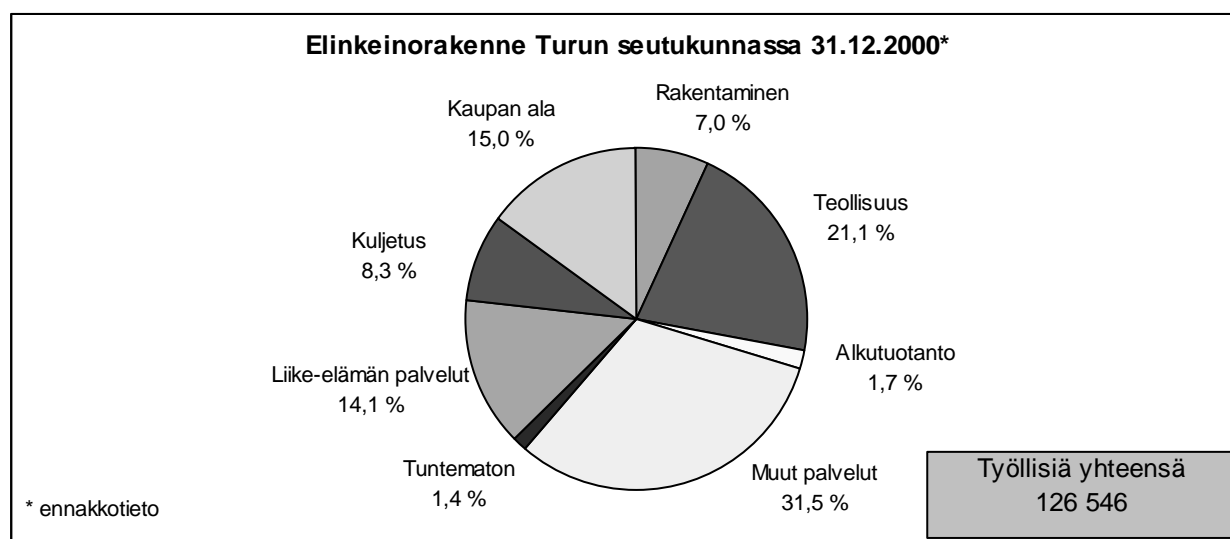
Selvitys perustuu käytettävissä oleviin tilastoaineistoihin, yhteistyökumppanien toimittamiin aineistoihin ja – tämän selvityksen kannalta – Turun seudun avainhenkilöiden haastatteluihin. Raportti toimii taustaselvityksenä ja pohjana, kun Turun seutukunta suunnittelee tulevia yhteistyöhankkeita Szegedin ja Suboticin kaupunkien kanssa. Raportti toimii myös taustatietona niille Turun seutukunnan yrityksille, jotka ovat kiinnostuneita Unkarin ja Serbian markkinoista ja mahdollisuuksista.

2 TURUN SEUTUKUNNAN TALOUDEN RAKENTEESTA JA KEHITTÄMISESTÄ

Tässä luvussa tarkastellaan lyhyesti Turun seutukunnan talouden ja elinkeinoelämän rakennetta. Huomiota kiinnitetään myös viimeisen kymmenen vuoden aikana tapahtuneisiin kehitykseen ja muutoksiin. Luvun tarkoituksena on havainnollistaa Turun talousaluetta suhteessa Szegedin ja Suboticin alueisiin. Kuvioiden¹ avulla tarkastellaan seutukunnan tuotantorakennetta, teollisuustoimialarakennetta, viennin osuutta tuotannon arvosta toimialoittain sekä työpaikkarakennetta sektoreittain.

2.1 Tuotantorakenne

Turun seutukunnan tuotanto- ja elinkeinorakennetta kuvataan kuviossa 1 ja vastaavasti työpaikkarakennetta kuviossa 2.

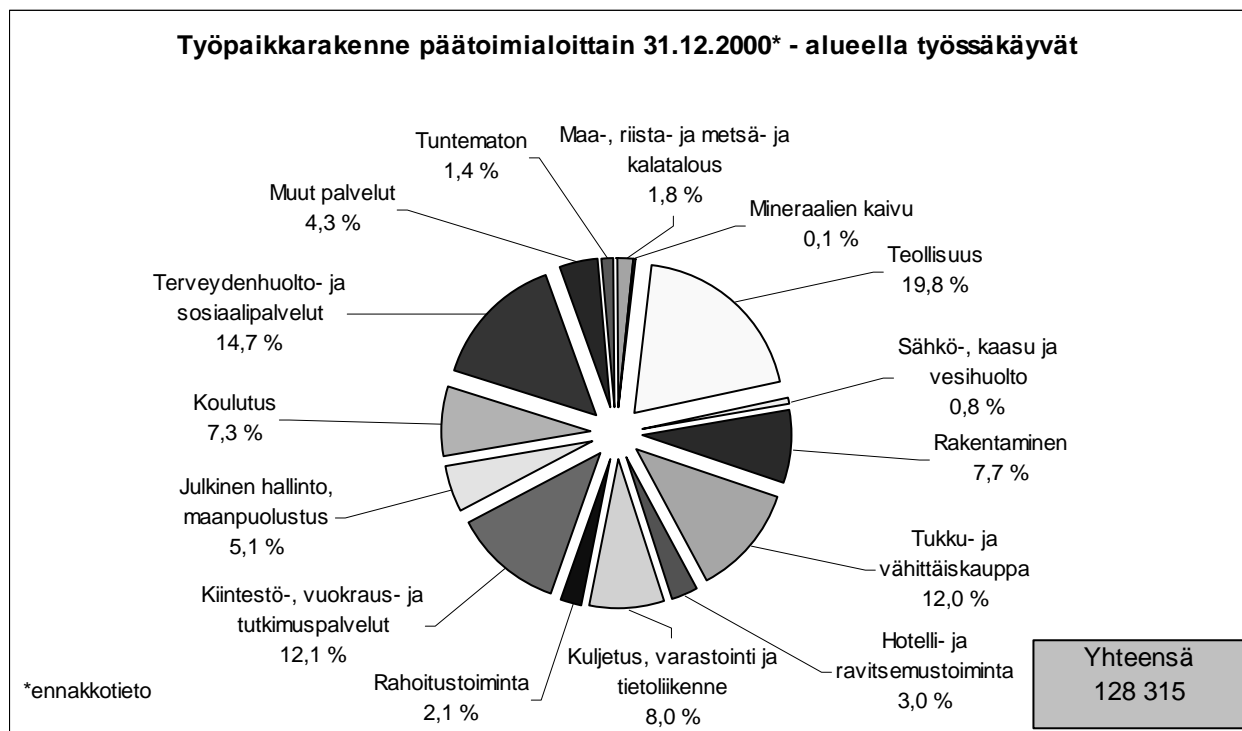
Kuvio 1. Elinkeino rakenne Turun seutukunnassa (Lähde: Tilastokeskus)

Turun seutukunnan yritystoiminta on ollut positiivisella kasvu-uralla vuodesta 1994 lähtien, kun tarkastellaan yritystoimipaikkojen lukumäärää, yritysten liikevaihtoa, yritysten henkilöstöä ja tuotannon arvoa. Alueellisen bruttokansantuotteen kehitys on kuitenkin ollut selvästi heikompaa kuin Helsingin, Tampereen ja Oulun alueiden ja myös alle koko maan keskiarvokehityksen. Koko Varsinais-Suomen tilastoja "vääristää" Salon seudun

¹ Luvun tilastotiedot perustuvat Tilastokeskuksen aluetilastoihin, Turun kauppakorkeakoulun PK-Instituutin keräämiin tietoihin ja omiin laskelmiin näiden pohjalta.

huima harppaus elektroniikkateollisuuden vanavedessä viimeisen vuosikymmenen aikana.

Toisaalta Turun seudun tuotanto-/elinkeinorakenne on monipuolisempi kuin muissa kasvukeskuksissa. Alueen talous ei nojaa kapea-alaisesti yksittäisille sektoreille eikä siten ole niin suhdanneherkkä ja haavoittuvainen. Esimerkiksi viime vuosikymmenen alun lama ja parin viimeisen vuoden ajan jatkunut taantuma eivät siten ole koettelleet Turun seutua yhtä voimakkaasti kuin monia muita seutukuntia.

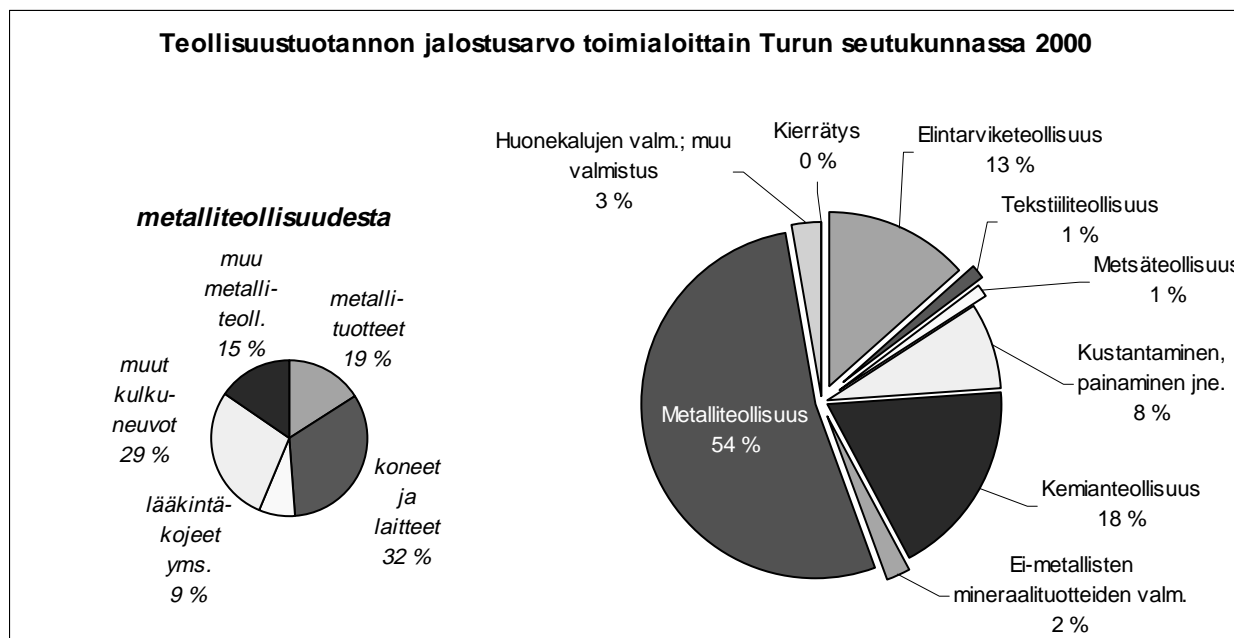
Kuvio 2. Turun seutukunnan työpaikkarakenne (Lähde: Tilastokeskus)

Teollisuus

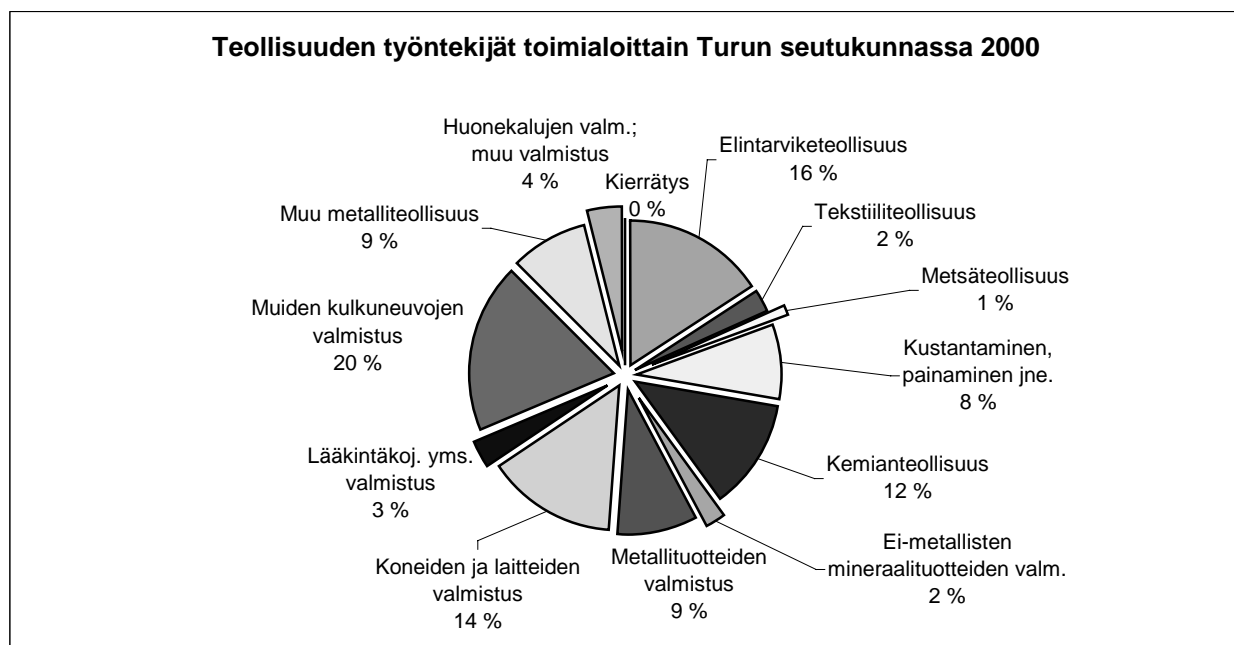
Teollisuustuotannon rakennetta pääteollisuustoimialojen jalostusarvolla mitattuna on havainnollistettu kuviossa 3. Metalliteollisuus muodostaa yli puolet Turun seutukunnan jalostusarvosta ja myös lähes puolet tuotannon bruttoarvosta. Seuraavaksi tärkeimmät toimialat ovat kemianteollisuus lähes viidenneksen osuudellaan sekä elintarvike- ja graafisen alan teollisuus. Muiden alojen osuus on hyvin pieni.

Vastaava rakenne nähdään kuviossa 4, jossa tarkastellaan teollisuustoimialoja työntekijämäärien mukaisesti. Elintarviketeollisuuden työllistävä merkitys on suhteellisesti suu-

rempi kuin sen osuus tuotannon arvosta, ja kemianteollisuuden osuus työllistäjänä on vastaavasti pienempi.

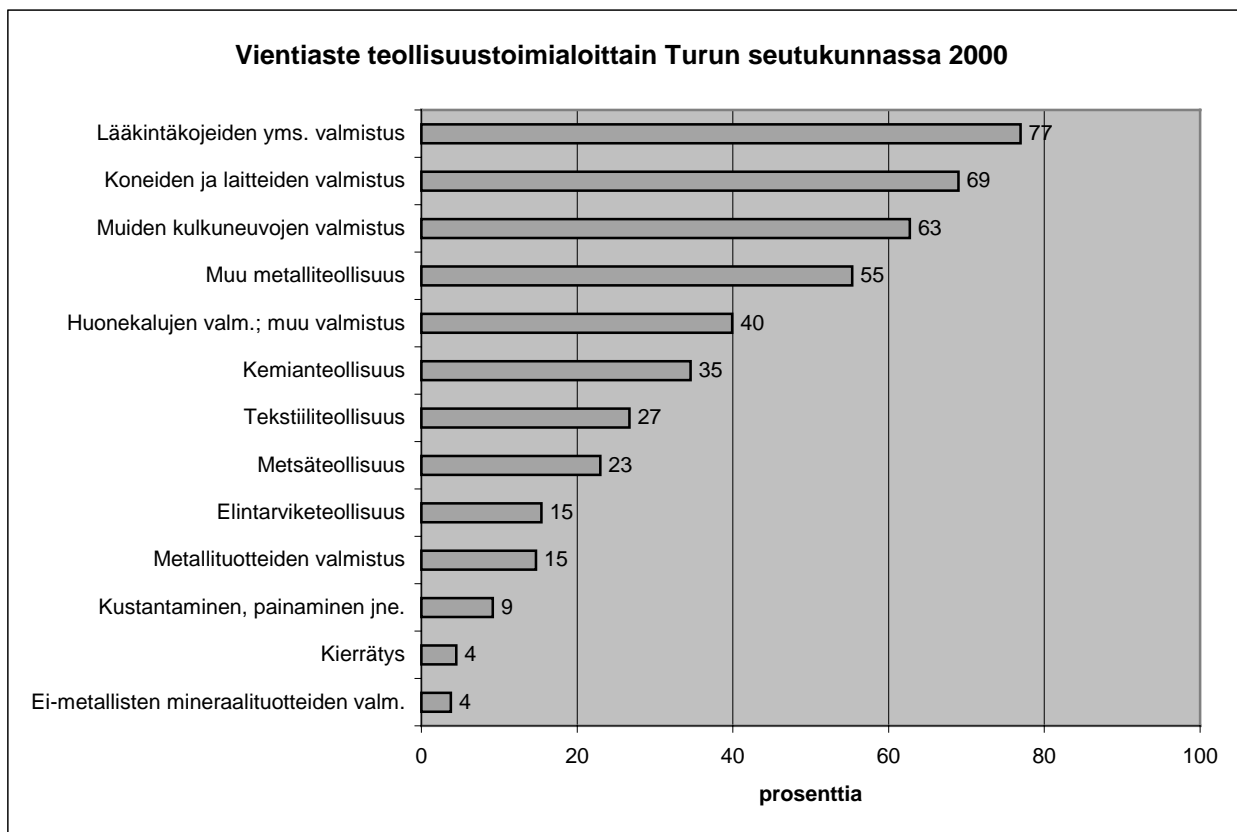
Kuvio 3. Teollisuustuotannon jalostusarvo (Lähde: Tilastokeskus)

Kuvio 4. Teollisuuden työntekijät toimialoittain (Lähde: Tilastokeskus)

Muiden kulkuneuvojen valmistus on työllistävyydellä mitattuna tärkein yksittäinen teollisuustoimiala ja se työllistää 20 prosenttia teollisuudessa työskentelevistä. Laivanrakennusteollisuus on tärkein tämän toimialan haara. Elintarviketeollisuuden osuus työllistäjänä on 16 prosenttia ja kemianteollisuuden 12 prosenttia.

Teollisuustoimialojen kansainvälistymistä voidaan mitata vientiasteella eli viennin arvon ja tuotannon bruttoarvon suhteella. Lääkintäkojeiden ja muiden erikoislaitteiden markkinat ovat pääosin ulkomailla kuten myös koneiden ja laitteiden ja muiden kulkuneuvojen. Muista seutukunnalle tärkeistä toimialoista on huomattava, että kemianteollisuuden vientiaste jää 35 prosenttiin ja elintarviketeollisuuden 15 prosenttiin.

Kuvio 5. Vientiaste toimialoittain (Lähde: Tilastokeskus)

2.2 Toimialaryhmittäinen tarkastelu

Turun seutukunnan alueella voidaan erotella merkittävimmät toimialaryhmittymät, jotka ovat metalli-, kiinteistö-, bio-/elintarvike -, logistiikka- ja graafinen, matkailu ja kulttuuri ja

ohjelmisto- ja elektroniikkatoimialaryhmä. Näiden toimintaryhmien kehitystä vuosina 1993-2000 on kuvattu taulukossa 1. Ryhmittymien toimipaikkojen ja henkilöstön määrän kasvu on ollut suurempaa kuin yleisesti Turun seutukunnan yrityksissä. Kiinteistöryhmittymä kiilasi vuosituhannen vaihteessa eniten työllistäväksi. Myös matkailu- ja kulttuuriryhmittymän, logistiikkaryhmittymän ja metalliryhmittymän työllistävyys on kasvanut huomattavasti. Huomionarvoista on bio- ja elintarvikeryhmittymän yllättävän vaisu kehitys näillä mittareilla mitattuna suhteessa muihin klustereihin. Myös ohjelmisto- ja elektroniikkaryhmittymän nopea kasvu taittui vuosikymmenen lopulla.

Muutokset työllistävyydessä 1993-2000

Metalliryhmä on alueella merkittävä työllistäjä, mutta voimakkaasti sidoksissa laivanrakennusteollisuuteen. Metallituotteiden valmistuksessa työskentelevien määrä on yli kaksinkertaistunut vuosien 1993-2000 välillä. Kiinteistöryhmittymän kasvu on jakautunut varsin tasaistesti rakennustoimialojen kesken. Logistiikkaklusterin kasvu perustuu pääosin maaliikenteen sekä lastinkäsittelyn ja varastoinnin kasvuun. Bio- ja elintarvikeryhmittymässä voimakkaimmin on kasvanut lääkintäkojeiden valmistus ja vastaavasti peruskemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistuksessa työskentelevien määrä on vähentynyt. Graafisen ryhmittymän kasvusta on vastannut mainospalveluja tuottavat yritykset, joiden henkilöstön määrä on yli kaksinkertaistunut. Kulttuuri-, viihde-, ja virkistyspalvelut ovat menettäneet kaksi kolmasosaa henkilöstöstään, mutta vastaavasti matkailupalvelut sekä ravintolat ja hotellit ovat kasvattaneet henkilöstömääräänsä.

Taulukko 1. Toimialaryhmien kehityksen tarkastelu

Klusteri / vuosi	Toimipaikat			Määrän kasvu	Henkilöstö			Määrän kasvu
	1993	1997	2000	1993-2000	1993	1997	2000	1993-2000
Metallitoimialaryhmä	495	565	565	14 %	7033	7991	8856	26 %
Kiinteistötoimialaryhmä	1847	1998	2502	35 %	6803	8177	9309	37 %
Logistiikkatoimialaryhmä	1101	1270	1269	15 %	6561	7379	7832	19 %
Bio-/elintarviketoimialaryhmä	170	179	180	6 %	5561	5182	5514	-1 %
Graafinen toimialaryhmä	247	304	338	37 %	2359	2364	2644	12 %
Matkailu ja kulttuuriryhmittymä	604	708	739	22 %	2183	2265	2687	23 %
Ohjelmisto- ja elektroniikkaryhmittymä	142	224	286	201 %	1431	1545	1563	9 %
Klusterit yhteensä	4606	5248	5879	27,6 %	31931	34903	38405	20,3 %
Turun seutukunta yhteensä	11468	13313	14214	23,9 %	65757	71586	77093	17,2 %

Informaatiosektorin osuus Turun seutukunnan kaikista työpaikoista (vuonna 2000) oli noin 6 prosenttia, mikä on sekä alle maan keskiarvon (noin 9%) että huomattavasti vähemmän kuin Salon (27%), Oulun (18%), Helsingin (16%) ja Tampereen (12%) seutukunnissa.

2.3 Turun seudun vahvuudet ja kehittämisen painopistealueet

Turun kaupungin kehittämistä ohjaa Turku-strategia vuosille 2001-2004. Strategiset painopistealueet ovat mm. "elinvoimaa osaamisesta" ja "kestävästi kehittyvä Turku". Strategias- sassa painotetaan tutkimus ja koulutusresurssien hyödyntämistä, kaupungin kär- kialojen (bioalat, ICT, logistiikka, matkailu) kehittämistä ja kansainvälistä verkostoitu- mista sekä monipuolisen elinkeinorakenteen ja yritysten kilpailukyyn turvaamista.

TAD-Centren johdolla laadittu Turun seutukunnan kehittämissuunnitelma 2000-2006 ohjaa koko seutukunnan kehittämistä. Kehittämissuunnitelmassa on määritelty seutukunnan ta- voitteet ja visio sekä niihin tähtäävät toimintalinjat ja toimenpidekokonaisuudet. Turun seudun aluekeskussuunnitelma 2001-2006 rakentuu kehittämissuunnitelmassa yksilöityihin ta- voitteisiin. Painopistealueet ovat E18 Kehityskäytävä, Turku Science Park, Logistiset palvelut, Kansainvälinen markkinointi ja Hyvinvoiva aluekeskus.

Turku Science Park rakentuu kahden kehittämissuunnitelman, ICT Turku ja Turun Biolaakso, ympärille. Logististen palvelujen kehittäminen on Pilot Turku -projektin vastuulla, E18 Kehityskäytävästä vastaavat ICT-Turku (informaatioteknologia) ja TAD Centre (maan- käyttö), Kansainvälinen markkinointi on TAD Centren vastuulla ja Turun kaupunki vas- taa Hyvinvoiva aluekeskus -painopisteestä.

Lisäksi Turun seudun kehittämistyötä tehdään Varsinais-Suomen osaamiskeskussuun- nitelman 1999-2006 kautta. Siinä Varsinais-Suomen osaamisaloiksi ja painopistealueiksi on määritelty biomateriaali-, diagnostiikka- ja lääkekehitys, materiaalien pintatekniikka se- kä kulttuurituotanto. Valtakunnallista osaamiskeskussuunnitelmaa koordinoiva asiantuntija- ryhmä käsitteli keskusten painopistealuetta viime syksynä ja pohti uusien osaamisalojen perustamista osaamiskeskuksiin ja vanhojen alojen laajentamisesta. Varsinais-Suomen osaamiskeskukseen saatiin uutena osaamisalana ICT-ala. Materiaalien pintatekniikan osaamisala suunnattiin uudelleen kehittämään metalli-, meri- ja graafista teollisuutta, ja kulttuurituotanto laajeni kulttuuri- ja sisältötuotannoksi. Biomateriaalit, diagnostiikka ja lääkekehitys jatkaa vuonna 1994 alkanutta työtään bioalojen edistämiseksi yritysten ja tutkijoiden laajasti hyväksymien periaatteiden mukaisesti.

Yhteistyössä Szegedin ja Subotican kanssa on kysymys kansainvälisestä verkostoitumisesta ja yhteistyökuvioiden löytämisestä erityisesti elinkeinoelämän välille. Yhteistyö tukee tältä osin Turun ja koko seutukunnan kehittämisstrategioita.

Vastaavasti Szegedin alueen kehittämisstrategiaa, Szegedin ja Subotican alueiden elinkeino- ja tuotantorakennetta sekä Szegedin ja Subotican alueiden osaamista suhteessa Turun seudun vahvuuksiin käsitellään seuraavissa luvuissa.

3 KATSAUS UNKARIN TALOUTEEN

Tässä luvussa tarkastellaan lyhyesti Unkaria, sen kansantalouden rakennetta ja kehitystä. Tarkoituksena on luoda tiivistetty kuva maan talouden ja elinkeinoelämän kehityksestä viime vuosina. Luvun loppuosassa tarkastellaan tarkemmin Csongrádin maakuntaa ja Szegedin kaupunkia.

Taulukko 2. Perustiedot Unkarista

Virallinen nimi	Magyar Köztársaság (Unkarin tasavalta)
Pinta-ala	90 030 km ²
Asukasluku	10 175 000 (1.1.2002) (Ikärakenne: 16,3 % alle 14 vuotiaita, 63,1% 15-59, 20,6 % yli 60)
Asukastiheys	110 henkilöä/km ²
Hallintomuoto	Tasavalta; parlamentaarinen demokratia, vaalit 4 vuoden välein
Rahayksikkö	Forintti (HUF) - sidonnaisuus liukuva pariteetti: 30% euro ja 70% USD); - valuuttakurssi: vuonna 2001, keskimäärin 1 EUR = 256,68 HUF; (6.11.2002: 1 EUR = 239.65)
Naapurimaat	(7) Itävalta, Slovenia, Kroatia, Serbia ja Montenegro (Serbia), Romania, Slovakia, Ukraina
Aluejako/-hallinto	7 taloudellista aluetta (ei hallintoa); hallinnollisesti 19 maakuntaa ja pääkaupunki; 23 maakunnan tasoista kaupunkia
Suurimmat kaupungit	Budapest (pääkaupunki) 2 200 000 asukasta, Miskolc 230 000, Debrecen 212 000, Szeged 175 000, Pécs 170 000; Győr 130 000
Uskonnot	Roomalaiskatoliset 67,5 %, kalvinistit 20 %, luterilaiset 5 %, muut 7,5 %
Etniset ryhmät	Unkarilaiset 89,9 %, romanit 4 %, saksalaiset 2,6 %, serbit 2 %, slovakit 0,8 %, romanialaiset 0,7 %
Kieliryhmät	Virallinen kieli unkari (98,2 % väestöstä puhuu unkaria)
Luonnonvarat	Ruskohiili, luonnonkaasu, bauksiitti, hedelmäinen maaperä, metsät

Lähteet: Hungarian Central Statistical Office; Finpron maaraportti

3.1 Unkarin talouden rakenne ja kehitys

Vielä 1900-luvun alkupuolella Unkari vastasi kehitystasoltaan Espanjan, Italian, Itävallan ja Suomen tasoa. Kommunistisen järjestelmän romahtaessa 1980-luvun lopulla Unkarin talous oli pudonnut kauas näiden maiden taakse ja myös alemmaksi kuin EU:n köyhimmät maat Kreikka ja Portugali. Nyt Unkari on nopeasti kasvava demokraattinen markkinatalous, joka saavuttaa EU-jäsenyyden ensimmäisten KIE-maiden joukossa ke-

väellä 2004. Unkari ajaa nopeasti kiinni kehityseroa köyhimpiin EU-maihin nähden ja siksi maa nähdään Tšekinmaan ohella Keski-Euroopan vetovoimaisimpana taloutena (OECD, 2002).

Unkarin siirtyminen markkinatalousjärjestelmään oli monella tavoin raskas prosessi. Alkuvaiheessa bruttokansantuote romahti noin viidenneksen, reaali-palkat laskivat voimakkaasti ja työttömyysaste kohosi 0,5 prosentista 12 prosenttiin. Maa saavutti vuonna 1999 sen tuotannon tason, mikä oli ollut kymmenen vuotta aikaisemmin. Vuodesta 1997 lähtien talouskasvu on ollut suotuisaa. Nopean muutoksen seurauksena maa jakautui monessakin mielessä kahtia menestyjiin ja häviäjiin kuten muissakin KIE-maissa. Menestyjiä ovat ulkomaisen pääoman avulla toimivat modernin tuotantoteknologian omaavat yritykset ja häviäjiä vanhasta tuotantoteknologiasta kärsivät unkarilaisyrietykset. Kehittyvät kaupunkialueet ja niiden koulutettu väestö on hyötynyt kehityksestä, kun taas maaseutualueet ja eläkeläiset ovat joutuneet tiukalle. Tulevaisuudessa keskeisin haaste on ratkaista eriarvoistumisen mukanaan tuomat ongelmat.

Taulukko 3. Unkarin talouden avainluvut verrattuna EU 15 -tasoon

2001e	Unkari	EU 15
BKT/asukas (nimellinen)	5 766 EUR	23 269 EUR
BKT/asukas, PPP (ostovoimakorjattu)	11 522 EUR	23 269 EUR
BKT:n kasvu (ed. vuoteen nähden)	3,8 %	1,5 %
Investoinnit / BKT	24,7 %	20,2 %
Tuottavuuden kasvu (ed. vuoteen nähden)	3,5 %	0,4 %
Työttömyysaste	5,7 %	7,4 %
Inflaatioaste, kuluttajahintojen nousu (ed. vuoteen nähden)	9,2 %	2,2 %
Keskimääräinen kuukausipalkka	425 EUR	1895 EUR
Julkisen talouden velka	53,6 %	63,0 %
Julkisen talouden tasapaino (alijäämä)	-3,5 %	- 0,6 %
Julkisen sektorin menot / BKT	48,1 %	46,9 %
FDI/BKT, netto (suorat ulkomaiset sijoitukset)	2,9 %	-2,8 %
Vienti EU 15 -maihin	75,5 %	63,7 %

Lähde: Deutsche Bank – Enlargement Monitor, 2002

Taulukossa 3 on vertailtu kansantalouden avainlukuja Unkarin ja nykyisten EU-maiden kesken. Unkarin talouden kehitys on ollut viime vuosina huomattavasti suotuisampaa kuin EU-alueella. Saksan keskuspankin ennusteen mukaan Unkarin nopeasti kasvavaa taloutta kiusannut inflaatio on putoamassa noin 5 prosentin tasolle, mutta toinen vakava uhkatekijä, julkisen sektorin alijäämä, tulee kuluvana vuonna kasvamaan. Unkarin talous on rakenteellisesti lähestymässä EU-maiden talouden rakenteita. Hakijamaista vain Slovenia on Unkarin edellä tässä kehityksessä (Konvergoitumisindikaattori, Deutsche Bank – Enlargement Monitor, 2002).

BKT

Unkarin bruttokansantuote asukasta kohden laskettuna ja ostovoimalla korjattuna on KIE-maiden kolmanneksi korkein Slovenian ja Tšekin jälkeen. Kokonaistuotanto on kasvanut nopeasti jälkeen investointien, viennin ja yksityisen kulutuksen kasvun johdosta. Kansantuote on kuitenkin huomattavasti alempi kuin Suomessa ja EU-maissa keskimäärin (ks. taulukko 3).

Tuotantorakenne

Unkarin tuotantorakenne ei poikkea enää merkittävästi EU-maiden rakenteesta. Maatalouden osuus on laskenut 5 prosentin tuntumaan bruttokansantuotteesta ja enää noin 7 prosenttia saa toimeentulonsa maataloudesta. Teollisuuden osuus on noin kolmannes ja palveluiden osuus yli 60 prosenttia kokonaistuotannosta.

Maatalouden tuottavuus on korkeampi kuin muissa KIE-maissa, mutta alhaisempi kuin EU:ssa, ja valtio tukee maataloutta huomattavasti vähemmän kuin EU-maat keskimäärin. Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden osuus Unkarin viennistä on kuitenkin merkittävä.

Teollisuus

Unkarin teollisuustuotanto on kokenut monenlaisia muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Muutoksiin ovat vaikuttaneet sekä valtion politiikka että ulkomaisten sijoittajien kiinnostus maan teollisuutta kohtaan. Keskeiset muutokset ovat:

- omistusrakenteen muutos; nyt valtaosa yrityksistä on yksityisessä omistuksessa.
- tuotantorakenteen muutos; energiahuollon, kaivosteollisuuden, kemianteollisuuden ja metallien tuotannon merkitys on vähentynyt ja elektroniikka- ja autoteollisuuden merkitys kasvanut.
- tuotevalikoiman muutos; pitkälle jalostettujen tuotteiden osuus on jatkuvasti kasvanut ja alhaisen jalostusasteen tuotteiden osuus vähentynyt.
- tuotantomenetelmien kehittyminen, erityisesti ulkomaisen pääoman avulla.

- viennin osuuden kasvu hyvin korkeaksi, erityisesti ulkomaisessa omistuksessa olevien yritysten kautta.

Taulukko 4. Unkarin teollisuustuotannon rakenne

(% kokonaistuotannon arvosta)	1999	2000	2001	9/2002
Kaivosteollisuus	0,6	0,5	0,5	0,6
Valmistusteollisuus, josta	88,5	90,5	90,8	92,8
Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan valmistus	17,0	15,3	14,7	15,0
Kemiallisten aineiden ja tuotteiden valmistus	7,1	6,7	6,2	6,4
sähkö- ja optisten laitteiden valmistus	18,1	23,7	24,8	25,5
Kulkuneuvojen valmistus	13,8	13,6	13,6	-
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	10,9	9,0	8,7	6,7
Teollisuus yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0

Lähde: Hungarian Central Statistical Office

Elintarviketeollisuuden lisäksi merkittäviä aloja ovat autoteollisuus, koneiden ja laitteiden valmistus, elektroniikkateollisuus, ohjelmistoteollisuus, kemianteollisuus ja tekstiili- ja vaatetusteollisuus.

Elintarvikkeiden, juomien ja tupakkatuotteiden osuus Unkarin teollisuustuotannosta on ollut noin 15 prosentin luokkaa ja toimialan vienti muodostaa merkittävän osan maan viennistä EU-maihin. Ulkomaiset yritykset ovat sijoittaneet paljon moderniin tuotantoteknologiaan. Unkarin kemianteollisuudella on pitkät perinteet. Perinteisiä alueita on lääkekemikaalien ja lääketuotteiden valmistus, joiden päämarkkinat ovat tosin Keski- ja Itä-Euroopan maissa. Sähkötekniisten tuotteiden ja optisten laitteiden valmistus on kasvanut hyvin nopeasti 1990-luvun puolivälistä alkaen. Suomalaisyriyten (Nokia, Elcoteq, Perlos, Eimo) sijoitukset Unkariin ovat olleet sektorin kehityksen kannalta hyvin merkittävää. Autojen valmistuksesta on tullut Unkarille hyvin tärkeä toimiala. Unkarissa toimii mm. Audin, Fordin, Opelin ja Suzukin tehtaita. Tekstiiliteollisuus laski voimakkaasti SEV:in hajoamisen myötä, ja ala kärsii edelleen heikosta tuottavuudesta ja vanhakan- taiseista teknologialta. Alhaisten työvoimakustannusten vuoksi maahan on kuitenkin tullut myös uutta tekstiiliteollisuutta ja ulkomaisella pääomalla toimivia yhteisyrityksiä.

Rakentaminen

Sekä korjausrakentaminen että uudisrakentaminen ovat kasvaneet nopeasti viime vuosina. Julkinen, kaupallinen ja teollinen sekä infrastruktuurirakentaminen ovat lisääntyneet, kun ulkomaiset sijoittajat ovat tarvinneet uutta liike-, toimisto-, ja teollisuustilaa. Budapestiin ja muihin suurempiin kaupunkeihin on noussut kauppakeskuksia ja marketteja. Uudisrakentamisen odotetaan edelleen kasvavan tulevina vuosina.

Palvelut

Palvelusektori on kehittynyt viimeisen vuosikymmenen aikana voimakkaasti. Palvelujen kasvu (yksityisen kulutuksen kasvun kautta) kompensoi teollisuustuotannon notkahdusta vuonna 2001. Palvelusektorin osuus kokonaistuotannosta oli vuonna 2001 noin 62 prosenttia ja se työllisti noin 60 prosenttia maan työvoimasta (EIU).

Unkarin pankkijärjestelmä on lainsäädännön ja valvonnan puitteissa lähellä länsimaista tasoa. Vuoden 2000 lopussa maassa toimi 37 pankkia, mikä on tosin asiantuntijoiden mielestä liikaa. Pankkien odotetaan fuusioituvan ja myös osan menevän konkurssiin, koska kilpailu on kovaa ja kannattavuus yleensä huono. Budapestin arvopaperipörssi aloitti toimintansa vuonna 1990, ja arvopaperimarkkinoiden osuus yritysten rahoituksessa on kasvanut pankkiluottojen kustannuksella. Kesällä 2002 pörssissä vaihdettiin 51 osakesarjaa, 44 erilaista valtion joukkovelkakirjalainaa, 14 yrityksen obligaatioita ja viiden investointirahaston osuuksia.

Vähittäiskauppa on kasvanut nopeasti kulutuksen kasvun myötä. Unkarissa toimii kaikki suuret eurooppalaiset kaupan alan yritykset. Turismin merkitys on suuri. Unkarissa vieraili vuonna 2001 yli 30 miljoonaa matkailijaa.

Suorat ulkomaiset sijoitukset (FDI) ja muut sijoitukset

Ulkomaiset sijoittajat ovat löytäneet hyvin Unkariin. Suorien sijoitusten (FDI) kanta oli vuoden 2001 lopussa noin 26 miljardia euroa. Unkarin hyvä maantieteellinen sijainti, työntekijöiden korkea koulutus- ja osaamistaso ja alhainen yhtiöverokanta (18%) ovat houkuttaneet ulkomaisia sijoittajia. Lisäksi Unkari on tarjonnut houkuttimena erityisiä investointikannustimia etenkin suurille investoinneille. Esimerkiksi suurille yrityksille on luvattu jopa 10 vuoden verovapaus.

Unkari valitsi liberaalin yksityistämispolitiikan, joka mahdollisti ulkomaisten yritysten osallistumisen tärkeidenkin valtionyritysten yksityistämiseen. 1990-luvun alkupuolella suuri osa suorista sijoituksista tuli yksityistämiproessin kautta, mutta vuosikymmenen loppupuolella erityisesti greenfield-investointien merkitys korostui. Valtaosa ulkomaisen pääoman kautta perustetuista yrityksistä on kokonaan ulkomaisessa omistuksessa ja vain noin neljäsosa sijoituksista on tehty unkarilaisten kanssa perustettuihin yhteisyrityksiin (joint venture).

Ulkomaisten omistajien osuus Unkarin teollisuudesta on hyvin vahva. Arvioiden mukaan jopa 2/3 Unkarin teollisuudesta on ulkomaisessa omistuksessa. Erityisen voimakkaasti on investoitu auto- ja elektroniikkateollisuuteen, mutta kokonaisuutena eniten kuitenkin palvelualoille. Tietoliikenteessä osuus on peräti 90 prosenttia, energiasektorilla 60 prosenttia ja kaupan alalla 50 prosenttia. Ulkomaisten yritysten osuus maan teollisuustuot-

teiden viennistä on noin 80 prosenttia (Finpro 2002). Vuonna 2001 ulkomaisten suorien sijoitus määrä asukasta kohden laskettuna oli 2359 USD, mikä on kaikkein korkein EU:n hakijamaista. Maailman 50 suurimmasta yrityksestä 45 on edustettuna Unkarissa ja yli 30 000 Unkariin rekisteröityneellä yrityksellä on ulkomaisia omistajia. Näiden yritysten osuus Unkarin bruttokansantuotteesta on noin kolmannes ja ne työllistävät yli 40 prosenttia teollisuustyövoimasta (ITDH).

Arvopaperisijoitusten merkitys on ollut KIE-maissa vähäisempää kuin suorien sijoitusten. Tämä on johtunut muun muassa kehittymättömästä rahoitussektorista. Arviopaperisijoitusten merkitys on kuitenkin kasvanut Unkarissa, kanta oli vuoden 2002 lopussa noin 18 miljardia euroa. Myös muiden sijoitusten määrä on kasvanut lähinnä investointipankkien sijoitusten ja EU:n rahastojen tukien kautta.

Alueellinen kehitys

Vaikka Unkarin kansantalous on positiivisella kasvu-uralla, kehitys ei ole ollut tasaista koko maan alueella. Kommunistisen järjestelmän aikana maan pohjoisosa oli vaurainta aluetta ja eteläosa maatalousvaltaista aluetta. Nyt kasvu keskittyy pääosin maan läntisiin osiin. Maan pohjoisosa kärsii yksipuolisesta tuotantorakenteestaan ja vanhakantaisesta teollisuudesta, ja eteläinen Unkari maataloustuotannon vähenemisestä. Valtaosa ulkomaisista suorista sijoituksista on kohdistunut Budapestin ja Länsi-Unkarin alueille. Tämä suuntaus tulee jatkumaan tulevaisuudessakin, mikä aiheuttaa paineita maan – jatkossa myös EU:n – aluepolitiikalle. (OECD 2001).

Alueellisen kehityksen tasapainoisuuteen on alettu kiinnittämään yhä enemmän huomiota, kun talouden perusrakenteet on saatu kutakuinkin kuntoon. Ulkomaisten investointien mittavan tukemisen lisäksi julkisia varoja on käytetty maan infrastruktuurin kehittämiseen kuten moottoriteihin, teknologiapuistoihin ja elinolosuhteiden parantamiseen. Unkarissa on myös kiinnitetty erityisten ohjelmien kautta huomiota ulkomaisen ja kansallisen pääoman varassa toimivien sektoreiden vuorovaikutukseen. Kunnianhimoisena tavoitteena on saada ko. sektorit integroitua tiiviimpään yhteistyöhön (OECD, 2001). Kaikissa siirtymätalouksissa on ollut yhtenä keskeisenä ongelmana elinkeinoelämän kahtiajakautuminen hyvin menestyviin ulkomaisen pääoman avulla toimiviin yrityksiin ja vanhakantaiseen kotimaiseen tuotantoon. Monet mielenkiintoiset ohjelman ja aloitteet ovat kuitenkin vielä suunnitelmatasolla ja niiden alueellinen/paikallinen toimeenpano tulee olemaan suuri haaste. Alueellisen tasapainoisuuden kehittämässä seuraavat tekijät ovat avainasemassa:

- Pk-yritysten rahoituksen turvaaminen; ulkomainen pääoma on monelle yritykselle hyvä lisärahoitus, mutta ei voi olla ainoa rahoituskanava.

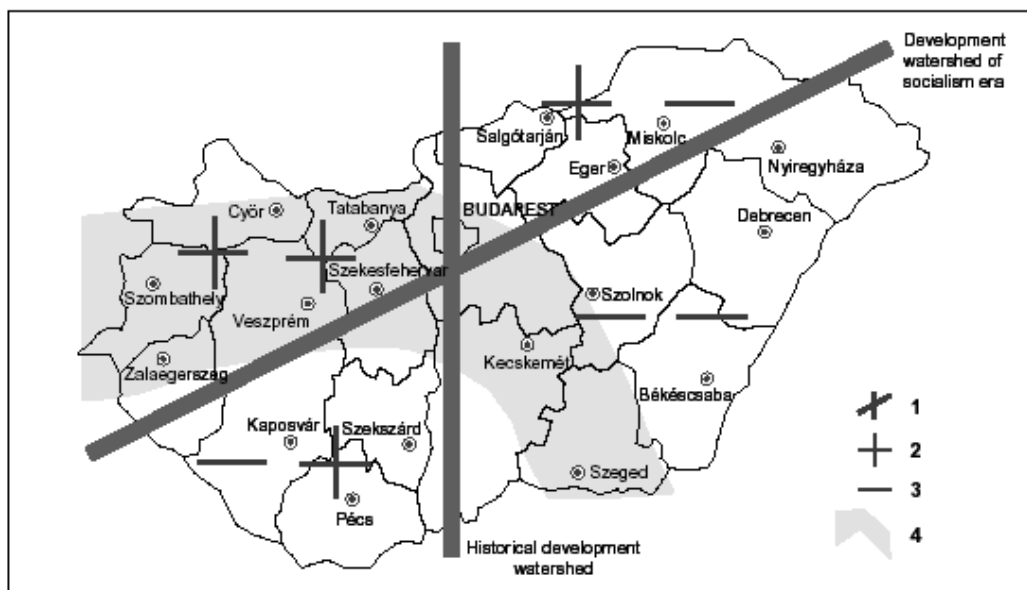
- Kehittää selkeät strategiat alueiden kehittämiseen ja liiketoimintaympäristön parantamiseen.
- Lisätä alueellisten kehitysviranomaisten vastuuta liiketoimintaympäristön kehittämisessä; koordinoita EU-tuet järkevästi.
- Alueellisen erikoistumisen lisääminen; alueellisten klusterien luominen ja kehittäminen.

Edellä luetellut ongelmat ja haasteet ovat varsin tuttuja myös koko Suomen ja Varsinais-Suomen aluepolitiikan ja EU-rahastovarojen kohdentamisessa. Sosiaalipolitiikan ongelmat ovat tietysti oma lukunsa, joihin ei tässä yhteydessä ole tarkoituksenmukaista syventyä.

Unkari on jaettu hallinnollisen jaon lisäksi seitsemään tilastolliseen alueeseen. Tällä jaolla on varauduttu tulevan EU-jäsenyyden tuomiin vaatimuksiin – ja sitä kautta – myös rakennerahastoaikakauteen. Csongrádin maakunta kuuluu South Great Plainin alueeseen yhdessä Békés:in ja Bács-Kiskun maakuntien kanssa. Alueen tulotaso (GDP/asukas) mittaavan indeksin arvo vuonna 1997 oli 78, kun Budapestissa vastaava arvo oli 187 ja koko maan 100 (OECD, 2001). Alueellisia kehityseroja on kuvattu kuviossa 6. Kehityseroja selittävät mm. alueiden talouden rakenne (monipuolisuus – yksipuolisuus), yrittäjyys² ja ulkomaiset suorat sijoitukset³ sekä tutkimus & tuotekehitys -panostukset. Budapestin alue on kaikilla talouden kehitysmittareilla (tulotaso, tuotanto, työttömyys) huomattavasti edellä muuta maata. Seuraavaksi kehittyneintä on Keski-Unkarin alue. Csongrádin maakunta – ja erityisesti Szegedin alue – on kuitenkin South Great Plainin kehittynein osa. Positiivisesti kehittynyt vyöhyke jakaa maan sekä itä-länsi että pohjois-etelä akselleilla.

² Siirtymäkauden aikana Unkarissa koettiin hyvin voimakas yrittäjyyden kasvu. Eurostatin mukaan yritystiheys on Unkarissa suurempi kuin Länsi-Euroopan maissa keskimäärin, ja pk-yritykset tuottavat noin puolet tuotannon lisäarvosta, alle kolmasosan maan viennistä ja työllistävät noin kaksi kolmesta yksityisen sektorin työllisestä. Mikroyritykset ja itsensä työllistävät yrittävät ovat Unkarissa hyvin tärkeitä kuten EU:n eteläisissä jäsenvaltioissa. Budapestin alueella yritystiheys on monikermainen maaseutualueisiin verrattuna.

³ Ulkomaiset suorat sijoitukset ovat keskittyneet hyvin voimakkaasti Budapestin ja Luoteis-Unkarin (West Transdanubian) alueelle. Näiden alueiden osuus on noin ¾ kaikista sijoituksista maahan.

1. Development watershed.
2. Winning areas.
3. Losing areas.
4. Development zone.

Kuvio 6. Unkarin alueelliset kehityserot (OECD, 2001 [Farago, L., 1999])

Koulutus ja työvoima

Unkarin koulutusjärjestelmää on perinteisesti pidetty hyvänä ja työvoimaa hyvin koulutettuna ja osaavana ainakin maan muuhun kehitystasoon suhteutettuna. Koulutukseen suunnatut varat ovat viime vuosina kasvaneet, mutta toisaalta sektorin osuus BKT:sta on alentunut. Yksityisen koulutussektorin osuus on hiljalleen kasvanut julkisen kustannuksella. Maan kokonaisopiskelijamäärä on alentunut, mikä johtuu pitkälti negatiivisesta väestökehityksestä.

Unkarissa on pitkälle hajautettu koulutusjärjestelmä eli paikallistoimijoilla on ollut varsin vapaat kädet koulutuksessa. Järjestelmän etuna on mahdollisuus vastata oman alueen kysyntään ja tarpeisiin riittävän nopeasti. Vastaavasti järjestelmä aiheuttaa ongelmia, koska toimijoiden yhteistyö on liian vähäistä ja koulutuksen laatu vaihtelee. Tämä pätee myös korkeakoulutukseen – laitoksia pidetään yleisesti korkeatasoisina, mutta niiden keskinäinen yhteistyö on vähäistä jopa samalla pienellä alueella toimittaessa.

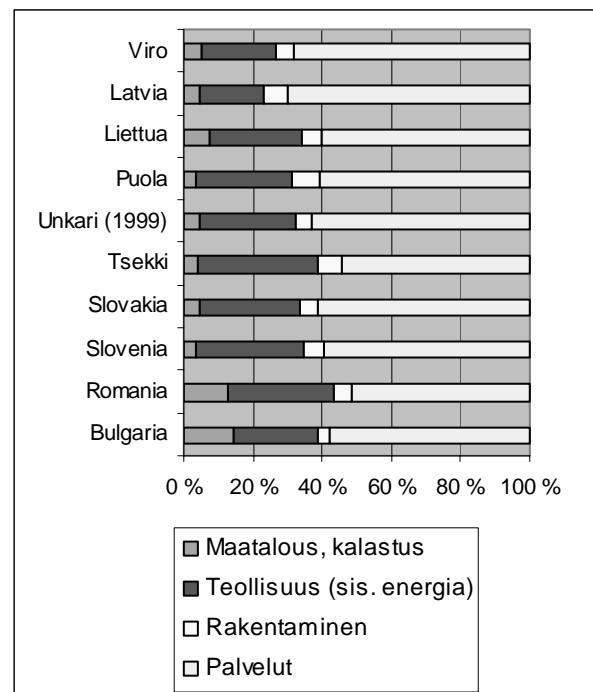
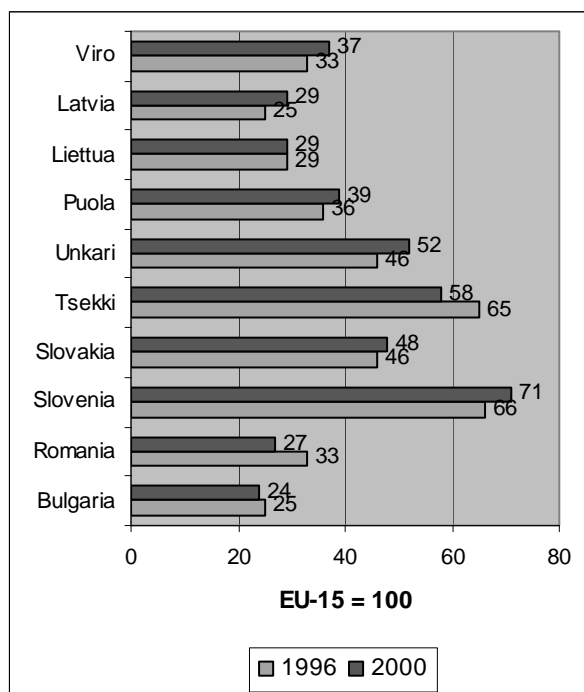
Vaikka työttömyys ei Unkarissa ole niin merkittävä ongelma kuin monissa muissa KIE-maissa on huomattava, että työllisyysaste (työllisten osuus laskennallisesta työvoimasta) on Unkarissa varsin alhainen (59,9%). OECD-maista se on alhaisempi vain Italiassa

ja Turkissa. Lisäksi työttömien koulutustaso on melko alhainen, mikä pätee myös nuoriin työnhakijoihin. Jatkossa koulutusjärjestelmän kehittämisessä tulee kiinnittää huomiota koulusta työelämään siirtymisen haasteisiin sekä aikuiskoulutukseen. Työttömyysongelma on merkittävästi pahempi ja vaikeasti ratkaistava asia huonosti kehittyneillä alueilla. Alhainen työelämään osallistuminen ja korkea työttömyysaste korreloivat voimakkaasti myös alueellisessa tarkastelussa.

3.2 Unkarin talous suhteessa muihin KIE-maihin

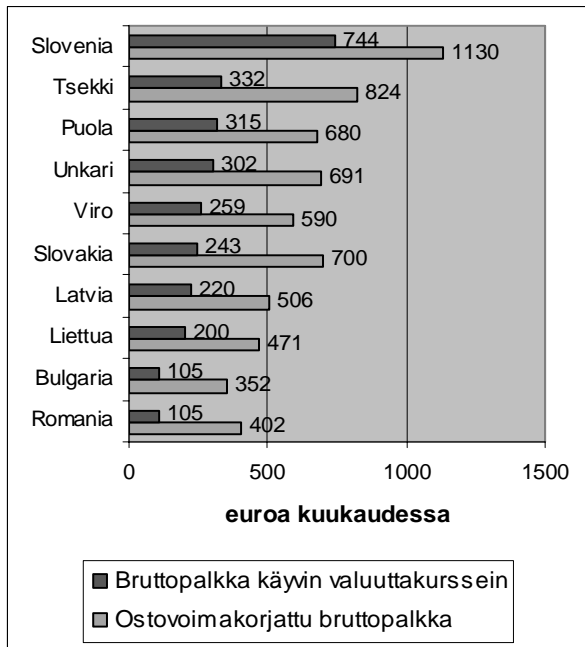
Unkarin talouden kehitys on ollut vakaampaa kuin useimmissa muissa nykyisissä EU:n hakijamaissa. Kuvioissa 7-10 on kuvattu Unkarin taloutta, sen kehitystä ja rakennetta suhteessa muihin hakijamaihin seuraavasti (Pirilä, 2002):

- *Kuvio 7. BKT/asukas (ostovoimakorjattu) suhteessa EU-15 -tasoon vuosina 1996 ja 2000 (Eurostat)*
- *Kuvio 8. Tuotannon arvonlisäys sektoreittain vuonna 2000 (Eurostat)*
- *Kuvio 9. Teollisuustyöntekijän bruttopalkka vuonna 1999 (Eurostat)*
- *Kuvio 10. Arvioita köyhimpien EU-maiden tulotason saavuttamisesta (European Commission, 2000)*

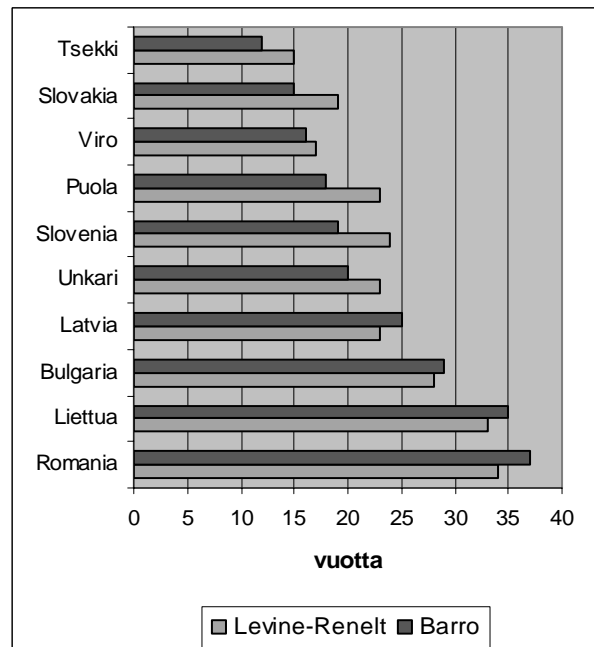

Kuvio 7. BKT/asukas suhteessa EU-tasoon Kuvio 8. Tuotantorakenne

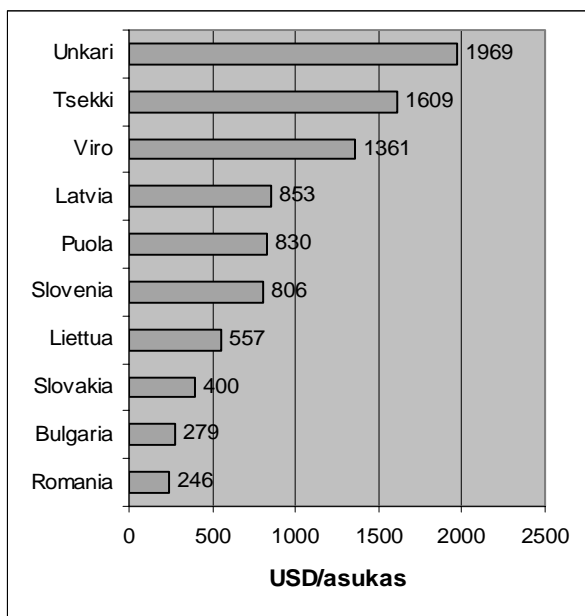
Unkarin kansantuote (BKT/capita) on hakijamaista kolmanneksi korkein ja kasvanut vaakaasti viime vuosina. Kuitenkin EU:n köyhimpien maiden tulotason saavuttamiseen kuuluu eräiden arvioiden mukaan aikaa vielä noin 20 vuotta.

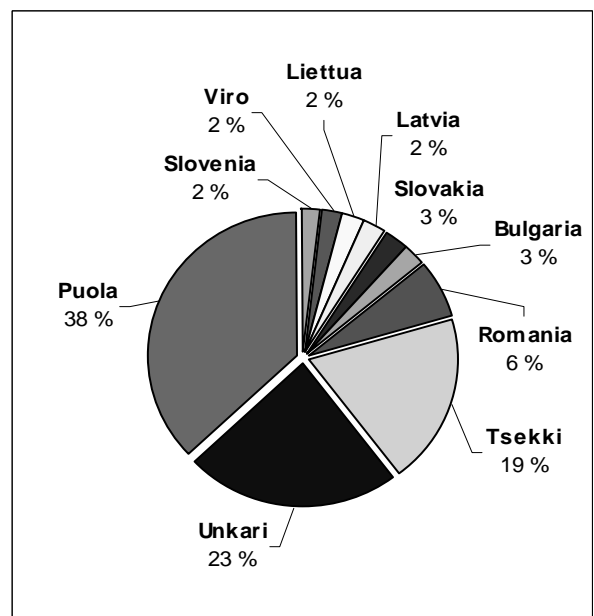
Kuvio 9. Palkkataso

Kuvio 10. EU-tulotason saavuttaminen

Kuvio 11. FDI – asukasta kohden⁴

Kuvio 12. FDI – kokonaiskertymä

⁴ Kuvioissa 11 ja 12 on tarkasteltu suorien sijoitusten kumulatiivista kohdentumista maittain sekä absoluuttisesti että suhteutettuna maiden asukaslukuun. Molemmissa kuvioissa tarkastellaan kumulatiivista kertymää vuosina 1988-1999 (UN/ECE, 2001).

Maan palkkataso on varsin kohtuullinen suhteessa muihin KIE-maihin, mutta tulee koostamaan maan talouskasvun myötä. Teollisuustyöntekijän bruttopalkka vuonna 1999 oli noin 300 euroa, joka vastaa ostovoimakorjattuna noin 700 euroa. Hakijamaista ylivoimaisesti korkein palkkataso on Sloveniassa.

3.3 Unkarin liiketoimintaympäristö

3.3.1 Yritysmuodot, ulkomaisten yritysten toiminta

Ulkomaiset sijoittajat voivat harjoittaa Unkarissa liiketoimintaa ilman erillisiä lisensejä⁵ ja eivät tarvitse erillistä lupaa yrityksen perustamiseen. Pakollisessa rekisteröinnissä on ilmoitettava yrityksen perustiedot kuten nimi, sijaintipaikka, pääoma, perustajat ja toiminnan luonne. Unkarin yhtiölainsäädäntö täyttää EU:n kanssa tehtyjen sopimusten velvoitteet ja vastaa EU:n määrittelemiä suuntaviivoja. Ulkomaiset yritykset ja yksityishenkilöt eivät voi tällä hetkellä omistaa maata, mutta EU-jäsenyyden myötä asia tulee muuttumaan. Myös kiinteistöjen hankkimiseen tarvitaan lisenssi.

Unkarin lainsäädäntö turvaa ulkomaiset sijoitukset kieltämällä yksityisomaisuuden takavarikoinnin paitsi elintärkeän kansallisen edun niin vaatiessa. Jo hallitus takavarikoisi ulkomaisten sijoittajien omaisuutta, niin silloin investoinnille maksettaisiin korvaus, joka vastaa sijoituksen sen hetkistä arvoa. Unkari on myös solminut kahdenvälisiä (mm. Suomen kanssa) ja monenvälisiä investointisuojasopimuksia. Unkari houkuttelee maahan ulkomaisia sijoittajia tarjoamalla tietoa yksityistämisestä ja yritystoiminnasta sekä tarjoamalla verohelpotuksia.

Yritysmuodot

Suurille yrityksille suositellaan yhtiömuodoksi osakeyhtiötä (Jonit stock company, Rt.), josta on annettu tarkat säännöt. Minimipääomavaatimus on 20 miljoonaa Unkarin forinttia (noin 80 000 euroa), josta on maksettava käteisenä vähintään 10 miljoonaa tai 30 prosenttia koko osakepääomasta (suurempi luku pätee). Rajavastuuyhtiö (Limited liability company, Ktf.) on ulkomaisten toimijoiden suosima yhtiömuoto, jossa minimipääoma on 3 miljoonaa forinttia (noin 12 000 euroa). Minimipääomasta on oltava käteisenä vähintään 1 miljoona forinttia tai 30 prosenttia koko osakepääomasta (suurempi luku pätee). Lisäksi Unkarissa on avoimia yhtiöitä ja kommandiittiyhtiöitä sekä yhden hengen yrityk-

⁵ Erillinen lisenssi tarvitaan, jos yrityksen toimintoja ovat a) aseiden ja vastaavien sotilastuotteiden valmistus, b) rahoituspalvelujen tarjoaminen, c) eräät tietoliikenteeseen liittyvät toiminnot, d) mineraalien kaivu, e) eräät maatalous- ja elintarvikkeiden jalostustoiminnot, f) sähkövoimaloiden, vedenpuhdistamojen yms. rakentaminen ja operointi ja g) atomienenergian tuottamiseen ja hyväksikäyttöön liittyvät toiminnot.

siä tai perheyrityksiä. Ulkomainen yritys voi myös perustaa sivukonttorin, joka saa harjoittaa kaikenlaista liiketoimintaa, mutta siihen on haettava lupa maan rekisteröintiviranomaiselta ja toimitettava selvitys liiketoiminnan luonteesta. Ulkomainen yritys voi perustaa kaupallisen edustuston, jonka kautta ei voida harjoittaa varsinaista liiketoimintaa, mutta osallistua kauppasopimusten tekoon, mainontaan ja ulkomaankaupan välitykseen. 1990-luvun alkupuolella yhteisyritys oli yleinen toimintamuoto, mutta nykyisin ulkomaiset yritykset tavallisimmin perustavat itse uusia yrityksiä tai hankkivat yksityistettäviä valtionyrityksiä tai niiden osia.

Yritysverotus

Unkarin yritysverotus uudistettiin 1990-luvulla markkinatalousjärjestelmään sopivaksi ja EU:n säännöksiä vastaavaksi. Unkarissa rekisteröity yritys maksaa veroa maailmanlaajuisista tuloistaan. Ulkomailla rekisteröity yritys maksaa veroa vain Unkarissa ansaitusta tulostaan. Yhtiöverokanta on 18 prosenttia, jonka lisäksi hallitus perii 20 prosentin lähdeveron ulkomaisille sijoittajille maksetuista osingoista (ellei verosopimus toisin määrää). Sivukonttorien kotiuttamat voitot ovat myös lähdeveron alaisia, mutta useimmat kansainväliset verosopimukset estävät verottamasta näitä voittoja. Unkarin hallitus on tarjonnut sijoittajille mittavia veroetuja, joiden määrä tai aika riippuu sijoituksen arvosta ja siitä kuinka paljon yritys palkkaa uutta työvoimaa. Nämä veroedut ovat nyt vaarassa, kun EU:n kilpailupolitiikka asettaa yrityskohtaiset tuet erityisen tarkkailun alle.

Maassa toimiminen

Unkarissa toimivat ulkomaiset yritykset keskittävät markkinointiponnistelunsa yleensä Budapestiin ja muihin suuriin kaupunkeihin, joissa väestö on vauraampaa ja ostovoima parempi kuin maaseutualueella. Liiketoiminta Unkarissa perustuu pitkälti henkilökohtaisiin suhteisiin ja keskinäiseen luottamukseen. Menestys Unkarissa on hyvin vaikeaa ilman paikanpäällä olevaa edustajaa. Jos oman tytäryhtiön perustaminen ei ole järkevää, niin kannattaa käyttää paikallisia agenteja ja jakelijoita. Agenttien ja jakelijoiden valinnassa tulee olla erityisen tarkka ja tuntee paikalliset toimintatavat. Tuotteiden myyninedistäminen on välttämätöntä, ja osallistumista messuihin ja kaupallisiin ja tieteellisiin seminaareihin suositellaan (Finpro – maaraportti).

Vientitakuut, investointisuoja

Finnvera luokittelee maat niiden maksukyvyyn mukaisesti⁶ ja myöntää sen pohjalta ulkomaankaupan takuut. Unkari on Finnveran luokituksessa (asteikko 1-7) luokassa 2 – ”hyvä maksukyky”. Se mahdollistaa normaalit riskisuojaukset Unkarin kanssa käytäväsä kaupassa (maaluokitukset <http://www.finnvera.fi/index2.cfm?dynamic=399&to=0>).

⁶ Maaluokan määräytymiseen vaikuttavat arvio maan kyvystä hoitaa ulkoiset velvoitteensa, odotukset maan talouden tulevasta kehityksestä, poliittinen vakaus ja lainsäädännöllinen ympäristö.

3.3.2 Unkarin vahvuudet ja heikkoudet ulkomaisten toimijoiden kannalta

Unkarin talous on kehittynyt nopeasti ja talouden kansainvälinen kilpailukyky on parantunut. Unkari sijoittui sijalle 28 kansainvälisessä vertailussa, jossa arvioitiin 49 kehittyneen maan talouksien kilpailukykyä. KIE-maista vain Viro (22.) sijoittui Unkaria paremmin. Suomi oli toisella sijalla heti Yhdysvaltojen jälkeen (IMD – World Competitiveness Yearbook 2002). Unkarin talouden vahvuuksiksi tässä vertailussa nähtiin mm. viennin kasvu, alhainen yritysveroaste, tieteen ja koulutuksen taso, työlainsäädäntö, investointikannusteet, ICT-osaaminen ja alhaiset asumiskustannukset. Talouden heikkouksina nähtiin mm. maan terveydenhuoltojärjestelmä, liiketoiminnan eettinen ja sosiaalinen vastuu, sosiaalinen eriarvoistuminen ja henkilötuloverotus.

Transparency International julkaisee vuosittain listan, jossa arvioidaan maailman maita niissä esiintyvän korruption perusteella. Suomi on jo vuosia pitänyt kärkisijaa eli korruptio on meillä kaikkein vähäisintä tarkastelussa mukana olevista 102 maasta. Unkari on EU:n hakijamaista toiseksi paras tässä vertailussa (sija 33.), ja vain Viro (29.) menee edelle.

(http://www.transparency.org/pressreleases_archive/2002/2002.08.28.cpi.en.html)

Unkarilaiset näkevät erityisesti alla luetellut tekijät maansa kilpailueduiksi.

- edullinen ja strategisesti hyvä sijainti
- vakaa poliittinen ja taloudellinen toimintaympäristö
- jäsenyys kansainvälisissä organisaatioissa (WTO, IMF, OECD, NATO)
- vapaakauppasopimukset EU:n, EFTA:n, CEFTA:n, Israelin, Baltian maiden, Kroatian ja Turkin kanssa
- EU-liitännäisjäsenyys ja tuleva EU-jäsenyys
- investointisuojaus- ja kaksinkertaisen verotuksen välttävät sopimukset useiden maiden kanssa
- liberaali investointipolitiikka
- pääoman ja voittojen kotiuttamisen takaava lainsäädäntö
- maailmanlaajuisesti tunnustettu koulutusjärjestelmä
- vankka olemassa oleva R&D -pohja
- osaava työvoima mutta suhteellisen halpa työvoima; työvoiman korkea tuottavuus
- kehittynyt infrastruktuuri; hyvät logistiset palvelut
- hyvät alihankintamahdollisuudet
- vapaasti vaihdettava valuutta
- alhainen yritysverotus
- veroedut, valtion tuet ja kannustimet ulkomaisille sijoittajille.

Finpron Unkarin toimiston arvioiden mukaan maassa on potentiaalia erityisesti seuraavien alojen toimijoille:

- elektroniikkateollisuuden ja autoteollisuuden alihankinta
- konerakennusteollisuus
- energiasektori
- terveydenhuolto- ja hyvinvointisektorit
- rakentaminen ja infrastruktuurin kehittäminen
- kemianteollisuus ja lääkketeollisuus
- kuluttajatuotteet
- tutkimus- ja kehittämistoiminta koskien erityisesti seuraavia aloja: ICT, kemia, bioteknologia ja lääkkeet.

FinnAgora-selvityksessä (ks. luku 5.3) yksilöidään Unkarin suurimmiksi ongelmiksi korruptio, kuluttajan oikeudet, romanivähemmistön kohtelu, valtiollisen median yksipuolinen kontrolli ja valtionurakoiden kilpailuttaminen.

Ulkomaankauppaministeri Jari Vilén vieraili Unkarin matkallaan maassa toimivissa suomalaisyrityksissä. Vilénin mukaan yritysjohtajat mainitsivat merkittävimpinä ongelmina kielivaikkeudet, nopeat muutokset lainsäädännössä ja korruption (HS 29.8.2002).

3.3.3 EU-jäsenyyden aiheuttamat muutokset kauppapolitiikkaan

Unkari ja EU-maat eivät enää peri toisiltaan tullia teollisuustuotteista, kun Unkari liittyy unioniin (näillä näkymin vappuna 2004), ja valtaosa muistakin kaupanesteistä poistuu. Kun Unkarista tulee EU:n tulliliiton jäsen, sen on sovellettava unionin yhteisiä tulleja ja muuta kauppapolitiikkaa kolmansiin osapuoliin nähden. Tämä edellyttää monien kansainvälisten sopimusten purkamista tai ainakin uudelleenmuotoilua.

Sopimusjärjestelmän muutokset eivät ratkaisevasti vaikeuta tai helpota unkarilaisten yritysten pääsyä kolmansien osapuolten markkinoille. Muutokset, etenkin sopimusten purkaminen, voivat kuitenkin olla vaikeita, koska toiset valtiot reagoivat niihin usein kielteisesti. Tämän takia on ahkerasti korostettava muutosten keskinäistä hyötyä.

Suurin osa tulevista muutoksista koskee sopimuksia Euroopan unionin ulkopuolisten maiden kanssa. Kun kyseessä on Romania, Bulgaria ja Turkki, jotka voivat liittyä unioniin joskus vuoden 2004 jälkeen, Unkari alkaa yksinkertaisesti soveltaa sopimuksia, joita EU on tehnyt näiden kolmen maan kanssa. Kun kyseessä on Kroatian ja Serbian kaltaiset maat, joiden kanssa Unkarilla on vapaakauppasopimukset, Unkari tarjoaa kumppanuussopimuksia, joita EU on tehnyt näiden maiden kanssa. Tässä tapauksessa tullit voivat kohota nykyisestä tasosta.

Venäjällä ja Ukrainalla on kumppanuussopimukset Euroopan unionin kanssa. Sopimukset eivät helpota unionin tuotteiden pääsyä maiden markkinoille. Tässä Unkarin on otettava käyttöön EU:n soveltamia markkinasuojastoimenpiteitä, joilla rajoitetaan mm. lannoitteiden ja terästuotteiden tuontia. (Lähde: Finpro 7.1.2003 [Reuters])

4 CSONGRÁDIN MAAKUNNAN JA SZEGEDIN ALUEEN TALOUDEN RAKENNE

Szegedin kaupunki on eteläisen Unkarin (Southern Great Plain) talouden, kulttuurin ja tieteen keskus. Southern Great Plain jakautuu kolmeen maakuntaan, jotka ovat Bács-Kiskun, Csongrád ja Bécés. Szeged on Csongrádin maakunnan pääkaupunki.

South Plainin alue on köyhempää kuin Keski-Unkarin ja Keski- ja Länsi-Transdanubian alueiden vauraimmat maakunnat (ks. kartat raportin alussa). Alueen kansantuote asukasta kohden laskettuna oli vuonna 1999 noin 75 prosenttia koko Unkarin tasosta ja 37,5 prosenttia keskimääräisestä EU-maiden tasosta, kun Unkarin vastaava luku oli 50,3 prosenttia. (Hungarian Central Statistical Office, 2001)

South Great Plainin alueelle kohdistui vuosien 1995-1998 välisenä aikana vain 5 prosenttia koko Unkariin kohdistuneista suorista sijoituksista. Eteläinen Unkari ei ole siten onnistunut ulkomaisten sijoitus houkuttelemisessa samalla laajuudella kuin Luoteis- ja Keski-Unkari. Csongrádin maakunta ja erityisesti juuri Szegedin alue on South Great Plainin vaurain alue ja ulkomaiset sijoitukset ovat kohdistuneet valtaosin sinne. Sama pätee tutkimukseen suunnattuihin varoihin.

4.1 Csongrádin maakunta

Csongrádin maakunta sijaitsee Unkarin etelä-osassa, Tisza-joen varrella, rajoittuen etelässä Serbiaan ja idässä Romaniaan. Csongrádissa on asukkaita noin 420 000. Csongrádin maakunnalla on tärkeä merkitys Unkarin ulkomaankaupassa Romanian ja Serbian kanssa ja transito-kuljetuksissa näihin maihin. Maakunnan bruttokansantuote asukasta kohden laskettuna on Unkarin maakunnista (19) kuudenneksi korkein, ja sekä valmistusteollisuus että maatalous ovat Unkarin mittakaavassa kehittyneitä.

Csongrádin maakunta on hedelmällistä maaperää. Alueella kasvatetaan monia viljakasveja ja vihanneksia. Lisäksi alueen lihakarjan kasvatus on maan kehittyneintä. Lihanja-

lostusteollisuudella ja koko elintarviketeollisuudella ja on täten suuri merkitys. Toisaalta maakunnan asukkaat ovat keskittyneet kaupunkeihin, sillä noin kolme neljästä asuu alueen kahdeksassa⁷ kaupungissa. (Ministry of Economy and Transport).

Maakunnan talouden rakenteeseen vaikuttavat keskeisesti alueen öljy- ja luonnonkaasuvarat⁸ (Csongrádin maakunnan osuus on 2/3 koko Unkarin luonnokaasutuotannosta) sekä kasvien kasvatukseen ja viljelyyn suotuisa ilmasto. Csongrádin maakunnan teollisuuden rakenne poikkeaa Unkarin keskimääräisestä rakenteesta. Tämä johtuu energiantuotannon suuresta painoarvosta. Julkinen palvelusektori (kaasun, sähkön lämmön ja veden tarjonta) muodostavat lähes viidennesen maakunnan teollisuustuotannon arvosta.

Maakunnan paikallisen teollisuuden kasvu ja kehittyminen on tapahtunut pääosin ulkomaisen pääoman avulla. Julkisen palvelusektorin osuus maakunnan kokonaistuotannosta on noin viidennes. Teollisuus työllistää noin 30 prosenttia ja maatalous 10 prosenttia maakunnan työvoimasta. (Ministry of Economy and Transport.)

Teollisuus

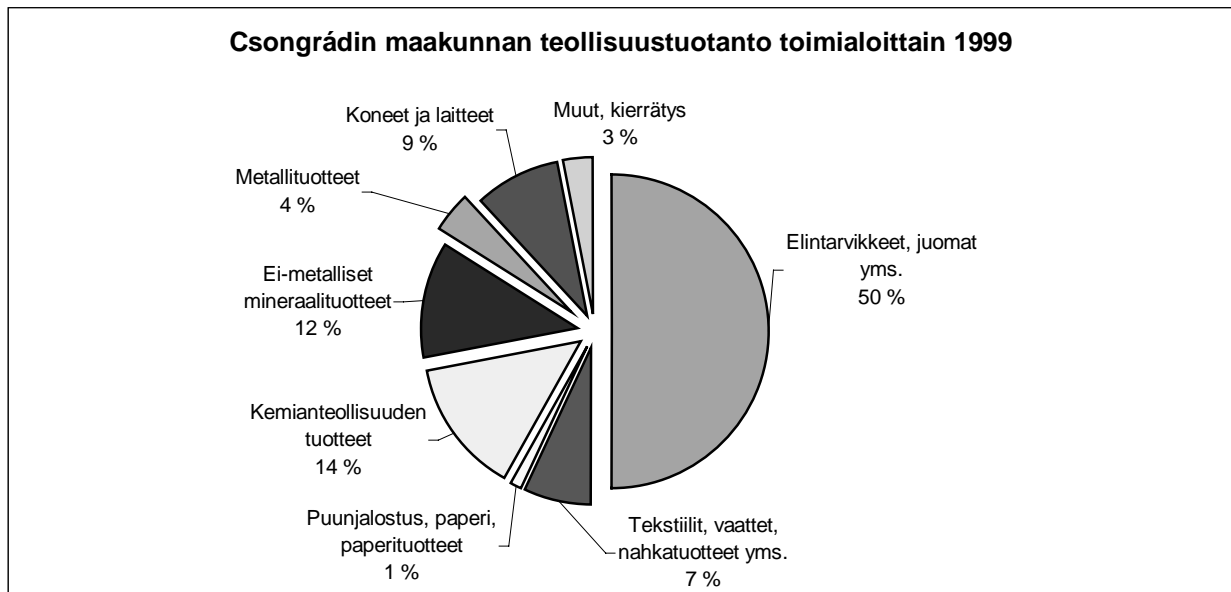
Elintarvike-, tekstiili- kemian- ja koneteollisuus ovat maakunnan tärkeimmät teollisuudenalat. Suurimpia yrityksiä ovat mm. Pick Szeged Rt. (lihanjalostus), Szeged Paprika Rt., Villeroy & Boch Rt. (Hódmezővásárhelyn kaupungissa, keraamiset saniteettikalusteet), Gala-Hungária Tejipari Rt. (meijerituotteet), Hevlytex Újszeged Szövő (tekstiiliteollisuus), Phoenix Rubber Gumiipari Kft. (kumituotteet).

Csongrádin maakunnassa ei ole koskaan ollut merkittävässä määrin vanhakantaista raskasta teollisuutta. Tästä syystä johtuen 1990-luvun murros ei aiheuttanut samantyyppistä shokkivaikutusta alueen talouteen kuin monilla muilla Unkarin alueilla. Myöskin alueen työttömyys⁹ (5,4 %) on alle maan keskitason. Valtaosa maakunnan yrityksistä on pieniä ja keskisuuria. Kauppavaihto Csongrádin maakunnan ja Serbian välillä on perinteisesti ollut varsin vilkasta, ja kauppasaarron päättymisen jälkeen on kauppa alueiden välillä elpynyt nopeasti.

⁷ Csongrád, Hódmezővásárhely, Kistelek, Makó, Mindszent, Mórahalom, Szeged ja Szentés.

⁸ MOL Group on Keski-Euroopan johtava öljy- ja kaasunjalostusyhtiö, ja Unkarin suurin yritys nettomyynnillä mitattuna. Unkarin valtion omistaa yksityistämisen jälkeen 25% yrityksestä. Szegedissä sijaitsee konsernin tytäryritys: SZEB-GÁZ Industrial, Trading and Service Providing Ltd ja PETROLSZERVIZ Oil Industry Maintenance and Construction Ltd.

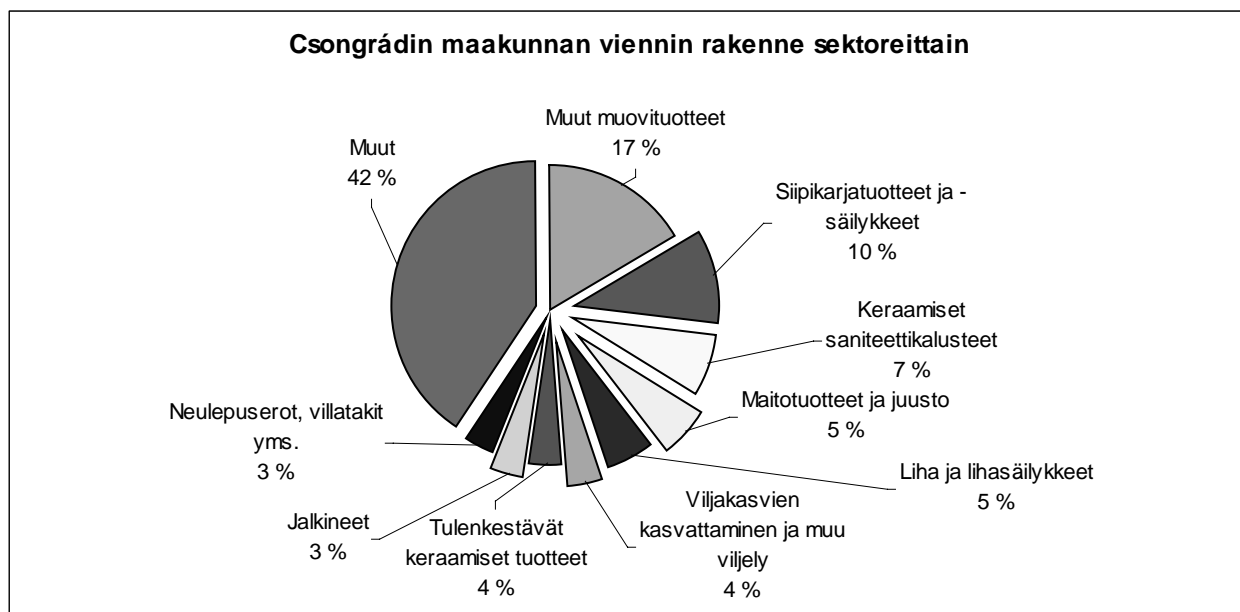
⁹ Viralliset työttömyysluvut ovat kaikissa KIE-maissa alhaisemmat kuin todellinen tilanne, koska työttömäksi rekisteröityminen ei välttämättä oikeuta työttömyysturvaan. Lisäksi on huomattava, että työikäisen väestön työllisyysaste on Unkarissa huomattavan alhainen, noin 60%.

Kuvio 13. Csongrádin maakunnan teollisuustuotanto (Lähde: <http://www.csongrad-megy.hu/>)

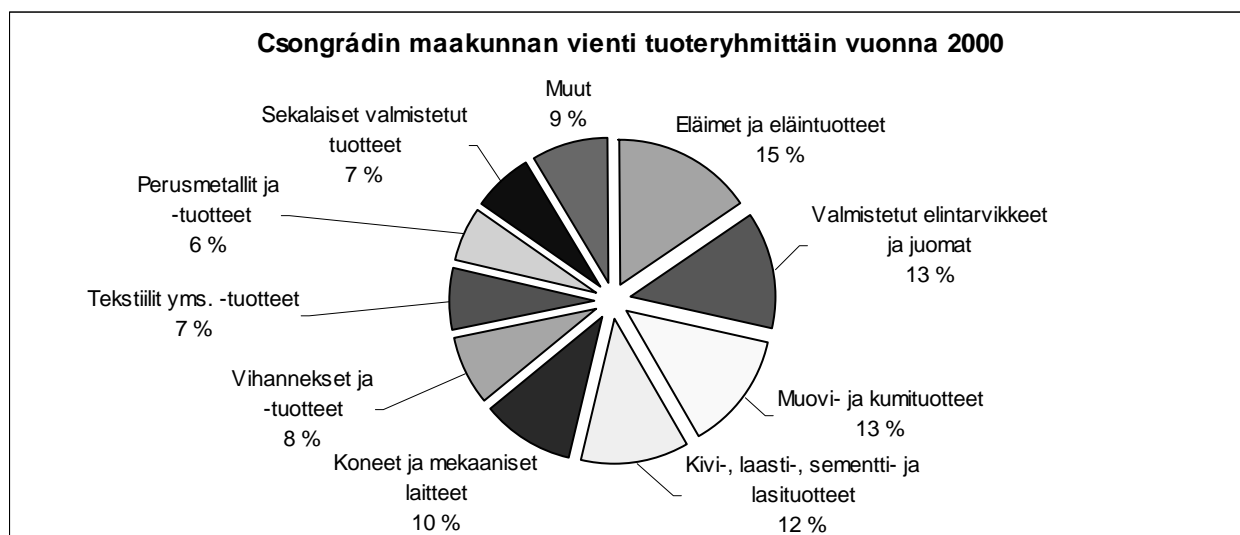
Kuviossa 13 kuvataan Csongrádin maakunnan valmistus-, ja jalostusteollisuuden rakennetta toimialoittain. Elintarviketuotannon arvo muodostaa peräti puolet koko tuotannon arvosta. Seuraavaksi tärkeimmät toimialat ovat kemianteollisuuden tuotteet ja ei-metalliset mineraalituotteet.

Unkarin talousministeriön arvion mukaan maakunnassa on vielä osittain hyödyntämättä elintarviketeollisuuden mahdollisuuksia, koska kaupunkeja ympäröivä maaseutualue on erinomaista tuotantoaluetta. Lisäksi alueella tutkimustoimintaa harjoittavat bioalojen tutkimuslaitokset, pakkauksiin erikoistuneet yritykset (mm. Szegedpack), alueen kemianteollisuus (mm. Florin, Medikémia) sekä kone- ja laiteollisuus tukevat elintarvikeklusterin kehittymistä.

Kuvio 14. Csongrádin viennin rakenne (Lähde: Ministry of Economic Affairs)

Kuvioissa 14 ja 15 on kuvattu Csongrádin maakunnan viennin rakennetta. Ensimmäisessä kuviossa tarkastellaan "top 10" –vientituotteita ja jälkimmäisessä vientiä laajemmin eli tuoteryhmittäin. Huomionarvoista on se, että elintarvikkeiden vienti ei vastaa volyymiltaan sen osuutta teollisuustuotannosta. Tiedot ovat myös hieman epä johdonmukaiset, vaikka ovat peräisin samasta lähteestä. Erot johtuvat todennäköisesti tilastoaineiston erilaisesta tuote-/toimialaluokituksesta.

Kuvio 15. Csongrádin viennin rakenne tuoteryhmittäin (Lähde: Ministry of Economic Affairs)

Teollisuuspuistot

Koska eteläinen Unkari ei ole onnistunut houkuttelemaan riittävästi suuria teollisuusinvestointeja, pk-yritysten rooli alueen taloudessa on tärkeä. Erityisesti maataloustuotannon ja elintarviketeollisuuden tehokas vuorovaikutus sekä innovaatioiden tehokas kaupallistaminen nähdään alueen kehittymisen kannalta hyvin olennaiseksi. Yksi väline tehokkuuden ja synnergian lisäämiseksi ja pk-yritysten toimintaedellytysten parantamiseksi on viime vuosina perustetut teollisuuspuistot. Niiden perustamista on rahoitettu sekä kansallisilla että EU-tukivaroilla.

Teollisuuspuiston yritykset voivat saada merkittäviä etuja kuten vapautuksen paikallisista yritysveroista¹⁰ useiksi vuosiksi. Verohelpotuksia on tarjolla erityisesti työllistävälle yrityksille. Teollisuuspuistossa on olemassa valmis perusinfrastruktuuri (vesihuolto ja sähkö yms.) ja puistosta riippuen erilaisia liiketoiminnan tukipalveluja. Yrityksillä on mahdollisuus ostaa tai vuokrata erikokoisia tontteja tarpeesta riippuen. Teollisuuspuistossa on yleensä yhteinen keskusrakennus, josta yritykset voivat vuokrata toimistotiloja. Seuraavassa lyhyt kuvaus muutamasta Csongrádin maakunnan teollisuuspuistoista (Ministry of Economy and Transport).

Homokhát Agro-Industrial Park at Móraholm

Mórahalomin kaupungin vuonna 1999 perustama agro-teollisuuspuisto sijaitsee 20 kilometrin päässä Szegedistä. Agro-teollisuuspuiston tavoitteena on lisätä alueen maataloustuotteiden jalostamiseen ja houkuttaa ulkomaisia elintarviketeollisuuden yrityksiä alueelle. Muita tavoitteita ovat mm. maataloustuotannon tehostaminen (laitteet, siementuotanto, palvelut, kemikaalit, pakkaukset), innovaatioiden ja teknologian kehittäminen sekä viennin lisääminen.

(Lisätietoja: http://www.morahalom.hu/iparipark/angagrar_ipari_park.htm)

Csongrád Environment Protection Park

Maakunnan pohjois-osassa sijaitsevassa Csongrádin kaupungissa sijaitsee teollisuuspuisto (vuodesta 1998), joka on erikoistunut ympäristönsuojeluteollisuuteen. Alueella on valmiina perusinfrastruktuuri ja yritykset voivat ostaa tai vuokrata tontin. (Lisätietoja: csongrad@csongrad.hu)

First Industrial Park of Szeged

Aivan Szegedin keskustan tuntumassa sijaitsee teollisuuspuisto (vuodesta 1998. Szegediin houkutteellaan erityisesti yrityksiä, jotka edustavat seuraavia toimialoja:

¹⁰ Unkarin myöntämät yrityskohtaiset verovapaudet joutuvat tarkastelun alle, kun maa liittyy EU:n jäseneksi. EU:lle eivät kelpaa sellaiset ratkaisut, joissa yksi yritys muodostaa verottoman vyöhykkeen tai saa vuosien ajaksi yhtiöverokannakseen nolla. Joka tapauksessa Unkarin normaali yhtiöverokanta (18%) on eurooppalaisittain alhainen. (TS 2.11.2002)

- elintarvikkeiden valmistaminen, pohjautuen maatalouden tai bioteknologian innovaatioihin;
- yrityshautomot pienille ja keskisuurille yrityksille (sekä rahoituspalvelut yms. palvelut);
- kevyt teollisuus;
- bioteknologia.

Sijoittajille tarjotaan konsultointia mm. teknisiin seikkoihin, lainsäädäntöön, taloushallintoon ja markkinointiin liittyen. Kuten muissakin teollisuuspuistoissa, sijoittajille luvataan verohelpotuksia useiksi vuosiksi eteenpäin.

(Lisätietoja: http://www.gm.hu/lppark/english/xmagyar/daf/szeged_txt.htm)

Muita maakunnan teollisuuspuistoja

Edellä kuvattujen lisäksi Csongrádin alueella sijaitsee teollisuuspuistot Hódmezővásárhely:n, Szentesin ja Makó:n kaupungeissa. Painopistealueet eroavat hieman puistojen välillä, mutta pääasiassa houkuttelevat yrityksiä, jotka pyrkivät hyödyntämään paikallisia raaka-aineita, osaamista ja työvoimaa. Kuitenkin sijoitukset ympäristöteknologiaan sekä innovatiivisten ja laadukkaiden elinteollisuuden yritykset nostetaan etusijalle kaikilla alueilla.

4.2 Szegedin alue

Csongrádin maakunnan pääkaupunki Szeged on Etelä-Unkarin suurin ja koko Unkarin neljänneksi suurin kaupunki. Szegedissä on asukkaita (tietolähteestä riippuen) noin 160 000 ja se sijaitsee maakunnan etelä-osassa lähellä Serbia ja Montenegron liittovaltion rajaa. Szeged on paitsi maakunnan pääkaupunki myös yliopistokaupunki sekä alueen kaupallinen ja kulttuurillinen keskus. Kaupunki on kuuluisa runsaasta kulttuuritarjonnastaan ja laajasta korkea-asteen koulutuksestaan. Szeged on Budapestin jälkeen Unkarin toiseksi tärkein korkean koulutuksen ja tieteen keskus ja siten kaupungissa on noin 18 000 korkea-asteen opiskelijaa (ITDH Spotlight). Szeged sijaitsee 170 km:n etäisyydellä Budapestistä ja 220 km Belgradista. Tarkempia tietoja Szegedin kaupungista, sen historiasta ja kulttuuritarjonnasta yms. löytyy internetosoitteesta (<http://www.szolgalat.hu/szeged/>).

Szegedin seutu on sekä South Great Plainin että myös Csongrádin maakunnan vaurainta aluetta. Szegedin seutu kuuluu Unkarin tilastokeskuksen luokituksen mukaan Unkarin parhaiten kehittyneiden alueiden joukkoon (hyvä Unkarin alueiden vertailu osoitteessa: http://w3.ksh.hu/orszagjaras/angol_3.htm) Alueen infrastruktuuri (puhelimet, yms.) on kehittyntä, yritystoiminta vilkasta, väestö eteläisen Unkarin parhaiten koulu-

tettua ja kaupungin työttömyysaste on alhainen. Szeged on Unkarin mittakaavassa vaaras saareke muuten varsin köyhässä Etelä-, ja Itä-Unkarissa.

4.2.1 Kaupungin sijainti ja yhteydet

Romanian ja Serbia ja Montenegron rajat ovat vain muutaman kymmenen kilometrin päässä kaupungista eli Szeged sijaitsee aivan EU:n tulevan ulkorajan tuntumassa. Sijainti nähdään ensisijaisena vahvuutena kaupungin kehittämisen kannalta ja siksi infrastruktuurin ja logistiikan kehittäminen ovat keskeisiä tavoitteita. Lähitulevaisuudessa pyritään kehittämään maan tieverkostoa länsiosasta Szegedin kautta etelään (E75) ja edelleen Serbiaan, ja samanaikaisesti Szegedistä itään Romanian suuntaan (E68). Tisza-joen yli rakennetaan uusia siltoja em. tieverkoston asettamien vaatimusten mukaan. Szegedistä on rautatieverkosto Budapestiin, Békéscsaba:an, Mezöhegyes:iin ja Subotiacaan.

4.2.2 Kehittämisstrategia

Kaupungin lyhyen ja keskipitkän aikavälin kehittämisstrategiat muotoiltiin vuonna 2000. Suunnitelma perustuu koko Unkarin kehittämistä ohjaavaan Széchenyi-suunnitelmaan ja on nimetty *The Széchenyi Plan and the Development of Szeged*. Keskipitkän aikavälin tavoitteet ovat vuodessa 2010. Ohjelman painopistealueet ovat

- maantieteellisen sijainnin hyödyntäminen – logistiikan kehittäminen;
- ”tieto- ja osaamisperusteinen” talous – innovaatioiden edistäminen;
- turismin kehittäminen – konferenssi- ja terveysturismien kehittäminen.

Lisäksi ohjelmassa painotetaan talousalueen kilpailukyvyyn ja houkuttavuuden lisäämistä, joiden edistämiseen pyritään mm. Szegedin University Innovation Park:in ja Szeged Logistical Service Center:in alulla. Elinkeinoelämän kehittämiseen pyritään muun muassa teollisuuspuistojen kautta (ks. 4.1). Vuodesta 1998 lähtien kaupunki on lisännyt panostustaan kansainvälisten talous- ja diplomaattisuhteiden vahvistamiseen, jolla tavoitellaan ulkomaisten sijoitusten määrän kasvua (ITDH Spotlight, January 2002).

Alueen luonnonvarojen ja erityisosaamisen kaupallinen hyödyntäminen nähdään erityisen tärkeänä kaupungin kehityksen kannalta. Innovaatioiden kaupallistamista edistetään siihen keskittyvien yksiköiden kautta.

Taulukko 5. Szegedin kehittämissstrategiat tiivistetysti

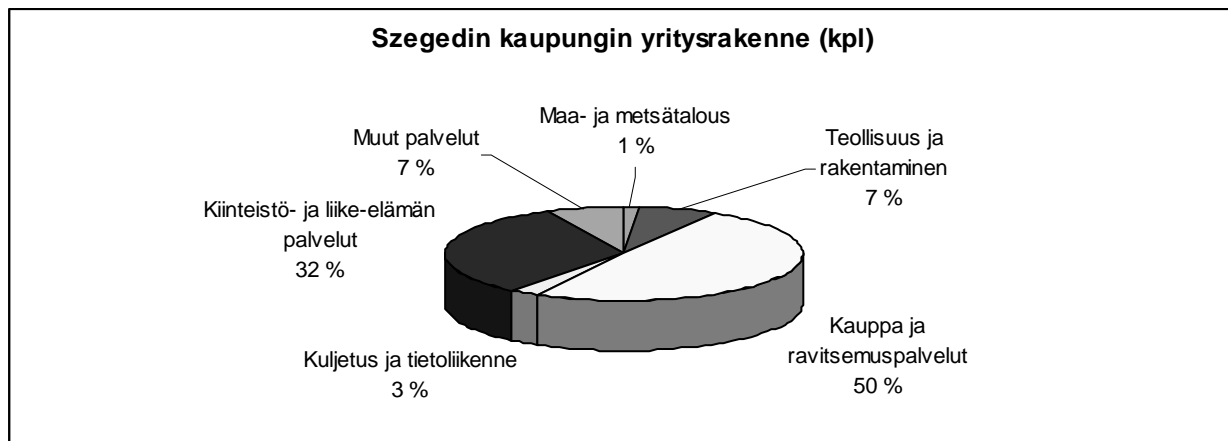
Strategisen sijainnin hyödyntäminen	Tieto-/osaamisperusteisen talouden luominen	Turismin laadun edistäminen
<ul style="list-style-type: none"> - Alueen lentokentän kehittäminen - Szeged Logistical Service Center:in perustaminen - Agricultural Trade Center:in perustaminen - kuljetusyhteyksien parantaminen (tie- ja rautatieverkosto) 	<ul style="list-style-type: none"> - Szeged University Innovation Park:in perustaminen - Szeged Biotechnological Innovation Center:in perustaminen - Szeged Innovation –säätön tukeminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Wellness Hotellin rakentaminen Újszeged Health Tourism Park:iin - Anna Thermal –kylpylä etc. - Sziksóstó -leirintäalueen ja kylpylän kehittäminen - Turismirakenteen kehittäminen: kylpylät, konferenssikeskus

4.2.3 Elinkeinoelämä

Szegedissä on tilastotietojen mukaan 18 770 aktiivisesti toimivaa yritystä, joista lähes 11 000 on kokonaan yksityisessä omistuksessa. Yleisimmät yritysmuodot ovat kommandiittiyhtiö (Limited Partnership) ja rajavastuuyhtiö (Limited Liability Company, Kft.). Isommat yritykset ovat yleensä osakeyhtiöitä (Rt.), joita on Szegedin alueella 73. Ulkomaiset yritykset ovat suosineet rajavastuuyhtiötä toimintamuotoaan.

Ulkomaisen pääoman merkitys on ollut kasvussa myös Szegedissä. Peräti 80 % ulkomaisesta pääomasta on peräisin Ranskasta, mikä johtuu ranskalaisyriyten panostuksesta kaupungin energia- ja telekommunikaatiosektoreihin. Ulkomaisista suorista sijoituksista 70 prosenttia on kohdistunut juuri näihin sektoreihin. Valmistusteollisuudessa merkittävimmät sijoittajat tulevat Saksasta, Itävallasta ja Italiasta, joiden osuus on yhteensä yli puolet sijoitusten kokonaismäärästä. Kaupan alalla merkittävin sijoittajamaa on ollut Iso-Britannia.

Kuviossa 16 tarkastellaan Szegedin yritysten määrää sektoreittain. Ulkomaista pääomaa oli vuoden 2002 alussa 934 yrityksessä (ITDH Spotlight, January 2002). Yksityisiä maataloustuottajia oli 7 800 kappaletta. (Szeged 2002, Information for Investors). Monet kaupungin merkittävimmät yritykset ovat yleishyödyllisiä tai välttämättömiä palveluja tuottavia yrityksiä ja jalostusteollisuusyrityksiä kuten alla olevasta listasta käy ilmi. Teollisuusyrityksistä nousevat esiin kemianteollisuuden (öljy ja luonnonkaasu) ja elintarvikkealan yritykset. Vaikka elintarviketeollisuuden merkitys valmistusteollisuudessa on dominoiva, myös tekstiili ja kemianteollisuus ovat yhä tärkeitä toimialoja (Investors guide). Szeged on erityisen kuuluisa kahdesta tuotteestaan, jotka ovat Pick Salami ja Szeged Paprika.

Kuvio 16. Szegedin yritysrakenne yritysten määrän mukaan

Kaupungin suurimmat yritykset ovat MOL Share Company (öljyteollisuus), Pick Salami and Meat Factory Share Company (lihanjalostus), Taurus Emergé Rubber Industry Ltd. (kemian teollisuus, renkaat), Vivendi Telecom Hungary (lankapuhelinpalvelut), Démász Share Company (sähkönjakelu), Dégász Share Company (kaasunjakelu), Tisza Volán Share Company (henkilöliikenne), Metro Holding Hungary Ltd. (tukkukauppa), Pannon GSM Share Company (matkapuhelinpalvelut); Westel 900 Share Company (matkapuhelinpalvelut), Matáv Share Company (lankapuhelinpalvelut), Oil Research Share Company (kemianteollisuus, tutkimus), Szeged Water Company Ltd. (vedenjakelu), Szeged Milk Share Company (maitoteollisuus), Medikémia Share Company (kemianteollisuus, maali- ja väriainetuotanto), Florin Share Company (kemianteollisuus), Swedish Match Hungary Ltd. (tulitikkujen valmistus) (Szeged 2002, Information for Investors).

Rakennusteollisuus on myös tärkeä toimiala Szegedissä. Toimialan suurimmat yritykset ovat Kész Ltd., Délépítő Co. Ltd ja Ferroép Co. Ltd.

Szegediin on perustettu kaikkiaan viisi teollisuuspuistoa, jotka ovat: First Szeged Industrial Park, Heavytex Industrial Park, Kálvária Industrial Park, Délép Industrial Park ja Szeko Industrial Park. Viimeksi mainittu on erikoistunut kehittämään työmahdollisuuksia elintarvikejalostusalan yrityksille, erityisesti maatalous- ja biologisten innovaatioiden kehittämiseen.

Szeged on Csongrádin maakunnan turismin keskus ja kaksi kolmasosaa maakunnan alueen majoituskapasiteetista on Szegedissä. Turismin kehittäminen on myös yksi keskeisistä kehittämisalueista ja siihen tullaan investoimaan voimakkaasti lähivuosina. Turismiin ei tässä raportissa perehdytä sen tarkemmin johdannon rajausten mukaisesti.

Työvoimarakenne

Tiedot alueen työvoimarakenteesta poikkeavat merkittävästi eri lähteiden välillä. Guide for Investors –oppaan mukaan peräti 91 prosenttia aktiivisesta työikäisestä väestöstä on työllisiä. Toisen lähteen mukaan alueen noin 130 000 työikäisestä henkilöstä on aktiivisesti työelämässä noin 70 000. Hieman yli puolet heistä saa elantonsa palvelusektorilta, teollisuudessa työskentelee yli kolmasosa ja noin 10 prosenttia maataloudesta.

Koska Szeged on maakunnan keskus ja merkittävä yliopistokaupunki, julkishallinto, terveydenhuolto sekä koulutus- ja tutkimustoiminta työllistävät paljon ihmisiä.

4.2.4 Koulutus ja osaaminen

Szeged on Budapestin jälkeen Unkarin toiseksi tärkein koulutuksen, tutkimuksen ja kulttuurin keskus. Kaupungissa on peräti noin 50 000 opiskelijaa, joista päätoimisia noin 2/3 (Szeged for Investors). Szegedin alueella on laajasti korkeakoulutason tutkimusta ja opetusta. Aikaisemmin itsenäisinä laitoksina toimineet korkeakouluyksiköt on nyt integroitu Szegedin yliopistoon, joka koostuu siten kaikkiaan seitsemästä yliopistosta ja neljästä collegesta. Korkeakoulutason opiskelijamäärä on kasvanut voimakkaasti. Vuonna 1990 kaupungissa oli 55 opiskelijaa 1000 asukasta kohden ja vuonna sama 1999 suhdeluku oli jo 139.

Korkea koulutustaso heijastuu myös tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Erilaiset tutkimusinstituutit työllistävät yhteensä yli 3000 työntekijää. Keskeisimmät tieteellisen tutkimuksen alueet ovat Szeged for Investors –oppaan mukaan bio-, bioinformaatio- ja informaatioteknologia. Nämä tutkimusalueet on pyritty linkittämään maakunnan kannalta tärkeän maataloustuotannon ja elintarviketeollisuuden kanssa tiiviiseen vuorovaikutukseen. Szegedin bio-alojen tutkimus nähdään koko Unkarin kannalta hyvin tärkeäksi. Eteläisen Unkarin (Southern Plain) tutkimus- ja kehittämisvaroista noin 2/3 suuntautuu Szegediin. Seuraavassa kuvataan tärkeimpiä koulutusorganisaatioita lyhyesti.

University of Szeged (Turun yliopiston sisaryliopisto)

<http://www.u-szeged.hu/indexe.html>.

Turun yliopiston ja Szegedin yliopiston välillä on pitkät yhteistyöperinteet. Olemassa oleva yhteistyö on kuitenkin pääasiassa henkilöiden välistä yhteistyötä ja jossain määrin laitosten välistä. Tutkimushenkilöstö- ja opiskelijavaihto on ollut erityisen aktiivista luonnontieteissä. Turun yliopiston henkilökunnan mukaan laajempia yhteistyöhankkeita ei kuitenkaan ole ollut.

Szegedin yliopisto koostuu seuraavista tiedekunnista ja yksiköistä. Teknisen tiedekunnan perustamista on suunniteltu.

- College of Agriculture
- College Faculty of Food Engineering
- Faculty of Arts
- Faculty of Economics and Business Administration
- Faculty of Health Sciences
- Faculty of Law
- Faculty of Medicine
- Faculty of Pharmacy
- Faculty of Science
- Juhász Gyula Teacher Training College Centres
- Centre of Agricultural Sciences of Dél-Alföld
- Albert Szent-Györgyi Medical and Pharmaceutical Centre

Biotieteiden ja -teknologian alueella toimii erillisyyksiköitä, joiden toiminnan ja osaamisalueiden lyhyet kuvaukset ovat tässä suoraan ko. organisaatioiden kotisivuilta.

Biological Research Center of the Hungarian Academy of Science (BRC)

<http://www.szbk.u-szeged.hu/>

BRC on molekyyli- ja solubiologiaan erikoistunut tutkimuskeskus.

BRC's main mission is to carry out leading edge research towards understanding the role of genes and gene products in cell functions of microbes, plants and animals.

Based on the concept of interdisciplinary, in the BRC scientific work is being carried out in 5 institutes: Biophysics, Biochemistry, Enzymology, Genetics and Plant Biology. The research groups of the Institutes have the freedom to select their research field. Traditionally the major activities are dominated by molecular and cellular approaches. Topics from developmental or environmental biology belong to the research priorities as well. Collaborative projects among groups of different Institutes of the BRC and with international partners have gained considerable significance over the years.

The competitive research in various fields of biology requires constant improvement of the instrumentation. The BRC has organised several central laboratories with facilities in DNA chip technology, protein analysis /MALDI-TOF/, bioinformatics, DNA synthesis and sequencing, flow cytometry.

The BRC was nominated as a Centre of Excellence by the European Union, paying tribute to the quality of the research at the BRC. The SAB classified the research activities of into 3 categories: excellent, good and below average. Out of 36 groups which were evaluated, 14 were classified as excellent. **The real strengths are in fields of developmental genetics, enzymology and plant biology**".

The BRC employs about 450 persons, 220 of which belong to the scientific staff including 15-20 graduate students of the International Training Course, and 60-70 in various Ph.D. programmes.

Bay Zoltán Foundation for Applied Research Institute of Biotechnology

<http://www.bay.u-szeged.hu/ekezd.htm>

BAYBIO, the first institute to be established within the Foundation in 1993, utilizes the significant intellectual potential concentrated in Szeged in the field of biological sciences.

Besides maintaining the "traditional speciality fields", the institute's professional activity in 1999-2000 was characterized by a new strategic direction, the remediation of polluted waters and soils. The work in this field is essential from the aspect of environmental protection, with regard to the existing and anticipated regulations, especially as concerns the EU accession.

Major fields of activity:

- molecular biotechnology,
- biotransformation procedures,
- bioremediation.

Cereal Research non-profit company (CRCo.)

<http://www.gk-szeged.hu/angindex.html>

The Cereal Research Non-Profit Company, which has its headquarters in Szeged, is one of the most important bases for breeding and production technological research on cereals and oil crops. It has been in the service of agriculture by developing its biological basis since 1924. The Cereal Research Non-Profit Co. established by the Ministry of Agriculture in 1997 in order to improve the efficiency of its work, has kept the applied research profile of its predecessor, the Cereal Research Institute. 80% of the yearly income, which amounts to nearly 1.5 milliard HUF, is covered by its own sources, such as royalties, licence fees and seed distribution. The ratio of the research commissions originating from the contract of agency signed with the Ministry of Agriculture and Regional Development is less than 20% of the total returns.

At our Company 60 highly qualified research workers are involved in the successful scientific work, which has been recognised abroad as well. They are supported by 300 employees, including research assisting, technical and administrative personnel. Among the researchers, there are 12 Masters, 4 Doctors of Sciences, and 17 research workers having Ph.D. degrees.

Muita oppilaitoksia

Hungarian Chemical Society Csongr ad County Group

<http://www.jate.u-szeged.hu/~mkecsmcs/>

John von Neumann Computer Society Csongr ad County Regional Organization

Pedagogical and Public Utility Company, Csongr ad County

Muita t rkeit  organisaatioita

- Alueellinen SAPARD-ohjelman toimisto
- Southern Regional Development Centre office
- DKMT:n toimisto (Danube – K ros – Maros – Tisza European Region, hanke joka pyrkii yhdistämään ja kehittämään Unkarin, Romanian ja Serbian l hialueita.
- SECI:n toimisto (Serbian j lleenrakennusta edist v  j rjest )

4.2.5 Meneillään olevia kehittämishankkeita ja tulevia tapahtumia

Tämän selvityksen yhtenä tehtävänä oli kerätä tietoa meneillään olevista hankkeista Szegedin alueella (<http://www.lea-szeged.hu/befektetoi/angol/index.htm>). Alle on poimittu tietoja projektistasta ja tulevista tapahtumista.

Szeged Small Region –

Szegedin alueen investointihankkeita

LOGISTIC SERVICE CENTRE OF SZEGED

- Domestic and foreign enterprises, first of all in the following sectors: transport and carrier (forwarding) enterprises, logistic service enterprises, distributors, service function providers, business organisations with a profile requiring logistic activities

FIRST INDUSTRIAL PARK OF SZEGED

- Domestic and foreign companies and enterprises first of all in the following sectors: food-processing industry based on agricultural-bio-innovation, light industry, innovative industrial sectors with modern technologies, biotechnological industry, multinational companies

KÁLVÁRIA INDUSTRIAL PARK

- Domestic and foreign enterprises first of all: light industrial, especially textile and clothing industrial companies, food industrial companies, companies with modern technologies, depositing and logistic service enterprises, trade companies.

Alueen kuntien investointihankkeita

- *Municipality of Dóc: Implementing confectionery, commercial, servicing, entertaining projects*
- *Municipality of Szeged: Development of wholesale market*
- *Municipality of Szeged, Világ Utcája Kft.: Multifunctional Conference Centre*
- *Municipality of Szeged City: Exploit of solar energy at housing estates*
- *Municipality of Szeged City: Waste disposal*
- *Municipality of Üllés village: Establishment of Wood processing - box manufacturing plant*
- *Municipality of Üllés village: Establishment of Entertaining centre*

ISPA-rahastosta rahoitetaan kaupungin jätevesien puhdistuslatoksen rakentamista ja jätehuollon kehittämistä (http://www.mfa.gov.hu/euint/prep_pre.html).

Tarjolla olevista tiloista ja kiinteistöistä saa tietoa osoitteesta

<http://www.lea-szeged.hu/befektetoi/angol/index.htm>

Szentesin ja Csográdin kaupunkien hankkeet

Samanlainen listaus muiden Csongrádin maakunnan kaupunkien ja alueiden kehittämisprojekteista löytyy tietoa osoitteesta:

<http://www.lea-szeged.hu/befektetoi/angol/index.htm>

Messut ja näyttelyt vuonna 2003

- Wedding exhibition Szeged, Feb 7-9.
- Leisure, Sport Trade Show Szeged, Apr. 11-13.
- National Chambers' Trade Show Szeged, Apr. 24-27.
- Wine Festival Szeged, May 21-25.
- Szeged-EXPO – Building Industrial Exhibition Szeged júlíus, July 2-6.
- EUROLAND Agriculture Trade Show Szeged szeptember, Sept. 24-28.
- Waste Recycling Trade Show Szeged, Nov. 6-9.
- Gift Fair Szeged, Dec. 10-14.

Tulevista messuista ja tapahtumista löytyy lisätietoa osoitteessa:

Association of Hungarian Exhibition and Fair Organisers
H-1101 Budapest, Albertirsai út 10.
Tel.: +36-1-263-6257, Fax: +36-1-263-6368
E-mail: mkvsz@mkvsz.hu, info@mkvsz.hu
You can also see us in the future at www.mkvsz.hu

5 OLEMASSA OLEVA YHTEISTYÖ

Suomen ja Unkarin välistä yhteistyötä käsitellään tarkastelemalla maiden painoarvoa kauppakumppanina sekä keskinäisen ulkomaankaupan rakennetta. Suomalaisyrietykset ovat sijoittaneet Unkariin kumulatiivisesti yli puolen miljardin euron arvosta ja toimivat pääosin Budapestin alueella. Turun seudun yritykset eivät ole juurikaan edustettuina Unkarissa ja säännöllistä elinkeinoelämän yhteistyötä Turun seudun ja Csongrádin maakunnan välillä ei ole. Sitä vastoin Turun yliopistojen ja Szegedin yliopiston välillä on jatkuvaa mutta pienimuotoista yhteistyötä.

5.1 Suomen ja Unkarin välinen kauppavaihto

Unkarin ulkomaankaupan rakenne

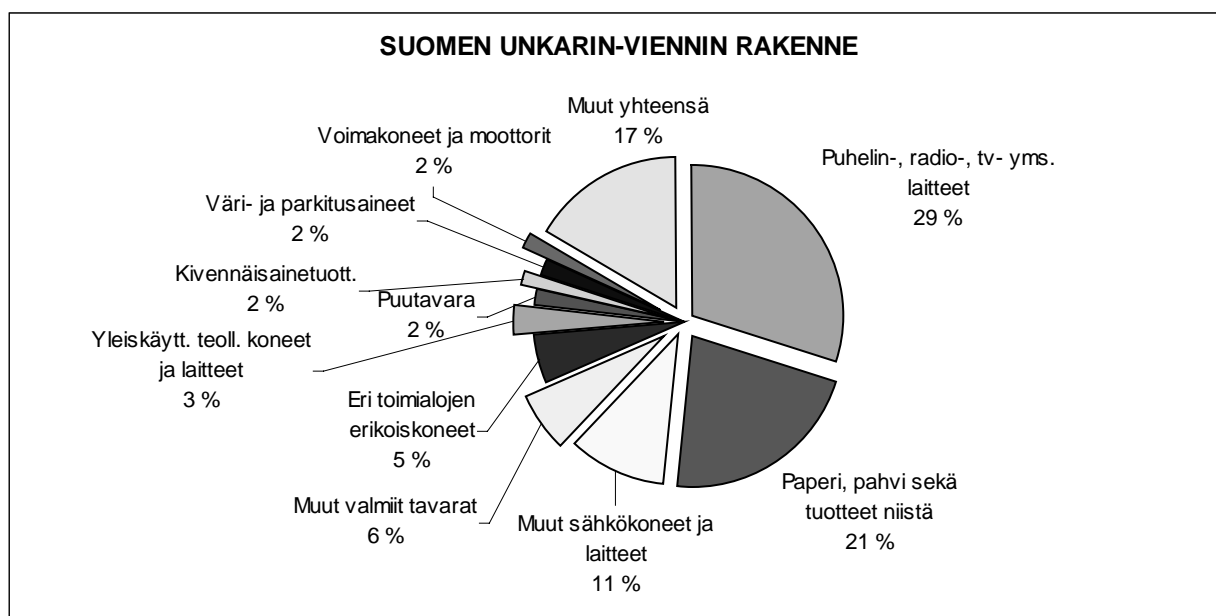
Unkarin viennistä yli 90 prosenttia menee Eurooppaan ja EU-maiden osuus on vakiintunut noin 75 prosentin tasolle (2001). Ylivoimaisesti tärkein kohdema on Saksa, jonka osuus käsittää noin puolet maan EU-alueen viennistä (48,0 % vuonna 2001). Seuraavaksi tärkeimmät kohdemaat ovat Itävalta (11,5 %) ja Italia (7,2 %). Muihin KIE-maihin suuntautuu viennistä noin 9 prosenttia, joista tärkeimpinä maina Romania, Puola ja Tšekki, joiden kunkin osuus Unkarin kokonaisviennistä on noin 2 prosenttiyksikköä.

Unkarin ulkomaankauppa on siis hyvin voimakkaasti suuntautunut EU-maihin päin. Vuonna 2001 EU-tuonnin osuus oli 58 prosenttia. Unkarin osuus koko EU:n ulkopuolisesta viennistä oli 2.57 prosenttia ja tuonnista 2.51 prosenttia. (<http://europa.eu.int/comm/enlargement>)

Viime vuosina Unkarin vienti on kasvanut voimakkaasti, mikä johtuu pääasiassa ulkomaisessa omistuksessa olevien yritysten viennin kasvusta. Yli 70 prosenttia maan ulkomaankaupasta on joko kokonaan tai osittain ulkomaisessa omistuksessa olevien yritysten hallussa. Sekä viennissä että tuonnissa koneiden ja laitteiden osuus on yli puolet kaupan kokonaisarvosta.

Suomen ja Unkarin välinen kauppa

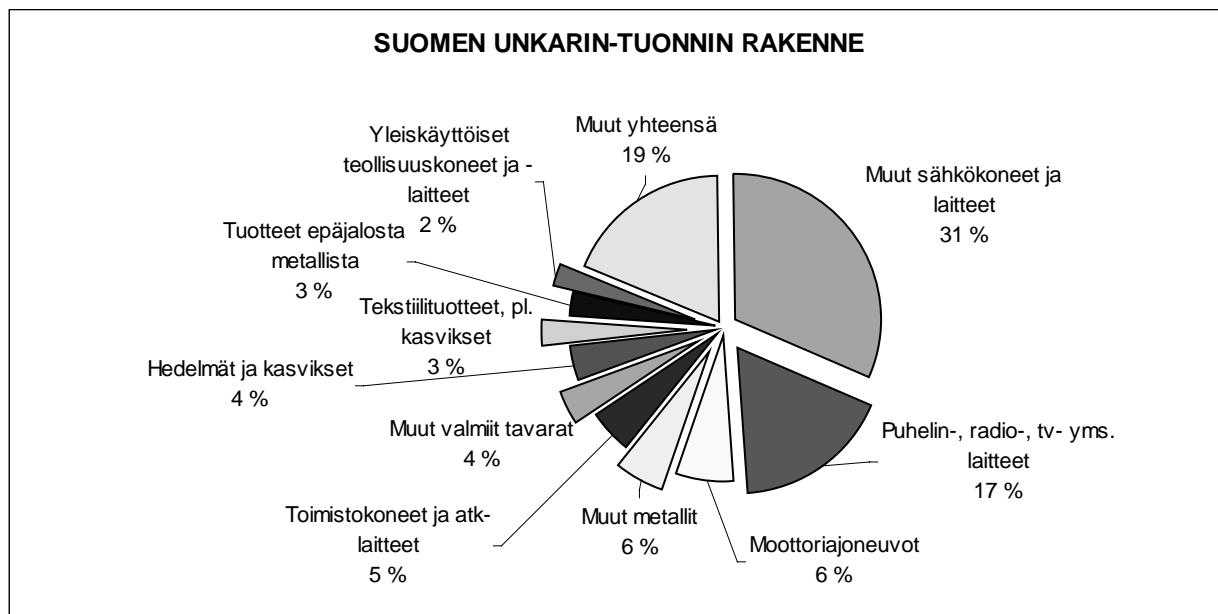
Suomen vienti Unkariin vuonna 2001 oli noin 320 miljoonaa euroa ja tuonti noin 180 miljoonaa. Kauppataase on jatkuvasti ollut Suomelle reilusti ylijäämäinen, kun vienti on ollut lähes kaksinkertainen tuontiin nähden. Vuoden aikana 2002 (marraskuun loppuun mennessä) tuonti kasvoi lähes kolmanneksen kun taas viennin kasvu jäi 7 prosenttiin. Suomen näkökulmasta katsottuna Unkari ei ole merkittävä kauppakumppani, sillä sekä viennin (sijoitus noin 20.) että tuonnin osuus on alle prosentin Suomen kokonaiskauppavaihdosta. EU:n nykyisistä hakijamaista Unkari on kuitenkin kolmanneksi merkittävin vienti- ja tuontimaa Viron ja Puolan jälkeen. (Tullihallitus 2002)

Kuvio 17. Suomen vienti Unkariin vuonna 2001 (Lähde: Tullihallitus 2002)

Suomen osuus Unkarin EU-viennistä vuonna 2000 oli 0,5 prosenttia ja vuotta myöhemmin 0,9 prosenttia. Suomen osuus kokonaistuonnista on ollut noin kahden prosentin luokkaa. (Ministry of Economic Affairs, Ministry of Foreign Affairs).

Suomen ja Unkarin välisen kaupan rakennetta on havainnollistettu kuvioissa 17 ja 18. Viennissä puhelin-, radio- ja tv-laitteet muodostavat suurimman tuoteryhmän ja seuraava tulevat paperiteollisuuden tuotteet. Tuonnissa luokka "muut sähkökoneet koneet ja laitteet" muodostaa lähes kolmanneksen koko tuonnista. Koneiden- laitteiden ja kulku-
neuvojen yhteenlaskettu osuus tuonnista on noin kaksi kolmasosaa. Raaka-ainetuonnin osuus on hyvin vähäinen eli kauppa on pitkälle jalostettujen tuotteiden vaihtoa. Se mikä on ristikkäiskaupan osuus eli saman tuoteryhmän puolivalmisteiden vienti/tuontia ei näistä tiedoista käy ilmi.

Kuvio 18. Tuonti Unkarista vuonna 2001 (Lähde: Tullihallitus 2002)

5.2 Suomalaisyrietykset Unkarissa

Suomalaisyrietykset veivät vuonna 2001 Unkariin noin 320 miljoonan euron arvosta. Viejiä on Finpron antamien tietojen mukaan noin 350. Noin 50 yrityksellä on Unkarissa paikallinen edustaja, ja 20 yritystä harjoittaa tuotantotoimintaa maassa. Suomalaisyrietykset ovat sijoittaneet Unkariin kumulatiivisesti noin 500-600 miljoonan euron arvosta. Suomeen rekisteröityneiden yritysten Unkarissa toimivien tytäryritysten ja sivuliikkeiden liikevaihto oli 1,1 miljardia euroa vuonna 2000 ja henkilökuntaa oli lähes 6000.

Suurimmat suomalaiset sijoittajat ja näkyvimmat toimijat Unkarissa ovat elektroniikkateollisuuden yritykset Nokia Mobile Phones, Elqotec, Eimo, Perlos ja Scanfil. Toinen merkittävä toimiala on metsäteollisuuden yritykset, joista M-Real ja Stora Enso Packaging ovat sijoittaneet Unkariin. Muita tuotannollisia suomalaisyrityksiä unkarissa ovat Hackman (aterimet, astiat yms.), Tammerneon (valomainokset), Helkama Forste (kodinkoneet) ja Lindström (tekstiilipalvelut). Lisäksi myyntikonttorin Unkariin ovat perustaneet muun muassa UPM, Martela, Rannila, Tikkurila ja Fiskars. Tutkimus ja kehitystoiminnan yrityksistä Unkariin ovat panostaneet sekä ICT-alan Nokia R&D ja CCC (toimipisteet Budapestissä ja Szegedissä) sekä infrastruktuuri-/energiasektorin Lemminkäinen ja Fortum.

5.2.1 Turun seudun yritykset Unkarissa

Varsinaissuomalaiset yritykset eivät ole näkyvästi edustettuina Unkarissa. Turun kaupakamarin rekisteritietojen mukaan 13 jäsenyrityksellä on vientiä/tuontia Unkarin kanssa. Näistä 6 yritystä¹¹ sijaitsee Turun seutukunnan alueella. Rekisteritiedot eivät tämän selvityksen puitteissa käytyjen puhelinkeskustelujen perusteella vastaa todellista tilannetta. Kauppa ei ole jatkuvaa tai volyymiltaan suurta vaan pikemminkin satunnaista vientiä/tuontia. Finpron Viesto-vientiyritysrekisterin mukaan Unkariin on vientiä 13:lla Turun seudun yrityksellä¹². Business in Southwest Finland –oppaassa muutama varsinaissuomalainen yritys ilmoittaa Unkarin vientikohteekseen.

Rekisteritiedot eivät siis ole kuin suuntaa antavia ja perustuvat yritysten omiin ilmoituksiin. Näistä tiedoista käy kuitenkin ilmi, että vienti ei ole keskittynyt erityisesti minkään toimialan tai tuotteen ympärille.

5.3 Muu yhteistyö

Tilastotietojen perusteella suomalaisyritysten kiinnostus Keski-Euroopan hakijamaita ja Unkaria kohtaan on ollut kasvussa. Kuitenkaan Suomen ja Unkarin välillä ei ole tällä hetkellä toimivia vientirenkaita. Finpron asiantuntijan arvion mukaan Unkari ei ole erityi-

¹¹ AQWA Engineering Oy (pumppujen ja kompressorien valmistus ja myynti), Frans Maas Finland Oy (huolinta ja rahtaus), Hansaprint Oy (kustantaminen, painaminen sekä ääni, kuva- ja atk-tallenteiden jäljentäminen); Kultateollisuus Oy (hopeiset ruokailuvälineet, pöytähopeat, Pultti-Nurkka Oy (koneiden, laitteiden ja tarvikkeiden tukku- ja vähittäiskauppa), Treston Oy (koneiden ja laitteiden valmistus, teollisuuden kalusteet)

¹² AboaTech Ltd (innovaatioiden kaupallistaminen, teknologian siirto), Auraprint Oy (panotalo; lomakkeet, etiketit yms.), Divace Oy (ICT, virtuaaliopetusjärjestelmät yms.), Domicet Oy (kaihtimet, verhot), Hj. Jousi Oy (muovikotelot, ja –puristeet), Maxisaneeraus Ab Oy (korjausrakentaminen), Retatorg Oy (ulkomaankaupan palvelut), Suominen Webbing Products Ltd. (suojukset ja pakkaukset), Treston Oy, ABB Oy Manufacturing & Consumer industries (talotekniset järjestelmät), Kallion Konepaja Oy (pyörösahauslaitteet), Parabus Oy Ltd (kattoluukut, tuulettimet, venttiilit), Suomen Tectrade Oy (muovijalostusteollisuuden koneet ja laitteet, muotit).

sen kiinnostava juuri nyt. Balkanin maat tuntuvat olevan henkisesti ja muutenkin kovin kaukana, eli niitä ei kovin usein esitetä kohdemaiksi.

Turun seudun elinkeinoelämän etujärjestöillä (WTC, kauppakamari, yrittäjäjärjestöt) ei ole kiinteitä kahdenvälisiä yhteyksiä Unkariin tai Szegedin alueelle. Tällä hetkellä yhteistyötä tehdään toki laajemmissa verkostoissa, esimerkiksi kauppakamarin Eurochambers-verkoston kautta, mutta suorat kontaktit puuttuvat.

Turun seutukunnassa Turulla, Kaarinalla ja Raisiolla on ystävyyskaupungit Csongrádin maakunnassa, mutta alueiden elinkeinoelämän välille ei ole syntynyt kauppasuhteita. Tiiviimpään yhteistyöhön ja konkreettisiin yritysten välisiin kauppasopimuksiin on pyritty mm. vuosi sitten järjestetyn Kaarinan yrittäjien Szentesin matkan kautta. Lupaavan tuntuiset yhteistyökuviot kaatuivat silloin korkeisiin tullimaksuihin (keskustelu Martti Ilmosen kanssa). Sitävastoin muu yhteistyö (esimerkiksi ystävyysseurat, viromaisyhteistyö ja nuorisovaihto) ystävyyskaupunkien välillä on kohtalaisen vilkasta.

Turun yliopiston ja Szegedin yliopiston välillä on pitkät yhteistyöperinteet ja Szegedin yliopisto on Turun sisaryliopisto. Myös Åbo Akademin henkilöstöllä on yhteyksiä Szegedin yliopistoon. Olemassa oleva yhteistyö on ollut lähinnä henkilöiden välistä yhteistyötä ja jossain määrin myös laitosten välistä. Tutkimushenkilöstö- ja opiskelijavaihto on ollut aktiivista erityisesti luonnontieteissä (kemia, fysiikka, matematiikka, informaatiotiede). Yliopiston henkilökunnan mukaan laajempia yhteistyöhankkeita ei kuitenkaan ole ollut vaan hankkeet ovat olleet pienehköjä. Käytyjen keskustelujen perusteella yhteistyö yliopistojen välillä ei ole selkeästi koordinoitua tai suunnitelmallista. Tiettävästi tällä hetkellä ei ole isompia yhteishankkeita suunnitteilla.

Turun seudun kehittämistä osaltaan ohjaavan Varsinais-Suomen osaamiskeskusohjelman koordinointi on Turku Science Parkin vastuulla. Osaamiskeskusohjelmassa määriteltujen alojen vastuuhenkilöt eivät näe Unkaria omasta näkökulmastaan katsottuna erityisen kiinnostavana, ja heidän antamien tietojen perusteella Turku Science Parkin alueella toimivilla yrityksillä ei ole tiettävästi toimivia yhteyksiä Unkariin tai Serbia ja Montenegroon. Turku Science Parkin tytäryhtiöillä (ICT-Turku, Turun Biolaakso) ei ole yhteyksiä Szegediin tai Suboticaan. Myöskään bioalojen strategioissa ei Unkarilla (ja yleisemminkin Keski- ja Itä-Euroopan EU-hakijamailla) ole erityistä sijaa, ja strategiset partnerit ovat/pyritään etsimään Pohjoismaista ja EU-alueelta. ICT-Turulla ei ole vielä varsinaista strategiaa laadittuna, mutta kiinnostavimpina alueina nähdään EU-alue sekä Pietarin alue, jonka kanssa Turku on pyrkinyt lisäämään yhteistyötä viime aikoina.

Varsinais-Suomen tietoyhteiskuntastrategia 2000-2005 käsittelee laajemmin tietoyhteiskunta-kehystä, mutta ei sisällä konkreettisia toimintapainotuksia. Kansainväliseen ver-

kostoitumiseen viitataan Turku Science Park -konseptin markkinoinnilla kansainvälisellä tasolla ja kansainvälisten yritysten sijoittumisella Turku Science Parkin alueelle (Varsinais-Suomen tietoyhteiskuntastrategia 2000-2005).

Vaikka em. organisaatioissa yhteistyötä Unkarin suuntaan ei pidetä ensiarvoisena tavoitteena, sitä ei silti nähdä mitenkään mahdottomana. On ilman muuta selvää, että Turun alueen tuki- ja kehittämisorganisaatiot tulee saada mukaan tuleviin yhteistyöprojekteihin.

FinnAgora-hanke

(<http://www.finnagora.fi/>)

Suomen Unkarin suurlähetystö on tehnyt aloitteen koskien suomalaisen kulttuurin, tieteen ja teknologian osaamisen edistämisestä Budapestiin perustettavan Suomen kulttuurikeskuksen avulla. Opetusministeriön asettama selvitysmies, kulttuuriasiainneuvos Hannele Koivunen, laati selvityksestä raportin (30.11.2001).

Suomi-instituutin perustamista Unkariin on suunniteltu jo vuosikymmenien ajan ja ajatus on saanut eri aikoina erilaisia muotoja. FinnAgora-hankkeen toiminta-ajatuksena on muodostaa laaja kulttuurin, tieteen, elinkeinoelämän ja kansalaisjärjestöjen avoin teknologiapainotteinen interaktiivinen yhteistyöverkosto, jonka ydinosaminen on kontaktipinnan luominen. FinnAgora edistää suomalaisen osaamisen tuntemusta Unkarissa ja edistää em. alojen yhteistyötä maiden välillä. Tämä hanke eroaa muista jo toimivista tiede- ja kulttuurikeskuksista erityisesti elinkeinoelämä- ja teknologiapainotteisuudellaan. Toimintakonsepti on siten laajempi ja monialaisempi.

FinnAgora on luonteeltaan pilottihanke, joka kestää viisi vuotta (2003-2007). Hankeen toimintamallia arvioidaan koko sen kestoajan, ja jatko riippuu toimintamallista saaduista kokemuksista. Yksi tärkeä painopiste on innovaatioketjujen vahvistaminen, joka tapahtuu seuraavan ketjun avulla: kontaktipinta – yhteistyö – ideat, innovaatiot – projektit, tapahtumat – tutkimus – tuotekehitys – liiketoiminta – alueiden vahvistaminen – diversiteetti – vuorovaikutus. Tämä kanava voisi tarjota mahdollisuuksia myös Turun seudun ja Szegedin elinkeinoelämän yhteistyön tiivistämiselle. Hanke toimii juuri tämänkaltaisten yhteistyöponnistelujen sateenvarjohankkeena. Itse projektit toimisivat erillisellä projekti- rahoituksella. Yhtenä mahdollisuutena on esitetty FinnAgora kehitysyhtiötä, joka rahoitaisi niitä projekteja, jotka se katsoisi liiketoiminnallisesti lupaaviksi ja kannattaviksi. Toisaalta kehitysyhtiö tarvitsisi varsin mittavan alkupääoman, joten sen perustaminen voi osoittautua epärealistiseksi.

Selvityksessä listataan mahdollisia yhteistyöhankkeita, ja listasta löytyy myös Bioteknologian kehitysprojektit Turun Biolaakson ja Helsingin Biomedicum sekä Szegedin biotieteiden kansainvälisen instituutin kesken (tosin puhelinkeskustelujen perusteella Turun Biolaaksossa ei tiedetty ko. asiasta mitään, eikä selvitysmieskään muistanut missä yhteydessä asia oli noussut esiin).

Näillä näkymin FinnAgora-toimipiste avataan Budapestiin (Nokia tiloissa) syksyllä 2003. Alkuvaiheessa siellä toimii yksi vakinainen työntekijä eli Suomesta palkattu johtaja.

6 KATSAUS SUBOTICAN ALUEESEEN

6.1 Serbia ja Montenegron liittovaltion viimeaikainen kehitys

Kansantalouden tila

Jugoslavia oli vielä 1980-luvulla vahvasti integroitunut maailmantalouteen ja elintasolla mitattuna siirtymätalouksien eliittiä. Jugoslavian hajoaminen ja sitä seuranneet sodat romahduttivat maan talouden. Nykyisen ”tynkä-Jugoslavian”, Serbia ja Montenegron liittovaltio, talous on edelleen heikossa kunnossa viime vuosikymmenen heikon hallinnon, diplomaattisten ja taloudellisten pakotteiden ja Naton (1999) toteuttamien ilmapommitusten seurauksena.

Maan teollisuustuotanto romahti vuosina 1991-1993 alle puoleen vuoden 1990 tasosta. Bruttokansantuote kasvoi vuosina 1994-1998, mutta romahti uudelleen vuonna 1999. Nykyisellään tuotannon taso on vain noin puolet vuoden 1990 tasosta, mutta kuitenkin kääntynyt selvään nousuun. Virallisten tietojen mukaan harmaan talouden osuus maan taloudesta on noin 30 prosenttia, mutta epävirallisten arvioiden mukaan jopa 70 prosenttia (Finpro – maaraportti).

Serbia ja Montenegron tuotantorakenne on edelleen hyvin maatalousvaltainen. Maatalouden osuus kansantuotteesta on noin viidennes, teollisuuden hieman yli 30 prosenttia ja rakentamisen noin 5 prosenttia. Kaupan ja matkailun osuus sekä liikenne ja tietoliikennesektorin on noin 10 prosentin luokkaa. Sekä maatalous että teollisuus kärsivät vanhakantaisesta teknologiasta. Teollisuustuotannon tärkein toimiala on elintarviketeollisuus noin viidenneksen osuudellaan, jonka jälkeen tulevat kemianteollisuus (noin 10%) ja kone- ja moottoriteollisuus (noin 6%).

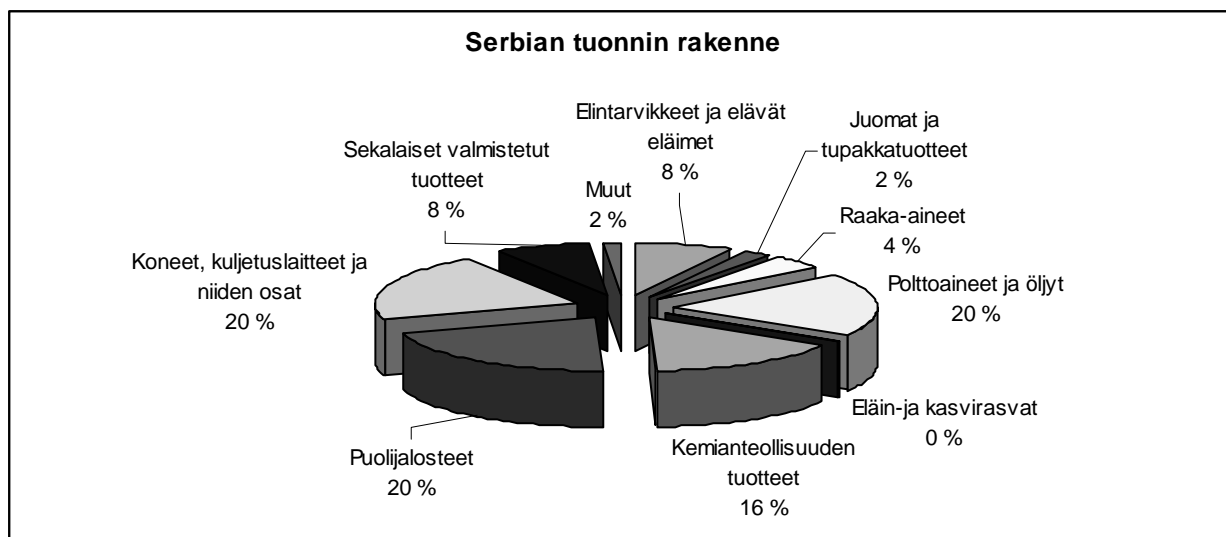
Palvelusektorin tila on heikko. Serbia ja Montenegrossa on noin 100 pankkia, joiden vuotuiset tappiot ovat kymmeniä miljoonia dinaareja, ja luottamus pankkeja kohtaan on heikko. Maan infrastruktuuri kärsi pahoin Naton pommituksista ja lähivuosina tärkeimpänä tavoitteena onkin saada niin liikenneyhteydet, teleliikenneyhteydet ja energiansaanti kuntoon.

Inflaatio on viimein saatu kuriin, alle 10 prosentin tason. Vuosina 2000-2001 vuotuinen inflaatioaste oli yli 80 prosenttia. Työttömyysaste on ollut jo vuosia noin 25-30 prosentin luokkaa. Keskimääräinen kuukausipalkka on vain noin 38 USD, mikä on KIE-maiden alhaisimpia. YK:n arvioiden mukaan noin 2/3 väestöstä elää alimman toimeentulorajan alapuolella.

Yksityistämisprosessi (ks. myöhemmin tässä luvussa) on alkuvaiheessa. Vuonna 1998 serbialaisten yritysten työvoimasta noin puolet oli julkisesti omistetuissa yrityksissä (*social or state owned*). Pk-sektori on vielä heikko ja työllistää vain noin 15 prosenttia työvoimasta (OECD Economic Surveys).

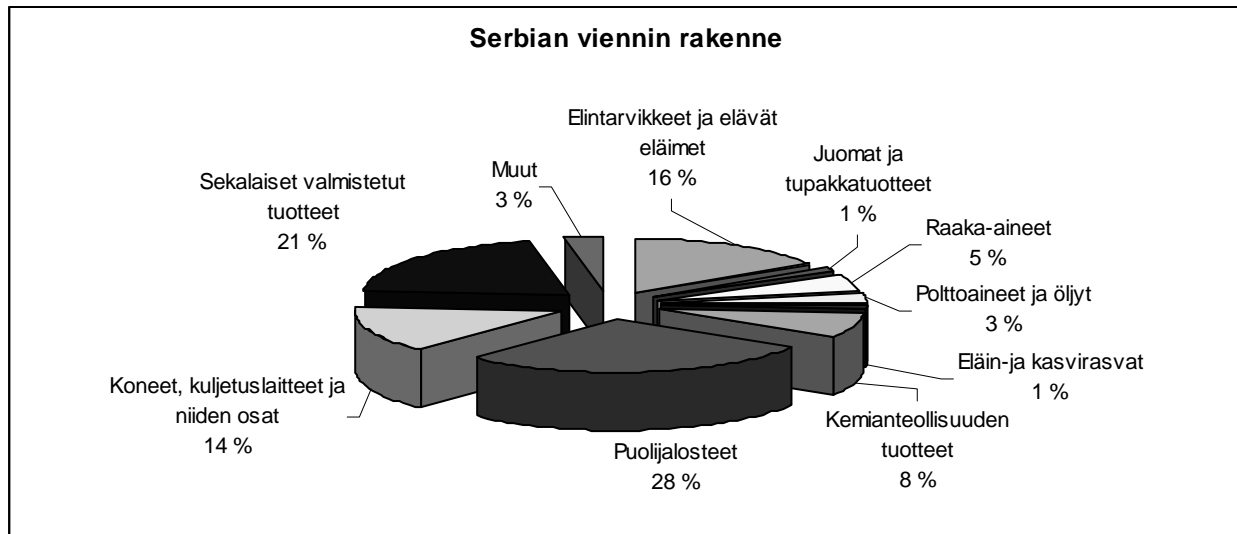
Ulkomaankauppa

Jugoslavian hajoaminen vuonna 1991 merkitsi suuria vaikeuksia entisen Jugoslavian alueen maiden ulkomaankaupalle ja perinteisten kauppasuhteiden katkeamista. Vuosia jatkuneet jännitteet länsimaiden kanssa ovat ajaneet maan taloutta läheisempään yhteistyöhön Venäjän kanssa, josta onkin tullut tärkeä kauppakumppani ja myös merkittävä lainojen ja luottojen lähde (Finpro - maaraportti).

Kuvio 19. Serbian tuonnin rakenne vuonna 2001 (Lähde: SIEPA)

Serbian ulkomaankauppa on ollut voimakkaasti alijäämäistä – ja tulee vielä pitkään olemaan – jälleenrakennukseen tarvittavien tuotteiden tuonnin vuoksi. Tärkeimmät vientimaat ovat (vuonna 2001, prosenttiosuudet) Italia (16%), Bosnia-Hertsegovina (13%), Saksa (12%) ja Makedonia (9%). Merkittävimmät tuontimaat ovat Venäjä (14%), Saksa (12%) ja Italia 10%).

Kuvio 20. Serbian viennin rakenne vuonna 2001 (Lähde: SIEPA)

FDI

Serbia ja Montenegro ei ole edellä kuvatuista kriiseistä johtuen saanut vielä houkuteltua ulkomaisia sijoituksia siinä määrin kuin tulevat uudet EU-jäsenmaat. Tulevaisuudessa ulkomaisten sijoitusten merkitys tulee olemaan hyvin tärkeä, jotta ulkomaankaupan alijäämä saadaan rahoitetuksi ilman velkakierrettä. Liittotasavallan ulkomaisten investointien toimiston mukaan sijoittajien mielenkiinto maata kohtaan kasvoi voimakkaasti vuonna 2001 ja on jatkanut kasvuaan vuoden 2002 aikana. Sekä investointien arvo että ulkomaisten omistuksessa kokonaan olevien ja yhteisyritysten määrä on kasvanut voimakkaasti. Ylivoimaisesti suurin Serbiaan kohdistunut investointi, noin 1 mrd. USD, on ollut Kreikkalaisen OTE:n ja italialaisen STET:n sijoitus maan teleyhtiöön vuonna 1997.

Vuonna 2001 solmittiin 1319 ulkomaista investointisopimusta. Sijoituksia tuli peräti 66 maasta, joista merkittävimpänä maina Saksa (16,9 milj. euroa), USA (9,7), Kypros (7,6) ja Itävalta (6,1). Suomesta tehtiin vain yksi sijoitus Serbiaan, joka oli arvoltaan noin 3 miljoonaa euroa. Sopimusten määrällä tarkasteltuna sijoitukset kohdistuvat pääosin rakentamiseen, tekstiiliteollisuuteen, elintarvikkeiden tuotantoon ja jalostukseen sekä koneiden, laitteiden ja sähkökojeiden tuotantoon.

Yksityistäminen

Milosevicin aikana Jugoslaviassa toteutettiin kaksi yksityistämiskierrosta, joiden lopputuloksena syntyi sekavia, lähinnä Milosevicin lähipiiriä hyödyntäneitä omistusrakenteita. Nyt yksityistämistä säädellään vuonna 2001 hyväksytyllä yksityistämislilla, jolla tavoitellaan investointien saamista olemassa oleviin yrityksiin, ei niinkään kokonaisten yritysten myyntiä ulkomaisille sijoittajille. Tavoitteena on siten saada maahan strategisia sijoittajia, jotka panostavat ja sitoutuvat maan teollisuuden kehittämiseen. Tämä koskee maan noin 200 merkittävintä yritystä. Pienempiä yksiköitä myydään myös suoraan sijoittajille. Tavoitteena on toteuttaa yksityistäminen noin neljässä vuodessa eli nopeammin kuin useimmissa KIE-maissa. Suurimmat ulkomaiset sijoitukset löytyvät osoitteesta <http://www.siepa.sr.gov.yu>.

6.2 Suomalaisen operaatiot Serbia ja Montenegrossa

Suomen kauppavaihto Serbia ja Montenegron liittovaltion kanssa on vähäistä. Tullihalituksen keräämien tilastojen mukaan vuonna 2001 Suomesta vietiin alueelle vain 7,5 miljoonan euron arvosta. Tärkein tuoteryhmä on paperi- ja pahvituotteet, joiden osuus oli noin kolmannes. Erilaiset koneet ja laitteet muodostavat valtaosan muusta viennistä. Tuonti on vieläkin vähäisempää. Vuonna 2001 Serbia ja Montenegrosta tuotiin vain 1,7 miljoonan euron arvosta, joka koostui 77 prosenttisesti hedelmistä ja vihanneksista. Muu tuonti on ollut pieniä yksittäisiä eriä erilaisia tuotteita.

Finpron Viesto-rekisterin mukaan kolmella Turun seutukunnan yrityksellä¹³ on ollut Serbia ja Montenegroon suuntautuvaa kauppaa.

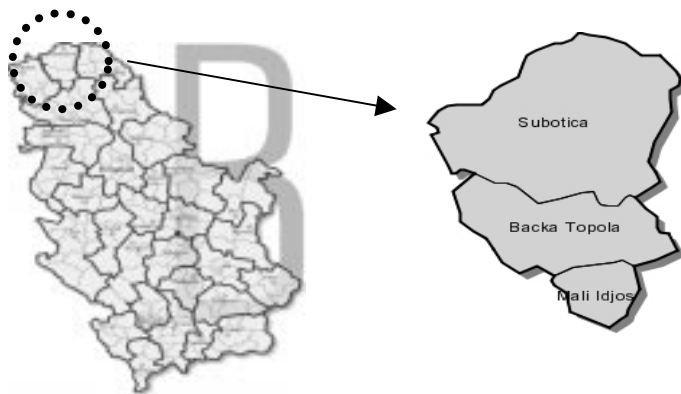
6.3 Subotican alueen talous ja osaaminen

Subotican kaupunki sijaitsee aivan Serbian pohjoisosassa noin 10 kilometriä Unkarin rajalta. Serbian pohjoisosa on Vojvodinan maakuntaa, joka käsittää noin neljäsosan Serbian pinta-alasta. Maakunnan suurin kaupunki on Novi Sad (vuonna 1991 noin 180 000 asukasta), joka on maakunnan hallinnollinen, taloudellinen ja kulttuurillinen keskus. Noin 100 000 asukkaan Subotica on maakunnan toiseksi suurin kaupunki. Maan pohjoisosa on hedelmällistä viljelyaluetta ja ilmastollisesti viljelyyn ja kasvattamiseen suotuisaa. Vojvodinan alueella tuotetaan noin 80 prosenttia Serbia ja Montenegron viljan-tuotannosta ja suurin osa maan puuvillasta ja öljynsiemenistä. Maakunnan tärkeimmät

¹³ Auramarine Ltd., Suominen Webbing Products Ltd., Tunturi Oy Ltd.

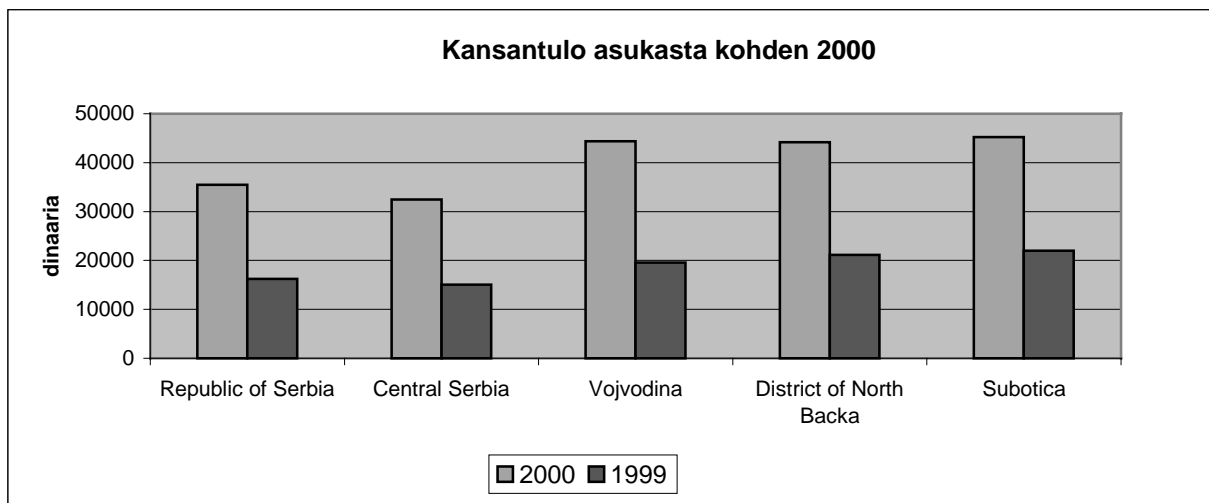
teollisuudenalat ovat elintarviketeollisuus, kemianteollisuus, metalliteollisuus, rakennus-
aineteollisuus ja tekstiiliteollisuus.

Maakunnan pohjoisosaa kutsutaan nimellä ”The district of North Backa tai Backa North”, joka koostuu Subotican, Backa Topolan ja Mali Idjos:in kunnista. Alueen väkiluku (1991 edellinen väestönlaskenta) on noin 205 000. Etnisesti ja uskonnollisesti kirjava Subotica on alueen keskuspaikka. Backa North:in alueen väestöstä noin puolet on unkarinkielisiä (The Official Web Site of The District of North Backa).

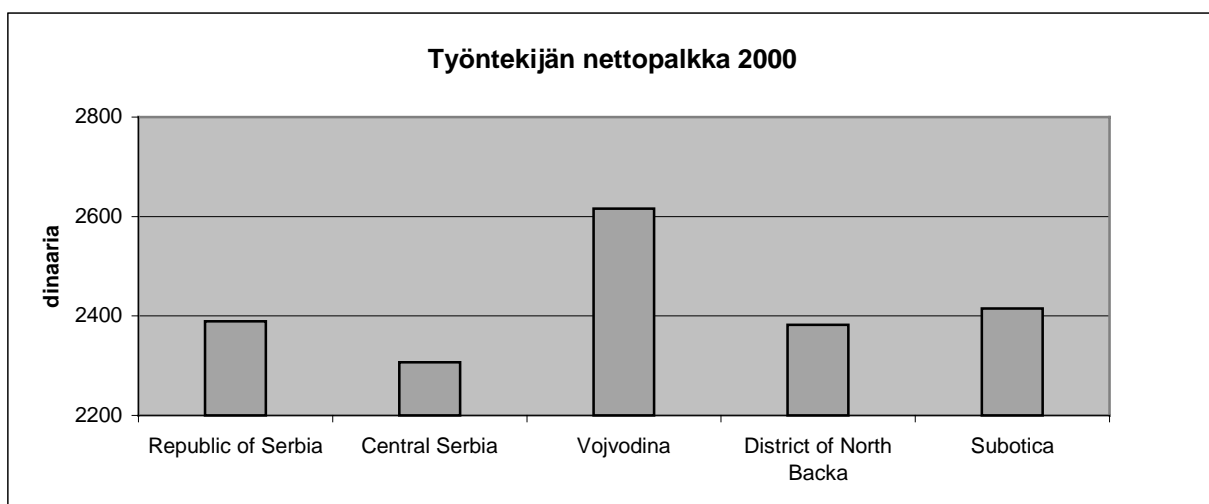

Kuvio 21. Subotica ja North Backan alue (Lähde: Business Opportunities in Serbia)

Subotican alueen taloutta on vertailtu alla olevissa kuviossa suhteessa koko Serbiaan, Vojvodinan ja North Backan alueeseen. Vojvodina on paremmin kehittyntä aluetta kuin muu Serbia näillä mittareilla tarkasteltuina. Myös Subotican alue pärjää hyvin kansallisessa vertailussa. Erittäin korkea inflaatioaste tulee selvästi näkyviin kansantuloa kuvaavassa kuviossa.

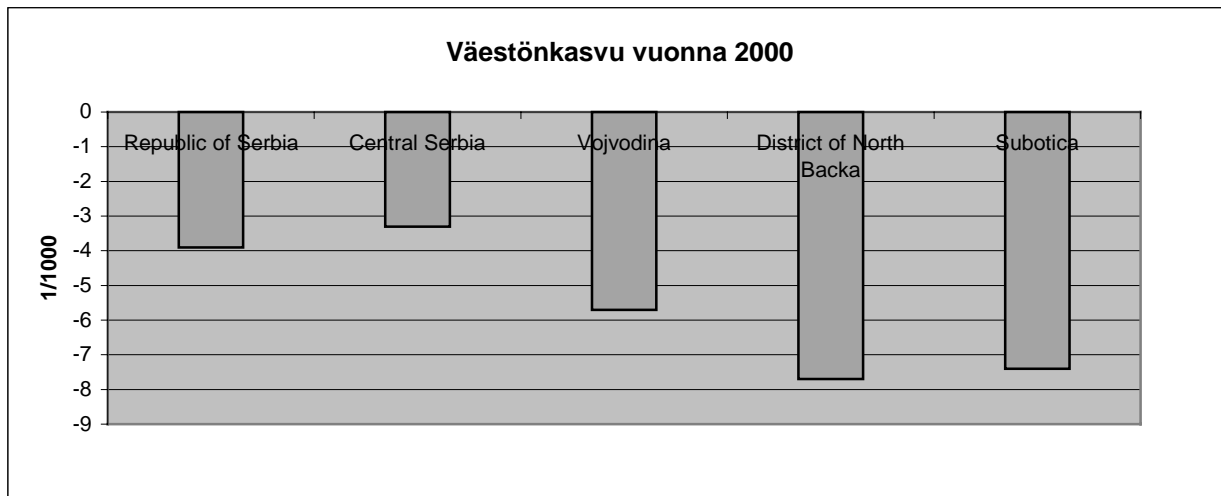

Kuvio 22. Kansantulo asukasta kohden (Lähde: Republic office for information and statistics of Serbia)

Kuvio 23. Työntekijän nettopalkka alueittain (Lähde: Republic office for information and statistics of Serbia)

Serbia kärsii hyvin negatiivisesta väestönkehityksestä. Kuvioista 24 käy ilmi, että North Backan alueen (ja koko Vojvodinan) väestönkato on vielä suurempi kuin Serbiassa keskimäärin. Muuttotappio Suboticassa vuonna 2000 oli arvioilta noin 7 promillea. Virallinen väestönlaskenta on tehty edellisen kerran vuonna 1991 ja seuraavan kerran se järjestetään vuoden 2003 aikana.

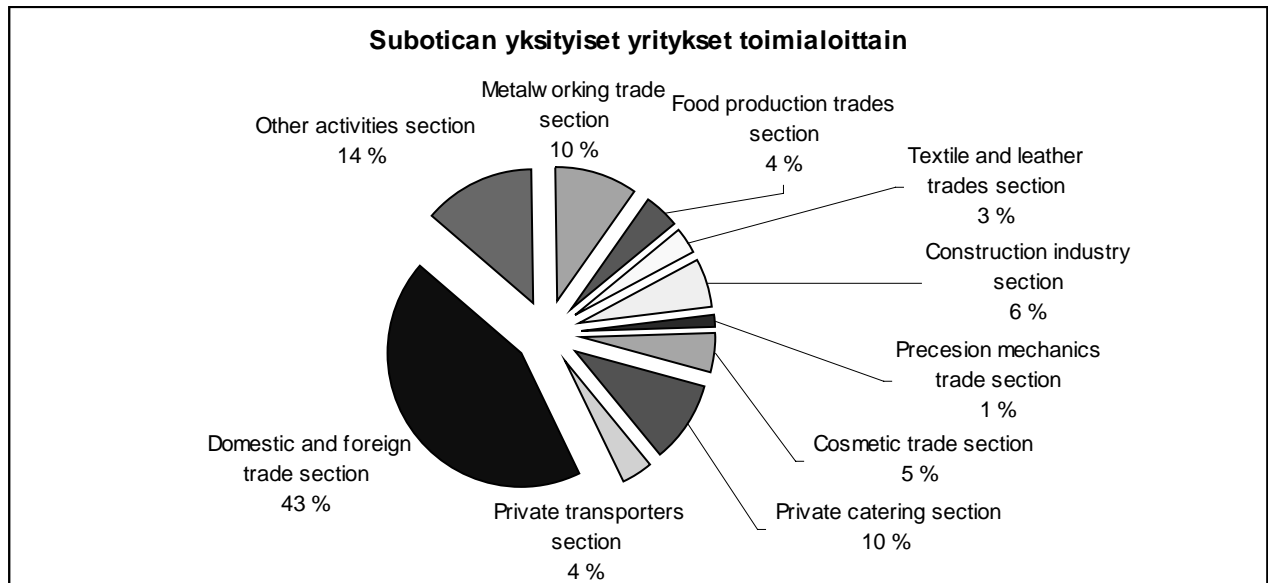
Kuvio 24. Väestönkasvu Serbiassa vuonna 2000 (Lähde: Republic office for information and statistics of Serbia)

Vuonna 2001 North Backan alueella oli noin 52 000 työssäkäyvää henkilöä, joista teollisuus työllisti noin 16 900, maatalous 5 400, terveydenhuolto- ja sosiaalisektori 4 300, tietoliikenne ja liikenne 3 300, koulutus 3 000 ja kauppa noin 2 400 työntekijää. Tiedot työllisten määrästä vaihtelevat kuitenkin eri lähteiden välillä.

Alueella oli vuonna 2001 yhteensä 5 817 rekisteröityä yritystä tai organisaatiota, joista noin puolet toimi kaupan ja matkailun piirissä, 660 valmistusteollisuudessa ja 228 maatalous- tai kalanjalostusteollisuudessa. Yli 80 prosenttia North Backan alueen yrityksistä sijaitsee Subotican kunnassa. Suurin osa yrityksistä (4 491) on yksityisessä omistuksessa, mutta alueella on edelleen suurempia tehtaita, jotka odottavat yksityistämistä. Yksityistämisen prosessi pyritään loppuunsaattamaan vuoden 2005 loppuun mennessä. Yritykset toimivat pääosin kansallisella rahoituksella, mutta alueelle on perustettu 46 yritystä kokonaan ulkomaisin varoin ja 84 yhteisyritystä. (<http://www.severnabacka.sr.gov.yu/en/o-okrugu.html>)

Subotican alueen kauppakamarin¹⁴ tietojen mukaan Suboticassa on lähes 3 500 yksityisessä omistuksessa olevaa yritystä. Kuviossa 25 on kuvattu yritysten jakaumaa toimialoittain. Yritysten luokittelutapa poikkeaa hieman totutusta ja siksi selitteet ovat englanniksi.

¹⁴ Subotica Regional Chamber edustaa North backan alueen kuntia ja muutamaa North Banat –alueen kuntaa.

Kuvio 25. Subotican yritys rakenne (Lähde: Regional Chamber of Commerce Subotica 2002)

Kauppakamarin mukaan North Backan ja North Banatin alueiden tärkeimmät tuotannon alat ovat maatalous, sähkötekniikka, maa- ja vesirakentaminen sekä käsiteollisuus. Muita tärkeitä aloja ovat tekstiili- vaatetus- ja nahkateollisuus sekä puunjalostus ja kustantaminen.

Alue on kuitenkin 90 prosenttisesti maatalousvaltaista, mikä on leimaa antava alueen talouden rakenteelle. Maataloustuotannolla ja elintarviketeollisuudella on siksi tärkeä merkitys. Huomattavimmat yritykset ovat Zorka Chemical Works, the Synthetic Fertiliser Plant, Sever Holding, BP Cycle, March 8, Sigma, Bratstvo ja Buducnost.

Alla on listattuna tärkeimmät yritykset teollisuustoimialoittain. Suluissa on yrityksen sijoitus Serbian merkittävimmät yritykset toimialoittain –listalla.

<http://www.serbia.sr.gov.yu/bos/trade/TradeIndexName.html>

Elintarviketeollisuus

- 29 Novembar <http://www.29novembar.co.yu/eindex.html>
- A.D. FIDELINKA Subotica <http://www.fidelinka.co.yu/>
- FRESH & CO. <http://www.fresh.co.yu/>
- PIONIR www.pionir.co.yu
- MLEKARA A.D. SA P.O. (20.)

Auto- ja koneiteollisuus

- SEVER HOLDING INTERNATIONAL AD (automobile and machine industry) www.sever.co.yu
- SEVER-ELEKTRICNE MASINE A.D. (3.) (Serbian "Top Exporters" -listan 26.)

Kuljetus

- BRATSTVO A.D. (20.)

- Kemianteollisuus
 - AZOTARA DP (6.)
- Puutuotteiden valmistus
 - BUDUCNOST A.D. (4.)
- Nahkatuotteiden valmistus
 - SIROVINA KOOP DOO (4.)
 - GARLED DOO (13.)
- Nahkajalkineiden yms. valmistus
 - SOLID HK (5.)
- Rehuntuotanto
 - SUBOTICA A.D. (3.)
- Painatusteollisuus
 - BIROGRAFIKA A.D. (1.)

Taulukossa 6 on kuvattu Pohjois-Vojvodinan alueen työvoimarakennetta ja keskimäärisiä kuukausiansioita sektoreittain. Keskimääräinen kuukausiansio on vain noin 100 euroa. Tämän tietolähteen mukaan maataloudessa työskentelevien tulot ovat jopa hie-
man yli keskimääräisen tulotason.

Taulukko 6. Työvoimatilastot - North Backa and North Banat Region

Sektori	Keskimääräinen kuukausipalkka (EUR, netto)	Työntekijöiden määrä
Teollisuus	120	25852
Maatalous	103	7859
Metsätalous	68	3
Vesihuolto	135	153
Rakentaminen	102	2025
Kuljetus ja telekommunikaatio	99	1222
Kauppa	74	5704
Turismi	82	634
Käsiteollisuus	82	683
Majoitus ja julkiset palvelut	119	1308
Rahoitus ja muut palvelut	100	2363
Yhteensä	98,5	47806

Lähde: SIEPA

Koulutus ja tiede

Vojvodinan maakunnan merkittävin koulutusorganisaatio Novi Sadin yliopisto (The University in Novi Sad www.ns.ac.yu) perustettiin vuonna 1960. Se koostuu 13 tiedekunnasta ja 67 oppiainetta. Valtaosa tiedekunnista sijaitsee Novi Sad:issa, mutta Suboticaan on sijoitettu 2 tiedekuntaa, jotka ovat taloustieteen tiedekunta ja rakennustekninen tiedekunta. Talouden tiedekunta perustettiin Suboticaan vuonna 1960 ja rakennustekninen tiedekunta vuonna 1974.

- Faculty of Economics, Ekonomski Fakultet Subotica (ei englanniksi)
<http://www.eccf.su.ac.yu/>
- Faculty of Civil Engineering, Gradevinski Fakultet Subotica (ei englanniksi)
<http://www.gf.su.ac.yu/>

Tiedekuntien osaamisesta ja toiminnasta on vaikeaa saada täsmällistä tietoa, koska niiden englanninkieliset internet-sivut eivät tällä hetkellä toimi.

Lisäksi Suboticassa toimivat seuraavat keski- ja korkea-asteen oppilaitokset:

Bosa Milicevic Economic High School
Svetozar Markovic Grammar School
18. Novembar Constructional-Technical High Schools
Lazar Nestic Chemical-Technical High Schools
Metalworking, Electrotechnical and Traffic High Schools
School of Music
Medical School
Pedagogical School
Polytechnical Engineering College

Investointiprojekteja ja tulevia tapahtumia

Serbian hallitus tiedottaa meneillään ja suunnitteilla olevista investointihankkeista osoitteessa http://www.serbia.sr.gov.yu/bos/investment_projects/index.htm. Suboticaa ei ole mainittu tässä hankelistassa, mutta se sisältää muuten mielenkiintoista tietoa kehittämishankkeista.

Hankkeet on luokiteltu seuraavasti:

- SME
- Privatisation
- Greenfield
- Brownfield
- Energy
- Real Estate Business in Belgrade
- Export oriented.

Samoilla hallituksen ”Business Opportunities in Serbia” –sivuilla löytyy tietoa mahdollisista kauppakumppaneista (myös Suboticassa toimivia yrityksiä), yksityistettävistä yrityksistä ja maan liiketoimintaympäristöstä.

”Invest in Serbia” –sivuilla on myös lista investointiprojekteista Serbiassa. Tässä listassa yrityksiä ei ole yksilöity niiden sijainnin perusteella, mutta ne on jaoteltu toimialoittain.
<http://www.invest-in-serbia.com/English/projects/projects0.htm>

Suboticassa ei järjestetä suurempia messuja vuonna 2003 ainakaan alla olevan messuja tapahtumalistan mukaan. Listan perusteella Serbiassa järjestetään messuja ainoastaan pääkaupungissa Belgradissa ja Vojvodinan pääkaupungissa Novi Sad:issa. http://www.economy.co.yu/english/fairs_in_Serbia.html

6.4 Turun seudun ja Suboticinan välinen yhteistyö

Suboticinan kaupunki on pyrkinyt aktiivisesti yhteistyöhön Turun kaupungin kanssa viimeisen puolentoista vuoden aikana. Turun kaupungin valtuuskunta vieraili Suboticassa kaupunginjohtajan kutsusta elo-syyskuun vaihteessa 2001 ja myös vuotta myöhemmin Subotica-päivän merkeissä. Suboticinan kaupungin johto vieraili vastavuoroisesti Turussa keväällä 2002.

Kaupunkien valtuuskuntien välisissä keskusteluissa on käsitelty mahdollisia yhteistyökuvioita. Esille ovat nousseet mm. seuraavat asiat:

- Turun kaupungin tuki demokraattisten prosessien ja rakenteiden kehittämiseen Suboticassa (hyvät käytännöt yms.);
- Serbian uuden yksityistämislain suomat mahdollisuudet turkulaisille yrityksille;
- Kulttuuriyhteistyö;
- EU-yhteistyö etenkin Unkarin tulevan jäsenyyden jälkeen (infrastruktuuri-investoinnit yms.);
- Mahdollinen jäähalli-hanke Suboticaan (Turusta tietotaitoa);
- Julkisten laitosten rakentaminen (mm. jäteveden puhdistus, Turusta tietotaitoa);
- Mahdollinen yliopistoyhteistyö.

Ilmaan on siis heitetty monenlaisia ehdotuksia. Turun kaupungin toimiminen asiantuntijana erilaisissa hankkeissa on mielenkiintoinen haaste, ja kulttuuriyhteistyön lisäämisen edellytyksistä tullaan keskustelemaan hallintokuntatasolla. Serbian yksityistämisprosessista ja mahdollisten yhteistyöhankkeiden EU-rahoitusmahdollisuuksia käsitellään tässä raportissa.

6.5 Szegedin ja Suboticinan välinen yhteistyö

Turun ja Suboticinan välisissä keskusteluissa on painotettu Szegedin kaupungin antamaa tukea Suboticinan kehitykselle. Szegedin kaupunki on mm. perustanut erityisen säätiön

Serbian tilanteen edistämiseksi, ja tästä rahastosta on suurimmat summat kohdistuneet juuri Subotican kaupungille.

Szegedin kaupungin kehittämissstrategioissa painotetaan kaupungin sijainnin hyödyntämistä ja logistiikan kehittämistä. Yksi osa tätä tavoitetta on rakentaa toimivat liikenneyhteydet Serbiaan. Unkarin EU-jäsenyyden toteutuessa EU:n rakennerahastoista rahoitettava cross-border –yhteistyö tulee saamaan omat rahoituskehykset (vrt. yhteinen ohjelma-asiakirja: Etelä-Suomen Interreg – Viron Phare CBC). Subotican ja Szegedin yhteistyön edellytyksen tulevat siis lähitulevaisuudessa paranemaan.

Toisaalta EU:n yhteinen kauppapolitiikka voi myös pystyttää esteitä Szegedin ja Subotican välille. Unkarin ja Serbian väliset bilateraaliset kauppasopimukset raukeavat Unkarin EU-jäsenyyden myötä ja kaupassa noudatetaan jatkossa EU:n määräyksiä. (EU:n ja Serbia ja Montenegron välinen bilateraalin kauppasopimus osoitteessa <http://www.gov.yu/start.asp?je=E>).

Szegedissä nähdään pitkän aikavälin tavoitteena luoda yli rajojen ulottuva talousalue (*The economic region Szeged - Temesvár (Timisoara, Romania) operating with Szeged as center – Újvidék (Novi Sad, Yugoslavia)*), joka käsittää Szegedin talousalueen, Romanian kehittyneet lähialueet ja Pohjois-Serbian. Szeged toimisi alueen keskuksena. <http://www.icicom.hu/teruletfo/csmeng1.htm>

7 TURUN JA SZEGEDIN ALUEIDEN OSAAMISEN KONTAKTIPINNAT

7.1 Yhteistyön mahdollisuuksia

Maakuntatasolla katsottuna Varsinais-Suomi ja Csongrád ovat molemmat tärkeitä maataloustuotantoalueita ja siten myös elintarviketeollisuudella on suuri merkitys. Lisäksi Turun ja Szegedin kaupunkien välillä on monia yhdistäviä tekijöitä kuten kaupunkien vahva asema maakunnan tieteen, talouden ja kulttuurin keskuksena.

Sekä Turun seudun ja Szegedin alueiden strategioissa painotetaan logistiikan kehittämistä ja alueen merkitystä kauttakulkuliikenteessä. Esimerkiksi E18 –hanke ja suunnitelmat logistiikkakeskuksen perustamisesta ovat tässä mielessä mielenkiintoisia varmasti myös Szegedin kaupungin johdon näkökulmasta katsottuna.

Turun seudulla bio- ja ICT-alojen osaaminen on vahva ja alojen kehittymisen edellytyksiin panostetaan voimakkaasti. Hieman kärjistettynä voidaan todeta, että seutukunnan kehitys riippuu hyvin paljon juuri näiden alojen tulevaisuudesta ja siitä, miten kehittämissyhtiöt onnistuvat tehtävässään. Szegedin kaupungin osalta tilanne on samantyyppinen. Bioalojen osaamisen taso on korkealla ja alueen kehitys riippuu paljon siitä, miten tätä osaamista saadaan tehokkaammin hyödynnettyä. ICT-osaamista korostetaan myös Szegedissä ja osaaminen tulisi varmasti huomioida kaupunkien yhteistyöprojekteissa.

Elinkeinoelämän yhteistyön lisäämiseen olisi tämän selvityksen perusteella mielekkäintä pyrkiä bioalojen (sisältäen elintarviketeollisuuden), ja ICT-alan yritysten välille. Se millä keinoin yhteistyötä voidaan konkreettisesti lisätä riippuu paljon siitä, onko Turun seudun yrityksillä kiinnostusta etsiä kumppaneita Szegedin alueelta. Turun ja Szegedin yliopistojen välisen yhteistyöperinteen ja henkilökohtaisten kontaktien hyödyntäminen voisi edesauttaa yritysten kontaktien luomisessa.

Kuitenkin myös muiden toimialojen yrityksillä on varmasti kiinnostusta Unkarin (ja Serbian) markkinoita kohtaan. Tulevissa yhteistyöhankkeissa tulisi tukea Turun seutukunnan kaikkien toimialojen yrityksiä etsimään ja löytämään kumppaneita Szegedin alueelta. Aikaisempien yritysten kansainvälistymistä tukevien projektien tulosten ja kokemusten pohjalta voidaan sanoa, että yhteisissä tapaamisissa syntyy konkreettisia yhteistyösopimuksia monilla toimialoilla ja myös eri toimialojen yritysten välille. Unkarin ja Serbian alhaiset työvoimakustannukset edesauttavat alihankitayhteistyön muodostumiseen. Csongrádin maakunnan alueella tuotetaan paljon laadukkaita tuotteita ja puolivalmisteita, joista ei Turun seutukunnan yrityksillä ole välttämättä tietoa.

7.2 Subotican lisäarvo Turku-Szeged yhteistyöhön

Tämän selvityksen perusteella on vaikeaa nähdä, mitä varsinaista lisäarvoa Subotica voisi tuoda Turun ja Szegedin alueiden elinkeinoelämän yhteistyöhön. Subotican alue kärsii edelleen viime vuosikymmenen sodista ja murroksista Balkanilla ja on sekä rakenteelliselta että taloudelliselta kehitykseltään huomattavasti jäljessä Turun ja Szegedin alueita. Epävarmuustekijät lisäävät riskiä ja vaikuttavat luonnollisesti yritysten investointihalukkuuteen. Toisaalta alueella on varmasti paljon hyödyntämätöntä potentiaalia, ja kilpailu ei ole vielä niin kovaa kuin KIE-maissa. Subotican talousalueesta on vaikea saada täsmällistä kuvaa, koska tiedot vaihtelevat eri lähteiden välillä. Subotica ei ole toimitettu materiaalia tätä selvitystä varten lukuisista pyynnöistä huolimatta. Alueen kehittämisstrategiasta (jos olemassa) ei ole löytynyt tietoa.

Sitä vastoin on huomattava, että entisen Jugoslavian kehitystä tuetaan monin tavoin muun muassa EU-rahoitteisen ohjelmatoiminnan avulla ja Subotican mukaan ottaminen voisi edesauttaa täten myös Turku-Szeged –yhteistyön kehittämistä. Szegedin ja Subotican välillä on toimiva yhteistyöperinne ja Szegedin näkökulmasta Pohjois-Serbian talouden kehittäminen nähdään hyvin tärkeänä. Lisäksi niin Turun seudulla kuin Szegedin ja Subotican alueilla elintarviketuotannon ja –jalostuksen merkitys on tärkeä. Yritysten välisen yhteistyön lisääminen sillä sektorilla voisi olla mahdollista ja ainakin tarkemman selvittämisen arvoista. Szegedin kaupungin strategiassa painotettu maataloustuote-innovaatioiden luominen ja kaupallistaminen ja Turun biotieteiden osaaminen loisivat pohjaa yhteistyölle.

8 YHTEISTYÖPROJEKTIN RAHOITUS

Tässä luvussa tarkastellaan miten tulevat yhteistyöprojektit voitaisiin rahoittaa. Rahoitusta voidaan hakea EU-ohjelmista tai/ja niitä tukevana puhtaasti kansallista rahoitusta. Seuraavassa lyhyesti kuvatut ohjelmat vaikuttavat mahdollisilta rahoitusvälineiltä elinkeinoelämän yhteistyön tiivistämisen kannalta. Luettelo ei ole tyhjentävä, sillä EU tukee yritysten välistä Euroopan-laajuista yhteistyötä monien erillisten ohjelmien kautta. Kansalliset rahoitusmahdollisuudet tulee myös selvittää tarkemmin sen jälkeen, kun pohditaan onko syytä jatkaa yhteistyöponnisteluja – ja erityisesti minkä alojen suhteen.

Turun seudun yliopistot ja muut oppilaitokset ovat olleet mukana hyvin monissa EU-ohjelmista rahoitetuissa projekteissa ja tuntevat siten melko hyvin ne rahoitusohjelmat, jotka ovat heille mahdollisia. Ainakin jotkut bio- ja ICT-alojen yritykset ovat olleet mukana EU:n osarahoittamissa tutkimusyhteistyöhankkeissa.

EU-rahoitusinstrumentteja

Tuki ystävyyskuntatoiminnan edistämiseen

http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/towntwin/call_fi.html

Euroopan unionin komissio tukee ystävyyskuntatoiminnan edistämistä. Vuonna 2003 rahoitetaan kahdentyyppisiä toimia, jotka ovat

- ystävyyskaupunkien ja –kuntien kansalaisten tapaamiset;
- ystävyyskaupunkitoimintaan liittyviä eurooppalaisia aiheita käsittelevät konferenssit ja toiminnasta vastaaville henkilöille suunnatut tiedotusseminaarit.

Tuettuun hankkeeseen voi osallistua kaupungit ja kunnat EU-maista ja ehdokasmaista, ja vuodesta 2003 alkaen myös Kaakkois-Euroopan maiden kaupungit ja kunnat, jos ne on kutsuttu yhteistyökumppaneiksi.

Turku, Kaarina ja Raisio voisivat kehittää ystävyyskaupunkitoimintaansa Szegedin, Szentessin ja Csongrádin kanssa yhteisten konferenssien ja seminaarien kautta, ja kutsua mukaan myös Subotican kaupungin edustajat. Tukihakemuksia tulee vuosittain tuhansia, mutta tällä maakuntien välisellä yhteistyöllä olisi kaiketi hyvät edellytykset menestyä. Tukiosuus on maksimissaan 50 000 euroa ja korkeintaan 50 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista. Lisärahoitukseksi voisi ajatella maakunnan kehittämisrahaa (?). Lisäksi tulee vielä varmistaa, missä määrin alueiden tukioorganisaatiot ja yritykset voivat osallistua EU-rahoituksella tuettuun ystävyyskaupunkitoimintaan.

Phare-ohjelma

Phare-ohjelma on EU:n yhteistyöohjelma Keski- ja Itä-Euroopan 10 nykyiselle EU:n hakijamaalle. Ohjelma on teknisen ja taloudellisen avun ohjelma. Phare-ohjelman rahoitus on lahjarahaa. Phare-ohjelmassa on monia alaohjelmia, joista olisi mahdollista hakea tukea tulevalle yhteistyöprojektille. Ohjelma-asiakirjoihin kannattaa perehtyä tarkemmin siinä vaiheessa, kun projektin luonne on tarkemmin selvillä.

Suurin osa ohjelmista on kansallisia ohjelmia, jotka sovitaan kohdemaan kanssa bilateraalisesti. Perinteisesti nämä ohjelmat ovat keskittyneet niille prioriteetti sektoreille, jossa yhteisön tukea on eniten tarvittu. Horisontaaliset ohjelmat eivät ole kysyntä vetoisia, toisin kuin muut Phare-ohjelmat. Horisontaaliset ohjelmat luotiin komission toimesta, koska se katsoi, että kohdemaat eivät itse ehdottaneet kaikkia tarpeellisia toimenpiteitä joita tarvittiin asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Komissio johtaa horisontaalisia ohjelmia suoraan. Niiden osuus Pharen kokonaisbudjetistä on noin 5 %. Horisontaalisia ohjelmia ovat:

- TEMPUS-ohjelma (Trans-European Cooperation Scheme for Higher Education)
- ACE-ohjelma (Action for Cooperation in the field of Economics)
- JOP, (Joint Venture Programme)
- Access-ohjelma (ohjelma korvaa alla olevat LIEN- ja Partnership-ohjelmat)
- LIEN-ohjelma (Link Inter European NGOs)
- Partnership-ohjelma (Yhteisrahoitustukia hyväntekeväisyys organisaatioiden alkuunpanemille projekteille)
- Budjettilinja B7-700 (ex. Phare Democracy Programme)
- Yrityksille myönnettävä tukea koskeva ohjelma – 2 (BSP-2)
- Phare pienhankeohjelma
- the Small and Medium-sized Enterprise (SME) Facility
- Consensus

- Phare- EBRD Bangkok-ohjelma
- Phare - Tiedotus- ja viestintäohjelma (Information Programme)
- Phare-arviointiohjelma (Phare Assessment Programme)
- Phare-tilastoyhteistyöohjelma (Statistics Administration)
- the Large-Scale Infrastructure Facility (LSIF)
- the Catch-up Facility

Tempus III (<http://www.etf.eu.int/tempus.nsf>)

1. JEP – Eurooppalaiset yhteistyöhankkeet

Painopisteenä mm. ”korkeakoulujen, teollisuuden ja laitosten välisen yhteistyön edistäminen eurooppalaisten yhteishankkeiden avulla”.

Hankkeessa tulee olla mukana ainakin

- yhden tukikelpoisen maan korkeakoulu (*Subotican 2 tiedekuntaa*)?
- yhden jäsenvaltion korkeakoulu (myös assosioituneet maat) ja (*Turun kauppakorkeakoulu, Turun yliopisto, Szegedin yliopisto*) ?
- toisen jäsenvaltion yhteistyölaitos (myös assosioituneet maat)
- (*Turun ja Szegedin kaupungit*)?

Lisäksi mukana voi olla yrityksiä ja liike-elämän organisaatioita yms. Seuraava haku on 15.12.2003 syksyllä 2004 alkaviin projekteihin.

Oppilaitos- ja kulttuuriyhteistyö

Eri tasojen koulutusorganisaatioiden yhteistyötä rahoitetaan EU:n koulutusohjelmien kautta, joista merkittävimmät ovat Leonardo da Vinci (ammatillinen koulutus) Sokrates-ohjelma.

Koulutus-, nuoriso- ja kulttuuriohjelmista sekä niiden alaohjelmista löytyy kattavaa tietoa mm. internet-osoitteesta <http://www.cimo.fi/main.html?username=finvisit&relogin=1> ja Eurooppa-palvelimelta osoitteesta http://europa.eu.int/comm/education/index_en.html.

6. Puiteohjelma (2002-2006)

EU:n kuudes puiteohjelma sisältää paljon mahdollisuuksia yritysten välisen Euroopan-laajuisen yhteistyön edistämiseen. Painopisteissä on mukana myös Turun ja Szegedin kehittämissstrategioissa mainitut biotieteet ja ICT. Puiteohjelmasta rahoitetaan pääosin laajoja yritysverkostohankkeita ja ne vaativat siten paljon valmistelutyötä. Puiteohjel-

masta ja sen rakenteesta löytyy tietoa Tekesin internet-sivuilta osoitteesta <http://www.tekes.fi/eu/fin/6po/> ja puiteohjelman kotisivuilta <http://www.cordis.lu/fp6/>.

Ohjelman sisältö otsikkotasolla:

I Tutkimuksen kohdentaminen ja integrointi

Ensisijaiset tutkimusalueet

- 1 Biotieteet, genomitutkimus ja terveysalan bioteknologia
- 2 Tietoyhteiskunnan teknologiat
- 3 Nanoteknologia ja nanotieteet, älykkäät materiaalit ja uudet tuotantomenetelmät ja -laitteet
- 4 Ilmailu ja avaruus
- 5 Elintarvikkeiden laatu ja turvallisuus
- 6 Kestävä kehitys, globaalimuutos ja ekosysteemit
- 7 Kansalaiset ja hallinto osaamisyhteiskunnassa

Useita tutkimusaloja kattavat erityistoimet

- 1.1 Poliitikkojen tukeminen
- 1.2 Tieteellisten ja teknologisten tarpeiden ennakointi
- 2 Pk-yrityksille suunnattu horisontaalinen tutkimustoiminta
- 3 Kansainvälinen yhteistyö

II Eurooppalaisen tutkimusalueen jäsentäminen

- 1 Tutkimus ja innovointi
- 2 Tutkijavoimavarat ja liikkuvuus
- 3 Tutkimusinfrastruktuurit
- 4 Tieteen ja yhteiskunnan väliset suhteet

III Eurooppalaisen tutkimusalueen perustan lujittaminen

Tutkimuksen koordinointi ja tutkimus- ja innovaatiopoliitikkojen kehityksen tukeminen

Kansallisia rahoitusinstrumentteja

Maakunnan kehittämisasiäraha (<http://www.varsinais-suomi.fi>)

Maakunnan kehittämisasiärahaa käytetään aluekehittämisohjelmissa määriteltyjen kehittämisen painopisteitä ja toimintalinjoja tukevien määräaikaisten - lähinnä elinkeinotoiminnan - kehittämishankkeiden toteuttamiseen. Päätöksiä tehtäessä otetaan huomioon maakunnan ongelmallisten ja muiden alueiden kehittämistarpeet. Maakunnan kehittämisasiäran avulla pyritään lisäämään seutukuntien ja maakuntien välistä yhteistyötä alueiden kehittämisessä.

Varsinais-Suomen Liitossa on hyväksytty seuraavat aluekehityslain mukaiset ohjelmat ja EU-ohjelmat, joiden toteuttamiseen kehittämisasiärahaa käytetään sekä kansallisten kehittämisasiäohjelmien rahoitukseen että EU:n tavoite 2 -ohjelman rahoitukseen:

Maakunnan kehittämisasiärahaa saadaan käyttää myös ulkomaisiin yhteistyöhankkeisiin. Omaehtoisuudelle, laaja-alaisuudelle ja yhteistyölle on annettu erityistä painoa. Myöntämisperusteet voidaan tiivistää seuraaviksi:

- suhde maakunnan kehittämisen painopisteisiin ja ohjelmien toteuttamiseen
- laaja-alaisuus ja yhteistoimintahakuisuus
- omaehtoisuus ja omaperäisyys
- kytkennät muihin projekteihin, jatkohankkeissa tuloksellisuus
- sijainti maakunnan ongelma-alueilla
- toteuttamisvalmius

Turun seudun ja Csongrádin maakunnan ystävyyskaupunkien yhteistyön lisääminen täyttäisi tämän raportin laatijan mielestä edellä mainitut kriteerit.

Kehitysyhteistyövarat www.global.finland.fi ja TTT-määrärahat

Yhteistyötä Subotican alueen kanssa voidaan rahoittaa mm. kehitysyhteistyövarojen ja TTT-määrärahojen kautta.

Vuoden 2003 talousarvioesityksessä on varattu määräraha kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön tukemiseen. Tukea voidaan myöntää vähintään yhden vuoden ajan ennen hakuajan päättymistä yhdistysrekisteriin merkittynä olleille suomalaisille kansalaisjärjestöille kehitysmaissa toteutettaviin hankkeisiin. Järjestöjä kannustetaan hakemaan tukea Keski-Aasian tasavalloissa, Länsi-Afrikassa, köyhissä Kaakkois-Aasian maissa ja **entisen Jugoslavian** alueella toteutettaviin hankkeisiin.

Taloudelliseen, teolliseen ja teknologiseen yhteistyöhön kehitysmaiden kanssa tarkoitettua ns. TTT-määrärahaa voidaan myöntää kehitysmaissa toteutettaviin hankkeisiin, joiden tarkoituksena on edistää niiden taloudellista kehitystä ja hyvinvointia, ja joihin liittyy taloudellista tai teollista yhteistyötä tai teknologiansiirtoa. Määräraha on tarkoitettu siemenrahaksi pyrittäessä konkreettisiin pitempiaikaisiin ensisijaisesti kaupalliselta rahoituspohjalta toteutuviin yhteistyöhankkeisiin. Määrärahaa voivat hakea suomalaiset yritykset, laitokset ja yhteisöt, joiden toimintaa ei rahoiteta julkisin varoin. Etusija annetaan pienten ja keskisuurten yritysten hakemuksille, ja hankkeille, joihin sisältyy uutuuden elementti, kuten uusi tuote, uusi prosessi, uudet markkinat jne., ja joissa suomalaisilla on erityisosaamista. Määrärahaa saa käyttää mm. soveltuvuustutkimuksiin, koulutukseen ja asiantuntijapalveluiden hankkimiseen sekä tällaisen toiminnan suunnittelumenoihin.

9 MITEN TÄSTÄ ETEENPÄIN?

Tämän selvityksen perusteella Turun seudun ja Szegedin osaamisen ja elinkeinoelämän välillä on kontaktipintaa, jolle yhteistyötä voitaisiin rakentaa. Alueiden kehittämissstrategioissa on myös paljon yhteistä. Toisaalta maantieteellinen etäisyys on rajoite, mistä johtuen kummankaan alueen yritykset tuskin näkevät Suomea tai Unkaria ensisijaisena kohdemaana. Tästä johtuen yritysten välistä yhteistyötä ei ole luonnostaan syntynyt alueiden välille.

Eräs mahdollisuus elinkeinoelämän yhteistyön käynnistämiseksi voisi olla ystävyyskaupunkien yhteinen konferenssi tai tiedotusseminaari, joka järjestettäisiin esimerkiksi Turussa. Turun seutukunnasta Turun, Raision, Kaarinan ja vastaavasti Csongrádin maakunnasta Szegedin, Szentesin ja Csongrádin kaupunkien edustajat koottaisiin yhteen pohtimaan yhteistyön tiivistämisen edellytyksiä. Mukaan tulisi saada molemmilta alueilta yrityksiä, keskeiset yrittäjäjärjestöt ja tukiorganisaatiot.

Jotta ystävyyskaupunkitoiminta edistämistukea voidaan hakea EU:n komissiolta, konferenssin/seminaarin ohjelman on liityttävä ystävyyskaupunkitoimintaan ja osallistujien tulee olla näistä kaupungeista (kunnista). Lisäksi tapahtuman ohjelma tulisi rakentua EU:n laajentumiseen liittyviin erityiskysymyksiin tai muihin Euroopan-laajuisiin tärkeisiin aiheisiin (yhteiskunta, ympäristö, vähemmistöt, nuoriso, yms.), jolloin mahdollisuudet saada tukea olisivat paremmat. Konferenssin kautta voitaisiin myös edistää keskeisten osaamis- ja toimialojen verkostoitumista näiden alueiden välillä. Bio- ja ICT-alat ovat vahvasti mukana EU-tason strategioissa, joten näiden alojen verkostoitumishankkeet ovat varmasti rahoittajien suosiossa.

Toinen mahdollinen ”seuraava askel” olisi järjestää Unkarin ja erityisesti Szegedin alueen markkinoita ja osaamista käsittelevä seminaari Turun seutukunnan yrittäjille, ja kutsua kohdealueen edustajat paikalle esittelemään alueitaan. Tämän tyyppisiä seminaareja on toistuvasti järjestetty mm. Baltian ja Venäjän markkinoita koskien. Tällöin seminaaria ei olisi syytä rajoittaa tietyille toimialoille vaan kaikki markkina-alueesta kiinnostuneet yritykset olisi hyvä saada mukaan. Tapahtuman pohjalta voisi suunnitella – luonnollisesti kiinnostuksen ja tarpeen mukaan – yritysten tutustumismatkaa Szegediin. Subotican alueen nitominen näihin tapahtumiin on tietysti mahdollista.

10 LÄHTEET JA LINKIT

Szeged

Competitiveness 2002 – an International Comparison of the Competitive Advantages of Hungary, IDTH.
<http://www.itd.hu/download/b2h/COMPETITIVENESSLR.pdf>

Csongrádin kaupungin kotisivu
<http://www.csongrad.hu/>

Csongrádin maakunta
<http://www.csongrad-megye.hu/>

Chamber of Commerce and Industry of Csongrád County
<http://www.csmkik.hu/index.php3> (unkarinkielinen)

Deutsche Bank – Enlargement Monitor
<http://www.dbresearch.de/>

Doing Business in Hungary 2002, Andersen.
<http://www.itd.hu/guide/inform.htm>

Economist.com
<http://www.economist.com/countries/Hungary/moreover.cfm>

Esitteitä Szegedin kaupungista ja alueesta:
Szeged 2002 – Information for investors
Szeged – Guide for investors
Szeged – The Smile of City
Industrial Parks in the Southern Great Plain
Investors' Guide of Csongrád County, 1999 PROGRESS Enterprise Agency Foundation.

Euroopan unionin laajentumissivut
(<http://europa.eu.int/comm/enlargement/hungary/index.htm>)

FinnAgora – Selvitys Suomen kulttuurin, tieteen, elinkeinoelämän, teknologian ja kansalaistoiminnan yhteistyöverkoston perustamisesta Unkariin, Hannele Koivunen, Opetusministeriö 30.11.2001.

First Industrial Park of Szeged
http://www.gm.hu/lppark/english/xmagyar/daf/szeged_txt.html

Hungarian Central Statistical Office
http://www.ksh.hu/pls/ksh/docs/index_eng.html

IMD – World Competitiveness Yearbook 2002
<http://www02.imd.ch/documents/wcy/content/ranking.pdf>

Investment marketing brochure of county Csongrád
<http://www.icicom.hu/teruletfo/contents.htm>

Investors' guide
<http://www.lea-szeged.hu/befektetoi/angol/index.htm>

ITDH, Hungarian Trade and Development Agency

<http://www.business2hungary.com/index.html>

OECD Territorial Reviews: Hungary (2001).

Pirilä Hannu (2002), Euroopan unionin itälaajentumisen vaikutukset suomalaisiin pk-yrityksiin. Turun kauppakorkeakoulu, Yritystoiminnan tutkimus- ja koulutuskeskus, Sarja B Tutkimusraportteja , B 4/2002.

Spotlight – News Magazine of ITDH, January 2002. Szeged Invites Investors

Suomen Unkarin suurlähetystö
<http://www.finemb.hu/english/magyar0.htm>

Szegedin kaupungin kotisivu
<http://www.szeged.hu/>
<http://www.tiszanet.hu/polghiv/index2.html>

Szegedin yliopisto
<http://www.u-szeged.hu/indexe.html>

Szentesin kaupungin kotisivu
<http://www.szeged.hu/>

Széchenyi PLAN - PILLARS OF THE FUTURE
<http://www.gm.hu/gm/alolda.htm?d=6&k=http://www.gm.hu/kulfold/english/angol/0.htm>

The Southern Great Plain
http://www.bacsiskun.hu/befcd/01_regiobemut/main_eng.htm

Tietokanta unkarilaisista yrityksistä.
<http://www.business2hungary.com/index.html>

Unkarin alueiden vertailu
http://w3.ksh.hu/orszajjaras/angol_2.htm

Turun seutu ja tietokannat

Eu-rahoituspalvelu <http://www.euragroup.com> (maksullinen)

Finpro – maakansiot; maaraportti, uutiset ja artikkelit <http://www.finpro.fi>

Finpron Viesto-tietokanta – Unkarin ja Jugoslavian kauppa

Tilastokeskuksen aluetilastot – Turun seutukunta

Tullihallitus – Ulkomaankaupan tilastot <http://www.tulli.fi/ulkom/index.html>

Turun kauppakamarin jäsenrekisteri – Unkarin ja Jugoslavian kauppa

Turku Science Park
<http://www.turkusciencepark.com>

Turku-strategia 2001-2004

Turun seutukunnan kehittämisohjelma 2000-2006

Varsinais-Suomen maakuntaohjelma vuosille 2001-2004

Varsinais-Suomen maakuntaohjelman toteuttamisohjelma vuosille 2003-2004

Varsinais-Suomen osaamiskeskusohjelma

<http://194.89.205.3/suom/oske/fi/osket/varssuomi.html>

Varsinais-Suomi hyvin toimivaksi kestävä kehityksen tietoyhteiskunnaksi Euroopassa 2005 –
Varsinais-Suomen tietoyhteiskuntastrategia 2000-2005

Subotica

Dobó István, project manager, Pannon Invest Consortium Ltd.
Raportti Subotican talousalueesta

Ekonomski Fakultet Subotica

<http://www.eccf.su.ac.yu/>

Federal Statistical Office

<http://www.szs.sv.gov.yu/english.htm>

Gradevinski Fakultet Subotica

<http://www.szs.sv.gov.yu/english.htm>

Information about Vojvodina

<http://vojvodina.srbija-info.yu/ingles/>

Ministry of Economy and Privatization

<http://www.mpriv.sr.gov.yu/eng/info/info.asp>

Ministry of Finance and Economy

<http://www.szs.sv.gov.yu/english.htm>

Monthly Review of Economic Statistics of the Federal Republic of Yugoslavia, Year 2002, Federal Statistical Office of Yugoslavia.

OECD Economic Surveys 2001-2002: Federal Republic of Yugoslavia.

Regional Chambers of Commerce – Subotica, Kanjiža, Bačka Topola, Senta, Ada, Mali Iđoš

<http://www.rpk-subotica.org.yu/up.htm>

Republic office for information and statistics of Serbia

<http://www.statserb.sr.gov.yu/Rzs/eindex.htm>

Serbian Chambers of Commerce and Industry

<http://www.pks.co.yu/>

Serbian links

http://www.economy.co.yu/english/official_serbian_links.html

SIEPA – Serbian Investment and Export Promotion Agency

<http://www.siepa.sr.gov.yu/>

Subotican yrityshakemisto

http://www.subotica.com/eng/admin_privreda/index.php?kategorija=5

The District of North Backa

http://www.severnabacka.sr.gov.yu/index_e.html

The Official Homepage of Subotica

http://www.subotica.co.yu/images/fronttitle_en.jpg

Tärkeitä yhteystietoja

Finpro Unkari

Timo Nakari, Country Manager

Finpro Hungary
Finland Trade Center
Embassy of Finland
Kelenhegyi út 16/A
H-1118 BUDAPEST
HUNGARY

Phone +36 1 209 9780

Fax +36 1 385 1340

hungary@finpro.fi

www.finpro.fi/hungary

Suomen Yrittäjät, yhteyshenkilö

Lasse Carlson
Akacfa u. 13.11.18
H-1072 Budapest
Hungary
Matkapuhelin + 36 30 27 647 66
E-mail: lassecarlson100@hotmail.com

Keskusteluja selvityksen puitteissa

Katja Wallenlind, Turun Biolaakso
N. Tapani Saarinen, Turun teknologiakeskus
Jaakko Kuosmanen, ICT-Turku
Outi Liedes, Turun osaamiskeskusohjelma, kulttuurintuotanto
Arja Halme, Turun osaamiskeskusohjelma, lääkeklusteri
Jorma Sipilä, TAD-Centre
Ilpo Siro, TAD-Centre
Tuija-Selander-Lehmusvirta, Raision kaupunki
Marja-Riitta Pulkkinen, Raision kaupunki
Lasse Hallamurto, Turun kaupunki
Armas Lahoniitty, Turun kaupunki
Harri Lönnberg, Turun yliopisto
Timo Järvi, Turun yliopisto
Jorma Mattinen, Åbo Academi
Hannele Koivunen, Opetusministeriö (FinnAgora)
Jarkko Heinonen, Turun kauppakamari
Mirja Kärkäs-Lainio, WTC Turku
Martti Ilmonen, Kaarinan kaupunki
Kari Vähäkangas, Finpro Unkari
Silva Paananen, Finpro

11 LIITTEET

Liite 1.

SERBIA-MONTENEGRO

Population:	2001	10,5 Mio	
Area: (1000qkm)	2001	102,2	External DEBT 2000 (Mio euro) : 12 980

	1998	1999	2000	2001
Real GDP (% growth)	2,5	-18,0	5,0	5,5
Inflation rate (%)	30,1	43,7	86,7	88,6
Current Account Balance (% of GDP)	-4,8	-7,5	-4,2	-5,5

GDP BY SECTORS (% share)

	1980	1990	1995	2000
Agriculture	18,0	23,5	22,2	18,9
Industry	32,5	28,6	35,8	22,3
Services	49,5	47,9	42,1	58,8

SERBIA-MONTENEGRO. TRADE WITH THE WORLD (Mio ecu/euro and %)

	1993	1995	2001		1993	1995	2001
Imports	78	293	4 246	Exports	3	50	1 347
world* share (%)	0,003	0,01	0,1	world* share (%)	0,0001	0,002	0,03
Trade balance	-74	-243	-2 896				

EU TRADE WITH SERBIA-MONTENEGRO (Mio ecu/euro and %)

Rank	IMPORTS	1993	1995	2001	Rank	EXPORTS	1993	1995	2001
69		3	32	1 097	49		83	190	2 521
Share of EU Total (%)		0,001	0,01	0,1	Share of EU Total (%)		0,02	0,03	0,3
Trade balance		80	159	1 424					

MAIN PRODUCTS IN 2001 (Mio euro and %)

EU Imports			Serb.Monten. share of		EU Exports			share of	Balance
Products	Value	EU total by products			Products	Value	EU total by products		
Agricultural products	223		0,3		Agricultural products	282		0,5	59
Energy	10		0,01		Energy	76		0,3	66
Machinery	57		0,02		Machinery	627		0,2	570
Transport. Material	83		0,1		Transport. Material	287		0,2	204
Chemical products	44		0,1		Chemical products	349		0,2	305
Textiles and clothings	163		0,2		Textiles and clothings	212		0,5	48

EU FOREIGN DIRECT INVESTMENT WITH SERBIA AND MONTENEGRO (Mio ecu/euro and %)

	1998	1999	2000		1998	1999	2000
Inflows	18	-29	51	Outflows	22	-43	275
Share of EU Total (%)	0,02	-0,03	0,03	Share of EU Total (%)	0,01	-0,01	0,1
Inward Stocks	148	138	189	Outward Stocks	429	352	627
Share of EU Total (%)	0,02	0,02	0,02	Share of EU Total (%)	0,1	0,03	0,04

Lähde: Bilateral Trade Relations, Updated November 2002
<http://europa.eu.int/comm/trade/bilateral/data.htm>

Liite 2.

Hungary

Population:	2001	10,0 Mio
Area: (1000qkm)	2001	93,0
Gross Domestic Product	2001	52 Bn euro
GDP Per Capita	2001	5 201 euro

External DEBT 2000 (Mio euro) : 20 672

Exports to GDP ratio: 64,6 %

	1998	1999	2000	2001
Real GDP (% growth)	4,9	4,5	5,2	3,8
Inflation rate (%)	14,3	10,0	9,8	9,2
Current Account Balance (% of GDP)	-4,8	-4,4	-3,2	0,0

GDP BY SECTORS (% share)

	1990	1995	1998
Agriculture	14,5	7,1	5,7
Industry	39,1	32,3	33,7
Services	46,4	60,6	60,6

Hungary TRADE WITH THE WORLD (Mio ecu/euro and %)

	1993	1995	2001	1993	1995	2001
Imports	10 578	11 741	37 399	Exports	7 342	9 827
world* share (%)	0,4	0,4	0,7	world* share (%)	0,3	0,3
Trade balance	-3 236	-1 914	-3 948			

EU TRADE WITH Hungary (Mio ecu/euro and %)

Rank	IMPORTS	1993	1995	2001	Rank	EXPORTS	1993	1995	2001
9		4 877	7 610	24 348	9		6 447	8 728	23 742
	Share of EU Total (%)	1,0	1,4	2,4		Share of EU Total (%)	1,4	1,5	2,4
	Trade balance	1 570	1 118	-606					

MAIN PRODUCTS IN 2001 (Mio euro and %)

EU Imports			Hungary share of		EU Exports			Balance
Products	Value	EU total by products	Value	EU total by products	Products	Value	EU total by products	
Agricultural products	1 463	1,8			Agricultural products	720	1,2	-743
Energy	387	0,3			Energy	200	0,9	-187
Machinery	9 710	3,6			Machinery	8 413	2,8	-1 297
Transport. Material	6 080	5,7			Transport. Material	5 021	3,1	-1 059
Chemical products	1 062	1,4			Chemical products	2 318	1,7	1 256
Textiles and clothings	1 424	2,0			Textiles and clothings	1 385	3,3	-39

EU TRADE IN SERVICES WITH HUNGARY (Mio ecu/euro and %)

	1998	1999	2000	1998	1999	2000
Imports	2 092	2 307	2 748	Exports	1 977	2 098
Share of EU Total (%)	0,9	1,0	1,0	Share of EU Total (%)	0,9	0,8
Trade balance:	-115	-209	-363			

EU FOREIGN DIRECT INVESTMENT WITH HUNGARY (Mio ecu/euro and %)

	1998	1999	2000	1998	1999	2000
Inflows	219	309	137	Outflows	2 301	142
Share of EU Total (%)	0,2	na	0,1	Share of EU Total (%)	1,0	0,0
Inward Stocks	273	234	371	Outward Stocks	11 005	11 224
Share of EU Total (%)	0,0	0,0	0,0	Share of EU Total (%)	1,3	0,9

Lähde: Bilateral Trade Relations, Updated November 2002
<http://europa.eu.int/comm/trade/bilateral/data.htm>